૭૮૬

હર મુસલમાનકો ઇસલામકી પાંચ બિનાકા સીખના ફર્ઝ હૈ.

તરકીબુસ્સલાત કામિલ

ઔર

રિસાલએ બે નમાઝાં.

ઉર્દુ ઝબાન ઔર ગુજરાતી હરફોંમેં નિહાયત સેહત ઔર
ઉમદગીકે સાથ મુસલમાન ભાઇયોંકો ઇસલામસે વાકિફ઼ર
હોનેકે લિયે.

કાઝી અબ્દુલ કરીમ બીન કાઝી નુરમોહમ્મદ
માલિકે મતબએ ફતહુલ કરીમ વ મતબએ કરીમી

મુંબઇને

અમદાવાદ.

"ધી રાજનગર ટાઇપ ફાઉન્ડરી પ્રીન્ટીગ પ્રેસમે"

છપવાકર શાયા કિયા.

બારે દોયમ--નકલ ૨૦૦૦

સફ઼ર ૧૩૨૧ હીજરી૦- ૧૯૦૩ ઇસવી.

૭૮૬

કિતાબ ! નઈ દીની કિતાબ ! ! નઈ દીની કિતાબ

મિફતાહુલ જન્ના.

યાને

મસાએલે મઝહબે હનફી.

ઉરદુ ઝબાન ઔર ગુજરાતી હરફોંમેં.

યેહ નઈ દીની કિતાબ હમને ઉરદૂ ઝબાન ઔર ગુજરાતી હરફોંમેં બહોત બડી મેહનત ઔર દુરસ્તીકે સાથ છપવાઇ હૈ. ઇસ કિતાબમેં ચાર બાબ હૈં, ઔર ઇન ચાર બાબોંમેં (૫૪) ફસલેં હૈ ફસલોંમેં નમાઝ ઔર રોઝા ઔર ઇમાનકા બયાન લિખા ઔર ઉનકે અદા કરનેકી તરકીબ, ઔર ઉનકે અહેકામ ઔર ઇમાનકે અરકાન નિહાયત ખુલાસેકે સાથ આમ ફહેમ ઉરદૂ ઝબાનમે લિખે હુવે હૈ, ઔર નમાઝ વ રોઝેકે હરએક મસઅલે જુદા જુદા હદીસ વ ફિકાહકી દલીલકે સાથ તહેરીર હૈ ઝિયાદા ખુલાસેકે લિયે નીચે હાશીયા (ફુટનોટ) ભી લિખા હુવા હૈ, તાકે હરએક અદના વ આલા; છોટેસે બડે તક ઔર બચ્ચેસે બુડ્ઢે તકકી સમજહમે આ જાવે આજતક ગુજરાતી હરફોંમેં ઐસી લાજવાબ દીની કિતાબ નહીં છપી. આખિરમે કુરબાની; અકીકા; ઔર સદકએ ફિતરકા બયાનભી નિહાયત ખુલાસેકે સાથ લિખા હૈ. ઔર ઉસકે નીચે ખુલાસેકે લિયે હાશીયા (ફુટનોટ) ભી લિખા હૈ

અરબી; ફારસી; ઔર ઉરદૂ નહીં જાનનેવાલે મુસલમાન ભાઇઓ ! અગર તુમ દીન ઔર દુનયાકે ફાયદે હાસિલ કરના ચાહતે હો; ઔર તુમકો દુનયા વ આખેરતમે સવાબ કમાના; હૈ, ઔર ખુદાએ તઆલાકે ફરઝ પૂરે પૂરે અદા કરના ચાહતે હો. તો ઝરૂર ઇસ કિતાબે લાજવાબકો ખરીદ કરો. ઔર આપભી પઢો ઔર અપને બાલ બચ્ચોંકો પઢકે સુનાઓ; ઔર ઉસપર અમલ કરો, ઔર જન્નતકી કુંજી હાસિલ કરો, દેખો! તુમકો દીન વ દુન્યામે કિતને ફાયદે હાસિલ હોતે હૈં. યેહ કિતાબ હકીકતમે જન્નતકી કુંજી હૈ, જૈસા કે ઇસકે નામસે ઝાહેર હોતા હૈ, ઇસ કુંજીકો હાસિલ કરો; ઔર ઇસકી વસીલેસે તુમ અપને બાલ બચ્ચોંકો સાથ લેકર બિલા રોક ટોકકે જન્નતમે જાઓ. ઇસ કિતાબકો હરકોઇ ગરીબસે લેકર તવંગર તક ખરીદ સકે ઇસ લિયે કીમતભી બહોત કમ રખી હૈ પુઠેકી ઉમ્દા જીલ્દકે સાથ કીમત ફક્ત આઠ આને.

અલ મુશ્તહર.

કાઝી અબદુલ કરીમ બિન કાઝી નુર મોહમ્મદ બુકસેલર.

માલિકે મતબએ ફતહુલ કરીમ વ મતબએ કરીમી,

ઠિકાના—દુકાન નંબર ૬૫ પાયધોની બ નાકા કોલસા મોહલ્લા—મુંબઈ.

૭૮૬

હર મુસલમાનકો ઇસલામકી પાંચ બિનાકા સીખના ફર્ઝ હૈ.

તરકીબુસ્સલાત કામિલ

ઔર

રિસાલએ બે નમાઝાં.

ઉર્દુ ઝબાન ઔર ગુજરાતી હરફોંમેં નિહાયત સેહત ઔર ઉમદગી કે સાથ મુસલમાંન ભાઇયોંકો ઇસલામસે વાકિફ હોનેકે લિયે.

કાઝી અબદુલ કરીમ બીન કાઝી નુરમહમદ
માલેકે મતબએ કરીમી

મુંબઇને

અમદાવાદ.
" ધી રાજનગર ટાઇપ ફાઉન્ડરી પ્રીન્ટીગ પ્રેસમેં "
છપવાકર શાયા કિયા.

બારે દોયમ — નકલ ૨૦૦૦

રજબ ૧૩૨૦ હીજરી૦ - અકટોબર ૧૯૦૨ ઇસવી૦

૭૮૬

નઈ દીની કિતાબ ! નઈ દીની કિતાબ ! ! નઈ દીની કિતાબ ! ! !

મિફતાહુલ જન્ના

યાને

મસાએલે મઝહબે હનફી.

ઉરદૂ ઝબાન ઔર ગુજરાતી હરફોંમે.

યેહ નઈ દીની કિતાબ હમને ઉરદૂ ઝબાન ઔર ગુજરાતી હરફોમે બહોત બડી સેહત ઔર દુરસ્તીકે સાથ છપવાઈ હૈ. ઇસ કિતાબમેં ચાર બાબ હૈ, ઔર ઇન ચાર બાબોમે કુલ ચૌપન (૫૪) ફસલેં હૈં; ઇન ફસલોંમેં નમાઝ ઔર રોઝા ઔર ઇમાનકા બયાન લિખા હુવા હૈ; ઔર ઉનકે અદા કરનેકી તરકીબ; ઔર ઉનકે અહેકામ; ઔર ઇમાનકે અરકાન નિહાયત ખુલાસેકે સાથ આમ ફહેમ ઉરદૂ ઝબાનમેં લિખે હુવે હૈં, ઔર નમાઝ વ રોઝેકે હર-એક મસઅલે જુદા જુદા હદીસ વ ફિકાહકી દલીલકે સાથ તહેરીર હૈં. ઝિયાદા ખુલાસેકે લિયે નીચે હાશીયા (ફુટનોટ) ભી લિખા હુવા હૈ, તાકે હરએક અદના વ આલા; છોટેસે બડે તક ઔર બચ્ચેસે બુડહે તકકી સમજહમેં આજાવે. આજતક ગુજરાતી હરફોમેં ઐસી લા જવાબ દીની કિતાબ નહીં છપી. આખિરમેં કુરબાની; અકીકા; ઔર સદકએ ફિતરકા બયાનભી નિહાયત ખુલાસેકે સાથ લિખા હૈ. ઔર ઉસકે નીચે ખુલાસેકે લિયે હાશીયા (ફુટનોટ) ભી લિખા હૈ.

અરબી; ફારસી; ઔર ઉરદૂ નહીં જાનનેવાલે મુસલમાન ભાઈયો ! અગર તુમ દીન ઔર દુનયાકે ફાયદે હાસિલ કરના ચાહતે હો; ઔર તુમકો દુનયા વ આખેરતમેં સવાબ કમાના હૈ, ઔર ખુદાએ તઆલાકે ફરઝ પૂરે પૂરે અદા કરના ચાહતે હો, તો ઝરૂર ઈસ કિતાબે લા જવાબકો ખરીદ કરો; ઔર આપભી પઢો ઔર અપને બાલ બચ્ચોંકો પઢકે સુનાઓ; ઔર ઉસપર અમલ કરો, ઔર જન્નતકી કુંજી હાસિલ કરો; દેખો ! તુમકો દીન વ દુન્યામે કિતને ફાયદે હાસિલ હોતે હૈ. યેહ કિતાબ હકીકતમે જન્નતકી કુંજી હૈ, જૈસા કે ઇસકે નામસે ઝાહેર હોતા હૈ, ઇસ કુંજીકો હાસિલ કરો; ઔર ઇસકી મારફતસે તુમ અપને બાલ બચ્ચોંકો સાથ લેકર બિલા રોક ટોકકે જન્નતમેં જાઓ. ઇસ કિતાબકો હરકોઇ ગરીબસે લેકર તવંગર તક ખરીદ સકે ઇસ લિયે કીમતભી બહોત કમ રખ્ખા હૈ. પુઠેકી ઉમ્દા જીલદકે સાથ કીમત ફકત આઠ આને.

અલ મુશ્તહર.

કાઝી અબદુલ કરીમ બિન કાઝી નુર મોહમ્મદ બુકસેલર.

માલિકે મતબએ કરીમી,

ઠિકાના—દુકાન નંબર ૬૫ પાયધોની બ નાકા કોલ્સા મોહલ્લા—મુંબઈ.

દીબાચા.

શુકરો અહેસાન ઉસ ખાલીકે, કૌનો મકાનકા જીસને હમકો **ઇસલામમેં** પૈદા કરકે અપની દરગાહે આલીજાહમેં **પાંચ** વકત હાઝીર હોનેકા હુકમ ફરમાયા (પન્જગાના નમાઝ ફરઝ કી) ઔર ઇસલામકો જીસ તરેહ પાંચ હરફોંમેં જોડા, ઊસી તરેહ ઉસકી **બિનાભી** પાંચ ચીઝોંપર કાયમ કી (નમાઝ–રોઝા–કલમા–હજ ઔર ઝકાત) ઔર ઉસકો બા તરતીબ વ તરકીબ અદા કરનેકે લીયે ઔર અપને બંદોંકો સીખાનેકે લીયે ખાસ અપને પ્યારે **હબીબકો** તમામ પૈગમબર ઔર મુરસલોંપર **અફસર** બનાકે ભેજા બેહીસાબ **દરૂદ** હોજીયો હઝરત **અહમદ** મુજતબા **મોહમ્મદ** મુસતફા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વ આલેહી વ અસહાબેહી વ સલ્લમ પર કે ઉનહોંને **હુકમ ખુદાકા** હમકો સુનાયા ઔર રસતા હીદાયતકા દીખલાયા; અયસે **નબીયે** મોહતરમ (ઇઝઝત વાલા) ઔર **હાદીયે** મુકરરમકી સીફતો સના હમસે કયા હો સકે? જીસકી શાંનમેં ખુદા **લૌલાકે લમા** (હદીસે કુદસીમેં આયા હૈ) ફરમાવે, બેહેતર હૈ કે વહાં ઝબાને કલમ બંદ રહે.

બેશક—બઆદઅઝ ખુદા બુઝુર્ગ તુઇ, કીસ્સા મુખતસર

શેર.

મોહમ્મદ હૈ નબી મમદુહ ઝાતે કીબરિયાઇકા
કરે બંદા ગર ઉસકી મદહા દાઅવા હૈ ખુદાઇકા.

બેહીસાબ રહમત હોજીયો ઉનકે આલો અસહાબ ઔર ચહાર યાર બરહકપર ઔર ખુશ હોવે અલ્લાહ ઉસસે જીસને આપકી પૈરવી કી હો; ઔર કહે કે બેશુબહા દીનકે ઇસલામ ઉનહી લોગોસે હૈ જો આપકી શરીઅતપે કાયમ હૈં "રદી અલ્લાહો તઆલા અનહુમ અજમઇન".

ઇત્તલાઅ.

૧—ઇસ રીસાલેમેં બેઅદબીકે ખૌફસે જહાં જહાં અરબી **આયતેંથી** ઉસકે ફકત **માઅને** લીખે ગએ હૈં મગર જીસ જગે મખસુસ અરબી લીખના ઝરૂરતસે સમજહા ગયા મસલન **વીર્દ વઝાયફ** વ દીગર **કલમાત** વગૈરા ઉસકો બ લાચારી ફાયદએ **આમ સમજ** કર અસલકે મુવાફીકહી અરબી રખ્ખા ગયા હૈં અયસે અરબી અલફાઝ ઔર ઉસકે માઅને, "   " અયસે નીશાનકે દરમ્યાન લીખે ગએ હૈં.

૨—હઝરત પૈગમબરે ખુદાકે નામે પાકકે આગે **સ** રખ્ખા ગયા હૈં ઉસકો "સલ્લલ્લાહો અલૈહે વ આલેહી વ અસહાબેહી વ સલ્લમ" પડહના ચાહીયે.

૩—ઔર હઝરાતે અસહાબે કીરામકે નામકે આગે ર રખા ગયા હૈં ઉસકો "રદી-અલ્લાહો તઆલા અનહો" પડહના ઔર અગર બીબીયાં (ઔરત હૈ તો અનહો કે એવઝમેં "અનહા" પડહના.)

૪—ઇબારત કે દરમીયાન જહાં જહાં **લુગવી** અલફાઝ આએ હૈં ઉનકે માઅને વ મતલબ અયસે. (   ) નીશાનકે અંદર લીખ્ખે ગએ હૈં.

૫—પહડતે વકત જીસ લફઝકે આગે એક દો "૧–૨," વગૈરાકે, નંબર નઝર આવે તો વો ઇબારત તમામ કરને બઅદ, નંબરકે મુવાફીક ઉસકા ખુલાસા પડહના તાકે ઉસ ઇબારતકા તમામ મતલબ બ ખુબી સમજહમેં આ જાવે.

તરકીબુસ્સલાત કામિલ.

ઇસિમેં પચ્ચીસ ફસલેં હૈં.

શુરૂ સાથ નામ અલ્લાહકે, બખશીશ કરનેવાલા મેહેરબાન.

પેહલી ફસલ ઇમાનકે બયાનમેં.

અય અઝીઝો જાનો તુમ કે ઇમાન **સર** હૈ સબ નેકયોંકા, ઔર **જડ** હૈ સબ ઇબાદતોંકી; ઔર કોઇ નેકી; ઔર ઇબાદત બગૈર દુરૂસ્તી **ઇમાન**કે દુરૂસ્ત નહીં. ઔર ઇમાનકે દો **રૂકન** હૈ. ઇકરાર કરના ઝબાનસે: ઔર દીલસે સચ બુઝલના, ઔર માન લેના ઉન સબ ચીઝોંકો કે પૈગંમબર હમારે હઝરત **મોહમ્મદ** મુસતફા સ. અલ્લાહ તઆલાકે પાસસે લાએ હૈં ઔર ઇમાન દો **સીફત** પર હૈ. ઇમાને **મુજમીલ**, ઔર ઇમાને **મુફસ્સીલ**. ઇમાને મુજમીલ યે હૈ કે દીલસે **યકીન** કરે ઔર ઝબાનસે **ઇકરાર** કરે "ઇમાન લાયામૈં અલ્લાહપર જયસા કે વોહ અપને નામોં ઔર સીફતોંકે સાથ હૈ; ઔર કબુલ કીયે મયને સબ હુકમ ઉસકે." ઔર ઇમાને મુફસ્સીલ યે હૈ કે દીલસે યકીન કરે ઔર ઝબાનસે કહે.

"ઇમાન લાયા મૈં અલ્લાહ તઆલાપર, ઔર ઉસકે ફરિશતોંપર ઔર ઉસકી કીતાબોંપર ઔર ઉસકે પૈગમબરોંપર, ઔર પીછલે દીનપર, ઔર ઉસપર કે અન્દાઝા કરના નેકી, ઔર બદીકા અલ્લાહસે હૈ, ઔર ઇમાન લાયા મૈં ઉઠનેપર બઆદ મૌતકે" અબ આગે પાંચોં કલમેકે સુનીયે.

અવ્વલ કલમએ તૈયબ.

કીસીકી બન્દગી નહીં સીવા **અલ્લાહ**કે; ઔર **મોહમ્મદ** મુસતફા સ. ભેજે હુવે અલ્લાહકે હૈં.

દુસરા કલમએ શહાદત.

ગવાહ હું મૈં ઉસ બાતકા કે કીસીકી બન્દગી નહીં સીવા અલ્લાહકે કે વોહ એક હૈ, ઉસકા **શરીક** નહીં, ઔર ગવાહ હું મૈં ઉસકા કે **મોહમ્મદ** સ. બંદે ઉસકે હૈ ઔર રસુલ ઉસકે (અલ્લાહ કે) હૈં.

તીસરા કલમએ તમજીદ.

પાક હૈ **અલ્લાહ**, ઔર સબ તારીફ અલ્લાહકો હૈ ઔર કીસીકી બંદગી નહીં સીવા અલ્લાહકે ઔર અલ્લાહ બહોત બડા હૈ, ઔર નહીં ફીર સકતા ગુનાહસે, ઔર ન કુવ્વત હૈ નેક કામ કરને પર, મગર અલ્લાહકી મદદસે કે સબસે બડા હૈ બરતર.

ચોથા કલમએ તોહીદ.

કીસીકી બંદગી નહીં સીવા **અલ્લાહ**કે, કે વોહ **એક** હૈ, કોઇ ઉસકા **શરીક** નહીં, ઉસીકી હૈ બાદશાહી, ઔર ઉસકી હૈ સબ તારીફ, જીલાતા હૈ ઔર મારતા હૈ; ઔર

ઝીંદા હે હમેશા. ઔર નહીં હૈ ઉસકો મૌત ઔર ઉસકે હાથમેં હે ભલાઇ, ઔર વહી સબ ચીઝ પર કાદીર હૈ.

પાંચવા કલમા રદ્દે કુફ્ર.

અય **અલ્લાહ** પનાહ માંગતા હું મેં તેરે સાથ ઉસ બાતસે કે **શરીક કરૂં મૈં તેરા** કીસી ચીઝકો. ઔર મૈં જાનતા હું ઉસકો, ઔર બખશીશ ચાહતા હુ મેં તેરે સાથ ઉસસે, નહીં જાનતા હુ મૈં ઉસે, તૌબા કી મૈંને ઉસસે, ઔર બેઝાર હુવા મૈં કુફ્ર ઔર **શીરક** ઔર સબ ગુનાહોંસે, ઔર **મુસલમાન** હુવા મૈં, ઔર ઇમાન લાયા મૈં, ઔર કેહેતા હું મૈં કે, કીસીકી બંદગી નહીં સીવા **અલ્લાહુકે** ઔર મોહમ્મદ સ. ભેજે હુવે અલ્લાહકે હેં.

ઔર જો શખ્સ કલમએ તૈયબકા ઝબાનસે ઇકિરાર કરે ઔર ઉસકે માઅનેકો યાને "નહીં કોઇ માઅબુદ સીવા ખુદાકે ઔર મોહમ્મદ **સ.** ભેજે હુવે ઉસકે હેં." દીલસે યકીન જાને તો બેશુબહા વોહ **મોમીન** હોવે ઔર **દુન્યામેં** ઉસકે (મુસલમાનકે) લીયે **પાંચ** હુકમ હૈ **પેહેલા** બ વજાહે શરઇ ઉસકો **જાનસે** ન મારના **દુસરા કૈદ** ન કરના. તીસરા ઉસકે માલકો **ઝુલ્મસે** ન લેના. **ચોથા** બેસબબ શરઇકે **દુઃખ** ન દેના. **પાંચવા** ગુમાને **બદ** ઉસપર ન કરના, ઔર **આકેબતમે દો** હેં. અવ્વલ **બેહિશતમેં** જાના ઔર ઉસકી ન્યામતોં ઔર **દીદારે** ખુદાએ તઆલાસે મુશર્રફ હોના. દુસરા; **દોઝખકે** અઝાબસે છુટના

પસ હરએક **શખ્સકો** ચાહીયે કે અપને ઇખલાસસે ખુદાપર **બીન દેખે** ઇમાન લાવે, ઔર જાને કે ખુદાએ તઆલા, "યકતા વ બેમીસાલ" હે ઔર તમામ સીફાતે **કામેલાકે સાથ** મૌસુફ હૈ ઔર તમામ ઐબોંસે **પાક** હે વાજીબુલ વુજુદ **અઝલી** વ **અબદી હે** (હમેંશાસે ઔર હમેશાતક.)

ઔર ખુદાએ તઆલાને જીસ ચીઝકો **હલાલ** કીયા હૈ ઉસકો હલાલ **જાને, ઔર** જીસકો **હરામ** કીયા હૈ ઉસે હરામ સમજે ઔર ખુદાકે અઝાબસે ડરે, **ઔર ઉસકી** રહમતકા ઉમ્મીદવાર રહે ઔર ઉસકે સબ હુકમોંકો દીલસે માનલે **માલુમ** કીજીયે કે જબ કોઇ સિને બુલુગ (જવાની)કો પોહોંચે, ઔરત હો યા મર્દ, ઉસે ઇમાન લાના **વાજીબ** હૈ કયું કે બંદગી બગૈર ઇમાનકે કુબુલ નહીં હોતી; ઔર ઇબાદત **કાફિરકી** કુછ કામ નહી આતી. **જાનના** ચાહીયે કે **ઇસલામકી** બુનયાદ **પાંચ** ચીઝોંપર હે—અવ્વલ ગવાહી દેની ઉસકી કે " કોઈ માઅબુદ નહીં **અલ્લાહુકે** સીવા, ઔર **મોહમ્મદ** સ રસુલુલ્લાહ તહકીક ઉસકે (અલ્લાહકે) પૈગમ્બર હૈ" દુસરા પાંચ વકતકી **નમાઝ** કાયમ રખના તીસરા રમઝાનકે **રોઝે** રખને; ચોથા અગર **પુંજી** ઝરૂરી ખરચસે ઝીયાદા હો તબ **ઝકાત** દેના; પાંચવાં ખાનએ કઅબા (બૈતુલ્લાહ)કા **હજ** કરના અગર રાહતેકી સવારી ઔર **ખરચ** ખાને પીને અપને ઔર અપને સાથ વાલોંકે ખરચકી તાકત રખતા હો.

દુસરી ફસલ. અહેકામે શરઆકે બયાનમે.

જાનો તુમ અય અઝીઝો, અહેકામે શરઆકી **આઠ** કીસમેં હૈં ૧ ફરઝ, ૨ વાજીબ,

३ सुन्नत, ४ मुसतहब, ५ मुबाह, (हलाल रख्खा हुवा) ६ हराम, ७ मकरूह, ८ मुफसीद (बीगाडने वाला.)

फरज—वो है जो साबीत हुवा हो दलीले यकीनीसे जीसमें कुछ शक न हो, हुकम उसका सब **अइम्मा** (चार ईमाम) के नजदीक बरहक है उसके **अमल** करनेसे सवाब होता है, और **तरक** करनेसे **अजाब** और उसका ईनकार करना **कुफर** है जयसे रमजानका रोजा रखना, और पांचों वकतकी नमाज पडना.

वाजीब—वो है जो साबीत हो दलीले झीनीसे (नजदीक अकलके) जीसमें कुछ शुबहा हो हुकम उसका, उसपर **अमल** करनेसे सवाब और **तरक** करनेसे अजाब होता है, मगर ईनकार करना उसका **कुफर** नहीं है. मसलन नमाज वीतरकी.

सुन्नत—दो कीसमकी **एक** सुन्नते मोअककेदा (ताकीद कीआगया) के जीसको पैगंमबरे खुदा स ने ब तरीके ईबादत हमेशा कीया है मगर अहेयानन (इततफाकन) **तरक** फरमाया हो, या उसपर अमल करनेकी **ताकीद** फरमाई हो या उसपर हमेशा **सहाबओ** कीराम और खुलफाओ राशेदीन (चार यार) ने अमल कीया हो अमल उसका **सवाब** और तरक उसका ब सबब सुसतीके मुजिबे **इताब** (खफगी) है; मीसाल उसकी **सुन्नते** नमाजे फजर वगैराकी.

मुसतहब—याने सुन्नते गेर मोअककेदा वो है के जीसको **आं** हजरत स ने ब तौरे आदत हमेशा कीया हो या ब तरीके इबादत कभी कभी कीया हो, उसपर अमल करनेसे **सवाब** होताहै, और तरक उसका ब सबब सुसतीके मुजिबे अजाबो इताब **नहीं** जयसे **चार** रकअत सुन्नते नमाजे **असर** और तमाम सरपर **बाल** रखना वगैरा.

मुबाह—वोह के जीसका करना और **न** करना दोनों बराबर हों, अगर उसको करे तो कुछ सवाब नहीं और जो **न** करे तो कुछ अजाब नहीं, मीसाल उसकी अछ्छा खाना, अछ्छा पेहेनना, ब शरते के वासते गुरुर, और इतराहटके न हो वर **ना** हराम है.

हराम—वो है के जीसकी हुरमत ब दलीले कतइ मालुम हो जीसमें कुछ शुबहा **न** हो **न** करना उसका सवाब और करना उसका मुजिबे अजाब है और उसको हलाल और मुबाह जानना बील इत्तेफाक (चार इमामोंके) **कुफरहै**, जयसे झीना करना, और सुद (बीआज) खाना, वगैरा.

मकरूह—मकरूहकी दो कीसम हैं एक मकरूहे तहरीमी के जीसकी हुरमत ब दलीले झीनी साबीत हो, जीसमें कुछ शुबहा हो, **न** करनेसे उसके **सवाब** और करनेसे खौफ अजाबका है लेकीन उसको **हलालो**, मुबाह जानना **कुफर** नहीं, जयसे नमाजमें कारी वाजीबका बीला उजर तरक करना. **दुसरा** मकरूहे **तनझीही** है जीससे बचना बहेतर और सवाब **है मसलन** वुजुमें बायें हाथसे कुल्ली करना बे उझर.

मुफसीद—वो है जो अमल शरईको बीगाडता है अगर उसको कसदन करे तो मुजिबे अजाब है और उस अमलको बातील करता है; मीसाल उसकी **बात** करना नमाजमें

તીસરી ફસલ નમાઝકી ફઝીલતમેં.

અય મુસલમાંનો જાનો તુમ કે ઇમાનકે બઅદ અફઝલ સબ ઇબાદતોંસે **નમાઝ** હૈ ઔર નમાઝ **દીનકા** સીતુનહૈ (થંબલા) જયસાકે પૈગંમબરે ખુદા **સ** ને ફરમાયા **હૈ** "નમાઝ દીનકી જડ હૈ. પસ જીસ શખ્સને નમાઝકો **અદા** કીયા, ઉસને અપને **દીનકો** કાયમ રખ્ખા, ઔર જીસ શખ્સને કે નમાઝકો **તરક** કીયા ઉસને અપને દીનકો ખરાબ કીયા." તો વજીબ હૈ મુસલમાનકો કે નમાઝ અદા કરે કે જીસમેં **દીન** કાયમ રહે. ઔર નમાઝકી **ફઝીલત** ઔર બુઝરગી ઝાહીર હૈ ઝીયાદા બયાન કરનેસેં તુલ (લંબા) હોગા. ઔર નમાઝ બેહેશતકી કુનજી (ચાવી) હૈ, ઔર નમાઝકી કુનજી પાકી હૈ ઔર બગૈર પાકીકે નમાઝ દુરૂસ્ત નહીં હૈ.

ખુલાસા–૧ નમાઝકો ખુદાએ તઆલાને **ઇમાન** ફરમાયા હૈ "નહીં અલ્લાહ અયસાકે બરબાદ કરે ઇમાન તુમહારા યાને નમાઝ તુમહારી." ઔર ફરમાયા "બેશક નેકયાં યાને નમાઝે દુર કરતી હૈં બુરાઇયોંકો યાને ગુનાહોંકો" ઔર ફરમાયા રસુલે મકબુલ સલ્લલાહો અલૈહે વ સલ્લમને "જીસને તરક કી નમાઝ કસદન બ તહકીક વો કાફીર હુવા." બઅઝ ઉલમાકે નઝદીક બિનાબર ઝાહીરિન માઅને ઇસ હદીસકે તારિકે નમાઝ કસદન કાફીર હૈ ઔર અકસર ઉલમાકે નઝદીક યે હદીસ મહમુલ (ગુમાનકી ગઈ, હૈ ડરાને ઔર સખ્ત કોશીશ કરનેપર) યા માઅને કુફરાને ન્યામત હૈ બહર હાલ **તરકે** નમાઝ કસદન ગુનાહે કબીરા હૈ ઔર હૈમેશગી ઔર હુજ્જત તરકે નમાઝપર કુફ્રહૈ.

ચૌથી ફસલ.

વુઝુકે ફરાયઝ ઔર સુન્નત વ મુફસીદાત વ મકરૂહાતકે બયાનમેં.

માલુમ કીજીયે કે ફરઝ વુઝુમે **ચાર** હૈં, **એક** મુંહ ધોના માથેકે બાલોંકી જગેહ જમનેસે હડીતક; ઔર દોનોં કાનોતક, **દુસરા** દોનોં હાથ ધોના કોહન્યોં સમેત; **તીસરા** ચૌથાઇ સરકા મસહા કરના, **ચોથા** દોનોં પાઉ ધોના ટખનો સમેત. ઇન ચાર ચીઝોંસે જો બાલ બરાબરભી સુખા રહેગા તો વુઝુ સહીહ ન હોગા. **સુન્નત** યું હૈ કે **પેહલે** બીસમીલ્લા હીર-રહમા-નીર-રહીમ પડકર નીય્યત કરે (૧) ઔર દોનોં હાથ પોહચોં તક તીન બાર ધોવે, ફીર દહને હાથસે તીન બાર કુલ્લી કરે; ઔર મીસવાક કરે, ઔર અગર મીસવાક મયસ્સર ન હો તો અંગુશતે શહાદતસે દાંતોંકો મલે: (સાફ કરે) ફીર તીન બાર નાકમેં દહને હાથસે પાની ડાલકે બાએં હાથસે એકબાર જહાડે (સાફ કરે) ઔર બાએં. હાથકી છંગલીઆ (છોટી ઉંગલી) તરસે નરમીએ બીની (નાકકી-ફ્ન) તક પોહંચાવે, ફીર તીન બાર તમામ મુંહ દોનોં હાથોંસે ધોવે; ફીર તીન બાર દોનોં હાથ ઉગલીયોંકી જાની-બસે કોહન્યોં સમેત ધોવે, પેહલે દાહના હાથ ધોવે ફીર બાયાં, ફીર એકબાર તમામ

સરકા મસહા કરે ઔર **બાતીન** દોનોં કાનોંકા **મસહા કરે** અંગુશતે શહાદતસે; ઔર **ઝાહીર** દોનોં કાનોંકા મસહા અંગુશત (અંગુઠે) સે કરે ફીર તીન બાર દોનોં પાઉંકો ટખનો સમેત પેહેલે દહના ફીર બાયાં ધોવે ઔર આઝા (હાથ પાઉંકે સાંધે) **વુઝુકે** બરાબર પૈ દર પૈ ધોવે બીચમેં દુસરા કામ **ન** કરે ઔર હાથ ઔર પાઉંકી ઉંગલીયોંમેં ખીલાલ કરે, ઔર દાડહીમેં ભી ખીલાલ કરે ઔર વુઝુ કરતે હુવે કલમએ શહાદત, પડે ઔર વુઝુ કરનેમે દુનયાકી બાતેં કરના, ઔર પાની બહોત ડાલના બુરા હૈ, ઔર બાયાં હાથ ઔર પાઉં પેહેલે ધોના ઔર સખત ઝોરસે મુંહપર પાની ડાલના, ઔર **તરકે** બીસમીલ્લાહ વુઝુમેં **મકરૂહ** હૈ.

ખુલાસા-૧ નીય્યત યાને દીલસે કસ્દ ઔર ઇરાદા વુઝુકા કરે ઔર **અગર** ઝબાનસેભી અલફાઝ નીયત કહે તો બેહેતર હૈ. ઔર નીયતે વુઝુ યે હૈ " વુઝુ કરતા હું મૈં વાસ્તે નમાઝકે ઔર નઝદીકી અલ્લાહકે.

મુસતહબ વુઝુકે.

હર અઝુકા ધોના સીધે તરફસે શુરૂ કરના ઔર મસહા ગરદનકા કરના ઔર તરતીબ નીગાહમેં રખના યાને પેહલે મુંહ ધોના ફીર દોનોં હાથ કોહન્યોં સમેત ધોના ફીર, મસહા સરકા કરના, ફીર દોનોં પાઉં ધોના ઔર અંગુઠી, છલ્લા, જો ઉંગલીમે હો ઉસકો હાથ ધોનેકે વકત હીલાના અગર પાની બગૈર હરકત પોહચે તો ખૈર, વરના પાની ઉસકે નીચે પોહચાના ફરઝ હૈ, ઔર આસમાનકી તરફ નઝર કરકે તીન બાર કલમએ **શહાદત** પડના યે સબ મુસતહબ હૈ.

વુઝુકો તોડને વાલી ચીઝેં.

વુઝુકો તોડતા હૈ કીસી ચીઝકા નીકલના વુઝુ વાલેકે એક, દો રાહોંસે (પેશાબ યા પાખાનેસે) જયસે પેશાબ, ઔર પાખાના, ઔર બાદ (૧) (પવન) ઔર લહુ. ઔર પીપ, ઔર કીડા, ઔર મઝી વગૈરા ઔર લહુ પીપ, ઝર્દ આબ, જો વુઝુ વાલેકે બદનસે નીકલે ઔર બહે, જીસ જા ઉસકા ધોના ફરઝ હૈ (ગુસલમેં,) ઔર કૈ (ઉલટી) કે મુહ ભરકે હોવે, પીત હો, યા ખુન જમા હુવા, યા ખાના; યા પાની; ઔર સોના લેટકે; યા ખડે, યા બૈઠે; તકયા લગાકે એક ચીઝમે ઇસતરેહ કે અગર વોહ ચીઝ દૂર કરે તો સોને વાલા ગીર પડે; ઔર બેહોશી, ઔર દીવાનગી, ઔર ગશી, ઔર મસતી યાને નશા પીનેસે; ઔર કહ-કાહ (૨) યાને ખીલ ખીલ કરબ આવાઝે બુલંદ હસના નમાઝી **બાલી**ગકા. નમાઝ, રૂકુ, વ સીજદેમેં હંસના અયસે કહકહાસે કે ઉસસે નમાઝ ભી ટુટ જાતી હૈ; ઔર મુબાશરત **ફાહેશા** કે મરદ ઔરતકી શરમ ગાહેં દોનોં નગી બાહમ મીલે.

ખુલાસા-૧ હવા અગર મરદ કે સુરાખે ઝકર યાને સુકામે પેશાબસે નીકલે વોહ વુઝુકો નહીં તોડતી.

ખુલાસા-૨-હંસીકી **તીન** કીસમે હૈં **એક** તબસ્સુમ (મુસકરાના) જીસમેં આવાઝ **ન પૈદા હો** ઉસસે **ન** વુઝુ ટુટે **ન** નમાઝ, **દુસરી** ઝહક (હસનર) જીસકી **આવાઝ** આપ સુને, ઔર દુસરા **ન** સુને,ઉસસે,નમાઝ ફાસીદ હોતી હૈ વઝુ નહીં ટુટતા **તીસરે** કહકાહ (ખીલખીલાકે હંસના)

જિસકી આવાઝ દુસરા શખસ બરાબર વાલાભી સુને ઉસસે નમાઝ વુઝુ દોનોં જાતે રેહતે હૈં, અગર નમાઝમેં હો.

ફસલ પાંચવીં. ગુસલકે બયાનમેં.

ગુસલમેં **તીન** ફરઝ હૈં ૧—ગરગરા કરના અગર રોઝાદાર ન હો વર્ના કુલ્લી કરે ઔર ગરગરા ન કરે શાયદ પાની હલ્કમેં ન ઉતર જાય, ૨—ઔર **નાકમેં** પાની ડાલના. ૩—ઔર તમામ બદન ધોના, અગર બાલ બરાબરભી ખુશ્ક રહેગા ગુસલ સહીહ ન હોગા. ઔર સુન્નત ગુસલમેં યે હૈ પેહલે દોનોં હાથ પોહચોં તક ધોવે ફીર અંદામે નેહાની (પેશાબકી જગે) ધોવે ઔર તનસે નાપાકી ઝાહેરી ધોવે અગર લગી હો, બઅદ ઉસકે વુઝુ કરે જીસ તરેહ નમાઝકે લીયે કરતા હૈ ઔર જો ઝમીન ઔર કીચડમેં ખડા હો તો પાંઉ ગુસલકે બઅદ ધોવે ઔર જો પથ્થર ઔર તખતેપર ખડા હુવા ગુસલ કરતા હોતો દોનોં પાઉંભી વુઝુકે સાથ ધોવે પસ **તીન** બાર સારે બદનપર પાની જારી કરે ઔર અગર ઔરતકે સરકે બાલ ગુંધે હોં તો જડ **ભીગ** જાવે, ઔર બાકી બાલ ગુંધે હુવે ખુશ્ક રહેં તો ગુસલ જાવઝ હૈ, ખોલનેકી હાજત નહી. ઔર જો બાલ ઔરતકે ખુલે હોં યા મરદકે સરપર બાલ હો તો તમામ બાલોંકા ધોના ઝરૂરહૈ ઔર નીયત ગુસલકી દીલમે કરે (નીય્યત વુઝુ વ ગુસલમેં મુસતહબ હૈ, ફરઝ વ વાજીબ નહીં.) ઔર ચાહે તો ઝબાનસેભી યે કહે "ગુસલ કરતા હું મૈં વાસ્તે નાપાકી દુર હોનેકે."

સબબ ગુસલકા જમા હૈ ઔરતસે સોહબત યા જીસ્સે ગુસલ વાજીબ હોતા હો યાને ગાયબ હોના ખત્નાગાહે મર્દકા ખત્નાગાહે ઔરતમેં, મની નીકલે યા ન નીકલે ઔર નીકલના મનીકા શહેવતસે કુદકે અપની જગાસે જાગતેમેં યા સોતેમે. ઔર ઔરત **બાલીગાકા** હૈઝ ઔર નફાસસે પાક હોના. ઔર કમતર હૈઝકે **તીન દીન**, ઔર ઝીયાદા **દસ** દીન ઇસિ મુદ્દતકે અંદર જીસ રંગકા **લહુ** નીકલે વો હૈઝ હૈ; ઔર જન્નેકે પીછે જો ખુન આવે વો નફાસ હૈ અકસર મુદ્દત ઉસકી (સુવાવડકી) **ચાલીસ** દીન હૈં, ઔર કમતર જીસ કદર હો, અગરચે એક લેહઝા (થોડી દેર) હો જો લહુ ચાલીસ દીનસે ઝીયાદા બઅદ જન્નેકે ઔર દસ દીનસે ઝીયાદા હૈઝમે બડહે તો ગુસલ કરકે નમાઝ પડહે યે બીમારી હૈ ઉસકો **ઇસતેહાઝા** કેહતે હૈં. ઇસી તરેહ જો ઔરત ગૈર બાલીગા યાને **નવ** બરસસે કમ ઉમરકી ખુન દેખે યા હાયઝા **તીન** દીનસે કમ યા **દસ** દીનસે ઝીયાદા ખુન દેખે યા ઝને આએસા (બુઢી) યાને પચાસ યા સાઠ બરસકી ઔરત ખુન દેખે યા હામીલા (પેટસે આગે જન્નેકે) ખુન દેખે યે સબ ઇસતેહાઝા હૈ ઇસમેં હરવકત વુઝુ કરકે નમાઝ પડહા કરે, હરગીઝ નમાઝ વ રોઝા વગૈરા મૌકુફ ન કરે ઔર હૈઝો નફાસવાલી ઔરત નમાઝ ન પડે ઔર રોઝા ન રખ્ખે નમાઝ મઆફહૈ ઔર રોઝોંકી કઝા કરે ઔર અયસી ઔરત જીસકો હાજત ગુસલકીહો **કુરાનમજીદ** ન પડે ઔર ન છુવે બગૈર ગીલાફકે ઔર મસજીદમેં ન જાવે ઔર તવાફે બૈતુલ્લાહ ન કરે ઔર **બેવુઝુ** કુરાનેમજીદ પડના **બેવુઝુ** જાયઝહૈ લેકીન છુના **બેગીલાફકે** જાયઝ નહીં.

ફસલ છઠ્ઠી તય્યમુમકે બયાનમેં.

અગર નમાઝીકો પાની ન મીલે એક એક કોસ, ચારોં તરફસેં દુર હો, યા ડોલ રસ્સી ન હો યા પાનીપર કોઇ દુશ્મન બૈઠા હો કે પાની લાનેસે ખૌફ જાન જાને યા માલ યા આબરૂકા હો, યા પાની બકીમત ગીરાં (મેંઘા) મીલતા હો યા પાની થોડા હો અગર વુઝુ કરે તો આપ યા જાનવર પ્યાસા રહે યા બીમારીસે પાની ખલલ (નુકસાન) કરે, યા કોઇ મરઝ પૈદા હોજાવે, યા દેર કરકે અચ્છા હો તો ઇન સબ સુરતોંમેં પાક મીટ્ટીપર તયમુમ કરકે નમાઝ પડહે. ઔર તય મુમકે તીન ફરઝ હૈં; પેહેલે નીયત કરની દીલસે ઔર બેહતર હૈં કે ઝબાનસે કેહેના ઇસ તૌર પર કે " તયમુમ કરતા હું મૈં વાસતે દુર હોને નાપાકીકે ઔર દુરસ્ત હોને નમાઝકે " ફીર દોનોં હાથ ઝમીનપર મારકે તમામ મુંહપર મલે, ફીર ઝમીનપર (હાથ) મારે ઔર દોનોં હાથોંકો કોહન્યોં સમેત મલે ઔર ઇસિ તરેહ મલે કે જીતના મુંહ હાથ ધોના ફરઝ હૈ, વહાં સબ જગે હાથ પોંહચે (અગર બાલ બરાબર જગે બાકી રેહ જાવે કે વહાં હાથ ન પોહંચા, તયમુમ જાયઝ નહીં) અગર હાથમેં અંગુઠી હો તો ઉસેભી હિલાવે તયમુમ એવઝ વુઝુ ઔર ગુસલ દોનોકે હૈં જયસા આદમી વુઝુ વ ગુસલસે પાક હોતા હે વયસા તયમુમસેભી પાક હોતા હૈં બેશીકર કુરાનમજીદ ઔર નમાઝ પડહા કરે જબતક ઉઝર બાકી રહે ઔર જબ પાની મીલા ઔર ઉઝર નીકલ ગયા તયમુમ ટુટા, ઔર ઇદૈન (રમઝાન વ બકરી ઇદ) ઔર જનાઝેકી નમાઝકે વાસતે અગરચે પાની મૌજુદ હોવે ઔર કુછ મરઝભી ન હો લેકીન દહશત હો કે અગર મૈં વુઝુ કરૂંગા તો નમાઝ ન મીલેગી તો તયમુમ કરના દુરૂસ્ત હે, જો ચીઝ વુઝુકો તોડતી હૈ વો તય્યમુમકોભી તોડતી હૈ. ઔર દફા હોના ઉસ ઉઝરકા જીસકે સબબ તય્યમુમ કીયા થા ઔર જો લહુ ઇસતેહાઝેકા યા ઝખમ યા ફોડેકા હરવકત બહે, યા પેશાબ હરવકત ટપકે યા પવન સરે યા દસ્ત (પેખાના) આએ, યા નાકસે ખુન જારી રહે, ઇસ તરેહ કે ફુરસત બકદર નમાઝ પડને યા વુઝુકે ન મીલે તો હરવકત વુઝુ તાઝા કરકે નમાઝ પડહે ફરઝ હો યા નફલ અયસે ઉઝરવાલોંકો સીવાય તોડનેવાલે વુઝુકે નમાઝકા વકત જાનાભી વુઝુ તોડતા હે.

સાતવીં ફસલ.

ફરઝ નમાઝકે વકતોં ઔર શુમાર રકઅતોંકે બયાનમેં.

જાનના ચાહીયેકે ફજરકી નમાઝકા વકત સુબોહ સાદીકકે તુલુ હોનેસે આફતાબકે નીકલને તક હે ઉસકે દરમીયાનમેં દો રકઅતેં સુન્નત ઔર દો રકઅતેં ફરઝ હૈં. ઔર ઝોહરકા વકત આફતાબ ઢલનેસે જબતક સાયા હર ચીઝકા ઉસકે દો બરાબર હોવે અસલી કદકે. ઉસકે દરમીયાંનમેં અવ્વલ ચાર રકઅત સુન્નત, ફીર ચાર રકઅતેં ફરઝ; બઅદ દો રકઅત સુન્નત હૈ. ઔર અસરકા વકત બઅદ જાને વકત ઝોહરકે આફતાબ ડુબનેતક હૈ ઉસકે દરમીયાન ચાર રકઅતેં ફરઝહૈ ઔર વકત મગરીબકા આફતાબ ડુબનેસે શફક (વો સુરખી હૈ કે ઝાહીર હોતી હૈ બઅદ ગુરૂબ આફતાબકે) ગાયબ હોનેતક હૈ ઉસકે દરમીયાન

તીન રકઅતેં ફરઝ ઔર દો રકઅત સુન્નત હૈં ઔર ઇશાકા વકત શફક ગુમ હોનેસે સુબ્હ સાદીક તુલુ હોનેતક હૈં, ઉસકે દરમીયાન ચાર રકઅત ફરઝ હૈં, બઅદ ઉસકે દો રકઅતેં સુન્નત ઔર ઉસકે બઅદ વીતરકી તીન રકઅતેં હૈં, ઔર નીય્યત (૨) સુન્નત નમાઝકી યું કરે "નમાઝ પડતાહું મૈં અલ્લાહ તઆલા કે લીયે દો રકઅત યા ચાર રકઅત નમાઝ ફલાન વકતકી સુન્નતે રસુલુલ્લાહ" નીયત ફરઝ નમાઝકી યું કરે "દો રકઅત યા તીન રકઅત યા ચાર ઇસવકતકી ફરઝ નમાઝ પડતા હું અલ્લાહ તઆલાકે લીયે" નીયત વાજીબ નમાઝકી યું કરે "તીન રકઅત નમાઝ વિતરકી પડતા હું અલ્લાહ તઆલાકે લીયે" નીયત કઝા નમાઝકી યું કરે "ફલાને રોઝકી ફલાની કઝા નમાઝ પડતા હું અલ્લાહ તઆલાકે લીયે" ઔર અગર યકીન રોઝકા માલુમ નહીં તો યું કહે પેહલેકી ફલાની કઝા નમાઝ પડતા હું અલ્લાહ તઆલાકે લીયે ઔર મુકતદી હે તો કહે "ઇકતદા કી મૈંને ઇસ ઇમામકી ઔર ઇમામ હે તો નીયત કરે કે મૈં ઇમામ હું જો શખ્સ ઇકતદા કરે મેરી" ઔર ઇમામકો નીયત મુકતદીયોંકી ઝરૂર નહીં, મગર મુકતદી ઔરત હો તો ઉસકી નીયત કરની ઝરૂર હે કે મૈં ઇસ ઔરતકા ભી ઇમામ હું.

ખુલાસા-૧-સાયાકે બાયેમેં નઝદીક **સાહેબીનકે** વકત ઝોહરકા જબતક સાયા હરચીઝકા ઉસકે બરાબર હોવે (અસલ) વહી સવા સાયા અસલી કે હે.

સાયે અસલી ઉસકો કેહતેહૈં જો ઠીક દો પેહરકો સાયા હર ચીઝકા બાકી રેહતાહે ઔર વો બ એતબાર શેહરોંકે ઔર મોસમકે જુદાજુદા હોતાહૈ.

ખુલાસા-૨-નીયતકે અલફાઝ ઝબાનસે કેહને જાયઝ ઔર બેહતર હૈં વરના દીલસે નીયત કીફાયત કરતી હે ઝબાનસે કુછ કહે યા ન કહે.

આઠવીં ફસલ અઝાંકે બયાનમેં.

અઝાં (બાંગ) ઔર **અકામત** (તકબીર) વાસતે પાંચોં વકત નમાઝે ફરઝ ઔર જુમઅેકે સુન્નત હૈ ઔર સુન્નેવાલેપર કલમાત અઝાંકા સુન્ના ઔર જવાબ દેના વાજીબ હૈ. ઔર કલમાત અઝાંકે યે હૈં, અવ્વલ બાંગી કીબલા રૂખ ખડા હોકે દોનોં હાથકી અંગુશતે શહાદત દોનોં કાનોંમેં દેકે કહે "અલ્લાહ બહોત બડા હૈ" યે અલફાઝ ચાર બાર ઠેર ઠેરકે કહે; ઔર સુન્નેવાલાભી યહી કહે, ફીર "ગવાહ હું મૈં ઉસકા કે કીસીકી બંદગી નહીં સીવા અલ્લાહકે" દો બાર કહે ઔર સુન્નેવાલાભી યહી કહે, ફીર દો બાર કહે "ગવાહ હું મૈં ઉસકા કે મોહમ્મદ સ૦ ભેજે હુવે અલ્લાહકે હૈં" ઔર સુન્નેવાલાભી યહી કહે, ફીર દાહની તરફ મુંહ ફેરે ઔર દો બાર કહે "આઓ તુમ નમાઝકો" સુન્નેવાલા જવાબમેં ઇસતરેહ કહે કે "નહીં તાકત હમકો ગુનાહસે ફીરનેકી ઔર ન કુવ્વત હે નેક કામ કરનેપર મગર સાથ મદદ અલ્લાહ કે." ફીર બાંએ તરફ મુંહ ફેરકે દો બાર કહે "આઓ તુમ મુરાદ મીલનેપર" ઉસકે જવાબમેં સુન્નેવાલા ઉપરકે મુવાફીક કહે ઔર ફજરકી અઝાંમેં ઉસકે બઅદ દો અલફાઝ ઝીયાદા હૈં યાને "નમાઝ બેહતર હે નીંદસે" યેભી દો વકત કહે ઉસકે જવાબમેં સુન્નેવાલા બોલે " સચ્ચા હૈ તુ ઔર અચ્છા કહા તુને." ફીર બાંગી દો બાર "અલ્લાહ બહોત બડા હૈ" કહે (જાનના ચાહીયે કે અવ્વલ ઔર આખીર અલ્લાહ જલ્લશાનહુકી બડાઇ ઔર આખીર સબ અલ્લાહકે

તૌહીદ હૈ) યાને છેલ્લે બાંગી એકબાર કહે "કીસીકી બંદગી નહીં સીવા અલ્લાહકે" ઉસકા જવાબભી યહી હૈ જબ અઝાં તમામ હો મોઅઝઝન, ઔર સુન્નેવાલે યે દુઆ પડહે "અય અલ્લાહ, અય સાહેબ ઇસ પુકાર પુરીકે, ઔર નમાઝ કાયમકે, દે તુ મોહમ્મદ સ. કો વસીલા ઔર બુઝુરગી ઔર ઉંચા ઉનકો મુકામે મહમુદમેં (શફાઅતકી જગે) જયસા કે વાઅદા કીયા હૈ તુને મુકરર નહીં કરતા હૈ તુ વાઅદાખીલાફી" બઅદ અઝાંકે ઇકામત યાને તકબીર કહે ફરઝ નમાઝકે વાસતે ઉસમેં યે અલફાઝ ઝાયદ હૈ સીવા અલફાઝ અઝાંકે "તહકીક કાયમ હુવી નમાઝ" ઉસકા જવાબ યહી હૈ કે જો કોઇ સુને ખડા હો ઔર નમાઝ પડહે ઔર બેઉઝર બૈઠા ન રહે ઔર ઝબાનસે કહે "અકામ-અલ્લાહો વ અદામહા" ઔર અલફાઝ અઝાંકે ઠેરા ઠેરા કર કહે ઔર અલફાઝ અકામતકે જલદી જલદી કહે ઔર અઝાં ઔર અકામત કેહનેમેં બાત ન કરે.

ફાયદા-મુકામે મહમુદ વો હૈકે જીસજા પૈગંમબરે ખુદા (સ) દરખ્વાસ્તે **શફાઅત** રોઝ કયામતકે કરેંગે ઉસવકત કે જબ કોઇ શફાઅત ન કર સકેગા.

ફાયદા-અઝાં ઔર તકબીર કેહના સુન્નતહૈ ફરઝ નમાઝકે લીયે મરદોંપર, ઔરતોંપર નહીં હૈ

મસઅલા-મસજીદમેં પેહલે જમાઅતકે વાસ્તે પાંચો વકત અઝાં ઔર અકામત સુન્નત હૈ **તરક** એક કાભી મકરૂહ હૈ ઔર શેહરકે રેહનેવાલેકો અઝાં ઔર અકામત મસજીદકી કીફાયત કરતી હૈ ચાહે કહે ચાહે **ન** કહે આર મુસાફીર દોનોં કહે ઔર જો ફકત **તકબીર**પર બસ કરે તોભી જાયઝ હૈ ઔર દોનોંકા **તરક** કરના મુસાફીરકો મકરૂહ હૈ.

નવ્વીં ફસલ નમાઝકે અદા કરનેકે બયાનમેં.

અય અઝીઝો માલુમ કરો કે જબ આદમી નમાઝપર ખડા હોવે તબ **દીલકો** ખુબ રજુ કરે ઔર દુન્યાકે ખ્યાલાત દીલસે દુર કરે ઔર યે જાને કે મૈં **અલ્લાહ** તઆલાકો દેખતા હું ઔર અગર મૈ નહીં દેખતા તો અલ્લાહ તો **બેશક** મુજકો દેખતા હૈ. જયસા કે પૈગંમબરે ખુદા સ ને ફરમાયા હૈ "ઇબાદત કર તુ અલ્લાહ તઆલાકી ગોયા કે તુ ઉસકો દેખતા-હૈ પસ અગર તુ દેખ નહીં સકતા ઉસકો તો અયસા સમઝ કે વો તુજકે દેખતા હૈ" ઔર ઇસમેં કુછ શક નહીં કે જીસ શખ્સકા હાલ યે હોગા તો વો શખ્સ હયબત ઔર શરમકે સાથ સર ઝુકાએ હુવે નીહાયત ખૌફ ઔર શૌક ઔર મોહબ્બતસે ખડા રહેગા. (કયામ નમાઝમેં ફરઝ હૈ) પેહેલે બા તહારત (વુઝુકે સાથ) કામીલ (બરાબર) કીબલેકી તરફ ખડા હો (મુંહ કીબલેકી તરફ કરના ફરઝ હૈ) ઔર દોનોં પાઉંકે દરમીયાંનમેં **ચાર ઉંગલકા ફરક** છોડે ઔર દોનોં હાથ લટકાવે ઔર યે પડહે. (સુન્નત હૈ) મુતવજ્જહ કીયા મૈંને મુંહ અપના ઉસીકી તરફ જીસને બનાએ આસમાન ઔર ઝમીન ઔર મૈં એક તરફકા હો રહા, ઔર નહીં મૈં શરીક કરનેવાલોંસે" ફિર નીયત નમાઝકી કરે (ફરઝ હૈ) દીલસે ઔર ઝબાનસે ભી કેહના બેહતર હૈ ઔર પુકાર કર કેહના જયસા કે આદત અવામકી (અકસર લોગોંકી) હૈ બીલ ઇતતફાક (ચાર ઇમામોંકે) મનઆ હૈ ઔર મરદ દોનોં હાથ કાનોં તક ઉઠાવે ઇસતરેહ કે દોનોં અંગુઠે કાનની લૌકો છુ જાઓં ઔર રૂખ ઉંગલીયોં ઔર હથેલીકા કીબલેકી તરફ હો (યે સુન્નત હૈ) ઔર ઉંગલીયાં કુશાદા રખે ઔર તકબીરે **તહરીમા** યાને "અલ્લાહો

અકબર" કહે (યે ફરઝ હૈ.) ઔર ઔરત કંધેતક હાથ ઉઠાવે ઔર તકબીરે તહરીમા કહે ઔર બઅદ તકબીરકે દાહના હાથ બાએં હાથપર મરદ નાફકે નીચે રખે (યે સુન્નત હૈ.) ઔર ઔરત છાતીપર હાથ બાંધે ઔર નઝર સીજદેકી જગે રખે (યે મુસતહબ હૈ.) ઔર ફીર સબ નમાઝી ચુપેકેસે પડહેં (ઇમામ હો યા મુકતદી, ખ્વાહ અકેલા હો) "સાથ પાકીકે યાદ કરતા હું મૈં તુજકો, અય અલ્લાહ; ઔર સાથ તારીફ તેરીકે ઔર બહોત બરકત વાલા હૈ નામ તેરા, ઔર બહોત બુલંદ હૈ મરતબા તેરા, ઔર નહીં કોઇ લાયક બંદગીકે સીવા તેરે" (યે સના સુન્નત હૈ.) ફીર મુકતદી ચુપકા અકેલા ખડા રહે ઔર ઇમામ યા અકેલા નમાઝી દિલમેં પડહે "પનાહ માંગતા હું મૈં સાથ અલ્લાહકે, શેતાન રાંદે ગએસે, શુરૂ અલ્લાહકે નામસે જો મેહેરબાન હૈ બડા, રહમવાલા" ઔર ઉસકે બઅદ ઇમામ, યા અકેલા નમાઝી, તમામ સુરે ફાતેહા પડે (યે વાજીબ હૈ.) એક મરતબા ફીર આહીસ્તાસે. સબ (મુકતદી) આમીન (કુબુલ કર) કહેં. (યે સુન્નત હૈ.) ઔર ઇમામ યા અકેલા નમાઝી સુરે ફાતેહાકે સાથ એક સુરા મીલાવે; (યે વાજીબ હૈ.) યા એક બડી આયત યા તીન મુખતસર આયતેં પડહેં. (મુકતદી ઔર સબ ચુપકે ખડે રહેં.) ફીર સબ નમાઝી "અલ્લાહો અકબર" (યે સુન્નત હૈ.) કેહેકર રૂકુમેં જાએં (યે ફરઝ હૈ.) ઔર દોનોં ગુડને દોનોં પન્જોંસે મઝબુત પકડેં ઔર દોનોં હાથ મીસલ ચીલ્લે કમાનકે સીધે રખેં (યે મુસતહબ હૈ.) ઔર સર, ઔર પુશ્ત ઔર સુરીન (ચુતડ) હમવાર બરાબર રખેં, (યે મુસતહબ હૈ.) ઔર નઝર પુશતે કદમપર રખેં ઔર તીન બાર યા પાંચ બાર યા સાત બાર કહે "પાક હૈ મેરા સાહેબ બડી અઝમતવાલા" (યે સુન્ત હૈ મગર હીસાબ એકીકે કહે) ફીર "સુની અલ્લાહને ઉસકી બાત જીસને સરાહા (તારીફ કીયા) હૈ ઉસે." કેહેતા હુવા રૂકુસે સર ઉઠાવે, (યે સુન્નત હૈ.) ઔર ખુબ સીધા ખડા હો જાવે, (યે વાજીબ હૈ.) ઔર કહે "અય રબ હમારે તેરેહી લીયે હૈ સબ તારીફ" (યે સુન્નત હૈ) ફીર સબ નમાઝી "અલ્લાહ બહોત બડા હૈ;" (યે સુન્નત હૈ) કેહેતે હુવે સીજદેમેં જાએં; (દોનોં સીજદે ફરઝ હૈં) પેહલે ઝમીનપર દોનોં ગુડને રખે; (યે મુસતહબ હૈ.) ફીર દોનોં હાથ ફીર નાક વ માથા ઔર દોનોં હાથ મુકાબીલ દોનોં કાનોંકે રખેં; (યે મુસતહબ હૈ.) ઔર મરદ પેટ રાનોંસે, ઔર બાઝુ પેહલુસે, ઔર પોહંચે (હાથકે કાંડે) ઝમીનસે જુદા રખેં; (યે સુન્નત હૈ.) ઔર ઔરત ઇન સબકો મીલાવે; (યે સુન્નત હૈ.) ઔર સર, ઔર ઉંગલીયાં હાથ પાઉંકે કીબલેકી તરફ રખેં; (યે સુન્નત હૈ) ઔર તીન બાર યા પાંચ બાર યા સાત બાર "પાક હૈ રબ મેરા બરતર" કહે; (યે સુન્નત હૈ.) ઔર "અલ્લાહો અકબર" કેહેકે સીજદેસે ઉઠકર સીધા આરામસે બૈઠે, (યે વાજીબ હૈ.) ઔર મરદ, દાહના પાઉં ખડા રખે ઔર બાયાં પાંઉ બીછાકે ઉસપર બૈઠે; ઔર ઔરત દોનોં પાઉં દાહની તરફ નીકાલ દે ઔર બાંએં (ડાબીં) સુરીનસે ઝમીનપર બૈઠે ઔર મરદો ઔરત દોનોં હાથ દોનોં રાનોંપર રખેં; (યે મુસતહબ હૈ.) ઔર ઉંગલીયાં, હાથ ઔર પાઉંકી, કીબલેકી તરફ રખેં, (યે સુન્નત હૈ) ફીર "અલ્લાહો અકબર" કેહેકે દુસરા સીજદા મીસાલ પેહલેકે કરે ઔર ઇસી તરેહ "પાક હૈ મેરા રબ બરતર" તીન બાર યા પાંચ બાર યા સાત બાર કહે બ અદદે તાક (યાને બહીસાબ એકીકે) બઅદ ઉસકે "અલ્લાહો અકબર" કેહતે હુવે સીજદેસે સીધે ખડે હોં, (યે ફરઝ હૈ) બગૈર બૈઠે; પેહલે સર ઉઠાવે, (યે મુસતહબ હૈ.) ફીર દોનોં હાથ, ફીર ગુડને, ઔર હાથ ઝમીન યા ઝાનુ પર ન ટેકે (બગૈર ઉઝરકે ટેકના મકરૂહ હૈ.) ઔર દુસરી રકઅત બગૈર સના ઔર અઉઝકે (જો પેહલી,

રકઅતમેં, પડતે હૈં ઇમામ યા અકેલા ફકત "બીસમીલ્લાહ" કેહકે "અલહમ્મદ" ઔર સુરા પડકે મીસલ પેહલી રકઅતકે અદા કરે (મુકતદી હો તો ચુપકે ખડે રેહેં) ફીર સબ બેઠેં (ચાર રકઅતકે દરમીયાનકા બેઠના વાજીબ હે) ઔર યે પડહેં (યે પડના વાજીબ હે.) અત્તહીયાત.

"સબ બંદગીયાં ઝબાનકી અલ્લાહ તઆલાકો હે, ઔર સબ બંદગીયાં બદનકી ઔર સબ બંદગીયાં માલે પાકકી, સલામ તુમપર અય નબી, ઔર રહમત અલ્લાહકી, ઔર બરકતેં ઉસકી, સલામ હમપર, ઔર સબ નેક બંદોં અલ્લાહપર; ગવાહ હું મૈં ઇસ બાતકા કે કીસીકી બંદગી નહીં સીવા અલ્લાહકે, ઔર ગવાહ હું મૈં ઉસકા કે મોહમ્મદ સ. બંદે ઉસકે હે, ઔર રસુલ ઉસકે (અલ્લાહકે.) હૈં" અગર દો રકઅતવાલી નમાઝ હે તો બઅદ અત્તહીયાતકે યે દરૂદ પડહે, (સુન્નત હે) "ઇલાહી રહમતે ખાસ ભેજ ઉપર મોહમ્મદ સ. કે ઔર આલે મોહમ્મદકે જયસી કે રહમતે ખાસ ભેજી તુને ઉપર ઇબરાહીમકે ઔર ઉપર આલે ઇબરાહીમકે, બેશક તુહી હે સરાહા ગયા (તારીફ કીયા ગયા) બુઝુર્ગીવાલા" ઔર ફીર દુસરા દરૂદ ઉસકે સાથહી ઇસ તરેહ પડહે "ઇલાહી બરકત ભેજ ઉપર મોહમ્મદ સ. કે ઔર આલે મોહમ્મદ સ. કે જયસી કે બરકત ભેજી તુને ઉપર ઇબ્રાહીમકે, ઔર આલે ઇબરાહીમકે, બેશક તુહી હે સરાહા ગયા બુઝુર્ગીવાલા" ઔર બઅદ ઉસકે **આખિરકો** યે દુઆ પડહે "અય ખુદા બખ્શ તુ મુજકો, ઔર મેરે **માં બાપકો** ઔર રહમકર ઉન દોંનો પર, જયસા કે પરવરીશ કીયા ઉનહોંને મુજકો બચપનમેં, ઔર તમામ **મોમીન** મરદોંકો, ઔર મોમીન ઔરતોંકોં, ઔર મુસલમાન મરદોં ઔર મુસલમાન ઔરતોંકો બ તુફૈલ કુરમત અપનીકે અય બડે રહમ કરનેવાલે; સબ રહમ કરને વાલોંસે ઝીયાદા" યા ઔર કોઇ દુઆ જો **કુરાન** મજીદ યા **હદીસ** શરીફમેં આઇ હો પડહે. (સુન્નત હૈ.) ઔર ઉસકે બઅદ **દાહને** તરફ મુંહ ફેરે, ઇસ તરેહપર કે, અપના કંધા દેખે; ઔર ઉસકા (નમાઝ પડનેવાલા) રૂખસારા (ગાલ) પીછે વાલેકો નઝર પડે ઔર કહે. "સલામ નાઝીલ હો જીયો ઉપર તુમહારે; ઔર રહમત અલ્લાહકી," (સલામ ફેરના વાજીબ હૈ.) ઔર ઇસીતરેહ **બાંએ** તરફ સલામ ફેરે ઔર ઉપરકે મુવાફીક કહે. ઔર **ઇમામ** હો તો દોનોં સલામમેં દોનોં તરફકે મુકતદયોં, ઔર ફરિશ્તોંકી **નીયત** કરે; ઔર **મુકતદી** હો તો ફરિશ્તોં ઔર ઇમામ ઔર દોનોં તરફકે નમાઝીયોંકી નીયત કરે ઔર **અકેલા** હો તો ફકત ફિરશ્તોંકી નીયત કરે.

ઔર અગર **ચાર** રકઅત વાલી યા **તીન** રકઅતકી નમાઝ હો તો પેહલે કાઅદેમેં, તમામ અત્તહીયાત **અબ્દહુ** વ **રસુલહુ** તક પડકે "અલ્લાહો અકબર" (સુન્નત હૈ) કેહતા હુવા ખડા હો જાવે (ખડા હોના ફરઝ હૈં) બગૈર હાથ ટેકે. (બેઉઝર હાથ ટેકના મકરૂહ હૈ) ઔર તીસરી ચોથી રકઅતમેં ફકત "અલહમ્મદ, મએ બીસમીલ્લાહ" પડકે ફીર દુસરા કાઅદા (બેઠક) મીસલ અવ્વલકે કરે ઔર **અત્તહીયાત** ઔર દરૂદ ઔર **દુઆએ** મઝકુર પડકે "અસ્સલામો અલેકુમ વ રહમતુલ્લાહ" (ઇસકી માઅની ઉપર લીખી ગઇ હૈ) સીધે બાએં કેહકે નમાઝસે બાહીર આવે બઅદ ઉસકે દોનોં હાથ દોનોં કાનોંકે બરાબર ઉઠાવે, ફાતેહાકે વાસ્તે ઇસતરેહ પર કે સુફેદી બગલકી ઝાહીર હો, ઔર જો **હાજત** ચાહે અલ્લાહસે માંગે ઔર ચાહે તો યે મુનાજાત પડહે.

" અય અલ્લાહ તુહી સલામત હૈ ઔર તુજહીસે સલામતી હમકો, ઔર તેરી તરફ રૂજુ હૈ સલામતીકી, ઝીંદા રખ હમકો, અય રબ, સલામતીકે સાથ ઔર દાખીલ કર હમેં સલામતી કે ઘરમેં યાને બેહિશ્તમેં, બરકતવાલા હૈ તુ, અય સાહીબ બુઝર્ગી ઔર બખશીશકે."

ઔર જાનના ચાહીયેકે—ચાર રકઅત—ફરઝ નમાઝસે પેહલે દોહી રકઅતોંમેં **કીરાત** (આવાઝસે પડના) વાજીબ હૈ; ઔર પીછલી રકઅતોંમેં વાજીબ નહીં; મગર ફકત " અલ હમ્મદ " પડના મુસતહબ હૈ. ઔર નફલમેં, ઔર વીતરકી હર રકઅતમેં કીરાત યાને " અલ હમ્મદ " ઔર એક **સુરા** યા તીન આયતેં છોટી, યા એક આયત બડી પડહની વાજીબ હૈ. ઔર યેભી માલુમ કીજીયે કે વીતરકી તીસરી રકઅત મેં બઅદ ખતમ સુરેકે "અલ્લાહો અકબર" કેહકે દોનોં હાથ મીસલ તકબીરે તહરીમા (નમાઝમેં ખડે હોતે વકતકી તકબીર) કે મરદ કાનોંતક ઔર ઔરતેં મુંઢોં તક ઉઠાકે ફીર હાથ બાંધલેં ઔર યે દુઆએ **કુનુત** પડહેં "અએ અલ્લાહ હમ તુજસે મદદ ચાહતે હૈં ઔર તુજસે બખ્શિશ ચાહતે હેં ઔર તુજહી પર ઇમાન લાએ હમ, ઔર તુજહી પર ભરોસાં કરતે હૈં હમ ઔર ખુબ તારીફ કરતે હૈં તેરી ઔર શુકર કરતે હૈં હમ તેરા, ઔર **ના** શુકરી નહીં કરતે હમ તેરી ઔર નીકાલ દેં હમ, ઔર છોડ દેં હમ ઉસકો જો ગુનાહ કરે તેરા, અય અલ્લાહ તુજહીકો હમ બંદગી કરે; ઔર તેરે વાસ્તે નમાઝ પડહેં, ઔર સીજદા કરેં, ઔર તેરેહી તરફ દોડે, ઔર ખીદમત કરે, ઔર હમ ઉમ્મીદવાર હૈં તેરી રહમતકે, ઔર ડરતે હૈં હમ અઝાબ તેરેસે, અલબત્તા અઝાબ તેરા, કુફ્રસે મીલનેવાલા હૈ. બઅદ ઇસ દુઆ પડનેકે, અલ્લાહો અકબર કેહકે **રૂકુમેં** જાએ, ઔર નમાઝકો તમામ કરે, મઝકુર દુઆ **વીતરમેં** પડના વાજીબ હૈ.

દસવીં ફસલ. ફરાયઝ નમાઝકે બયાનમેં.

ફરઝ નમાઝમેં **૧૩** હૈં **૬** બાહીર નમાઝકે, ઉનકો **શરતે** નમાઝ કેહતે હૈં ઔર **૭** અંદર નમાઝકે, ઉનકો **રૂકને** નમાઝ કેહતે હૈં. ઔર નમાઝ બગૈર અદા કીયે **ઇન તેરા** ફરઝોંકે દુરસ્ત નહીં હોતી. **૬** શરાયત નમાઝકે યે હૈં (૧) પાકી બદન નમાઝીકી, નજાસત હકીકી (પેશાબ ઔર પાખાના) ઔર હુકમીસે; (મીસલ હાજત વુઝુ વ ગુસલકે) (૨) કપડા પાક હોના; (જો નમાઝીકે બદનપર હો) (૩) મકાન પાક યાને જાએ નમાઝ; (૪) સતરે ઔરત (ઢાંપના) મરદોંકો નાફસે ઝાનુતક ઢાંકના (ઘુંટનોં સમેત) ઔર સતર લોંડીકા હુકમ મરદોંકા રખતા હૈ મગર ઉસકો **પેટ** ઔર **પીઠ** ઔર **પેહલુભી** ઢાંકના ફરઝ હૈ. ઔર **આઝાદ** ઔરતોંકો સારા બદન, સીવા મુંહ ઔર દોનોં હથેલીયાં હાથકે, ઔર સીવા પાઉંકે; (૫) નીય્યત નમાઝકી; (યાને દીલી ઇરાદા, (૬) કીબલેકી તરફ મુંહ કરના **સાથ** અરકાન નમાઝકે **સાત** રૂકન નમાઝકે યે હૈં (૧) તકબીરે તહરીમા જો પેહલી તકબીર હૈ શુરૂ નમાઝકે; (૨) ખડા હોના; (૩) કુરઆન પડના; (૪) રૂકુ; (૫) દો, સીજદે (૬) કાઅદા અખીરા **તશહ્હુદકે** કદર; (૭) નમાઝીકા નીકલના બાહીર નમાઝસે અપને કામકે સાથ.

ગ્યારવીં ફસલ. વાજિબાત નમાઝકે બયાનમેં.

અવ્વલ તમામ **અલ હમ્દ** પડના ઔર ઉસકે સાથ એક **સુરા** મીલાના (યા તીન આયતે છોટીં, યા એક આયત બડી;) ઔર પેહલી દો, રકઅતકો **કીરાતકે** લીયે મુકર્રર કરના; ઔર તરતીબકી રેઆયત (લેહાઝ) રખની ઊંન ફેઅલોંમેં, જો મુકર્રર આને હૈં નમાઝમેં ઔર તાદીલે અરકાન યાને ઠેર ઠેરકે આરામસે સબ રૂકન નમાઝકે અદા કરના; ઔર રૂકુ વ સીજદેમેં ઠેરના; ઔર બઅદ રૂકુ, ઔર દરમીયાન દોનોં સીજદોંકે ઠેરના; ઔર કાઅદા પેહલા ઔર "**અત્તહીયાત**" પડના દોનોં કાઅદોંમે, ઔર નમાઝસે બાહીર આના લફ્ઝ **સલામ** કેહકે; ઔર વીતરમેં દુઆએ **કુનુત** પડના; ઔર દોનોં નમાઝ **ઈદોંમેં** (રમઝાન વ બકરી ઈદ) ૭ તકબીરેં ઝીયાદા કેહના; (સબ નમાઝોંસે) ઔર પુકારકર પડના **દો** રકઅત **સુબોહ** ઔર **મગરીબ** ઔર **ઈશા** ઔર **જુમઆ** ઔર **ઇદૈનકી** નમાઝોંમેં; (ઇમામકો) (૧) ઔર ચુપકે પડના **ઝોહર** ઔર **અસરમેં** સબકો.

ખુલાસા-૧ અકેલા નમાઝી મુખતાર હૈં ચાહે સુબોહ, મગરીબ, ઔર બાકીકે નમાઝમે પુકારકે પડહે, ઔર ચાહે ચુપકે; મગર પુકારકે પડના બેહતર હૈ.

બારવીં ફસલ નમાઝકે સુન્નતોંકે બયાનમેં

દોનોં, હાથોંકા ઉઠાના તકબીરે તહેરીમાકે વકત, ઔર હાથકી ઉંગલીયાં અપને હાલપર રેહને દે; ઔર બુલંદ કેહના **તકબીરકા** ઇમામકો, ઔર **સના** ઔર **અઉઝ** ઔર **બીસમીલ્લાહ** (૧) ઔર **આમીન** ચુપકે કેહના; ઔર સીધા હાથ બાએં હાથપર, નાફકે નીચે બાંધના: ઔર તકબીરાતે ઇનતેકાલાત યાને ઉઠતે બૈઠતે "અલ્લાહો અકબર" કેહના ઔર રૂકુમેં તીન બાર યા ઝીયાદા "સુબહાના રબ્બીયુલ અઝીમ" ઔર દોનોં, સીજદોંમેં તીન બાર યા ઝીયાદા "સુબહાના રબ્બીયુલ આલા" કહેના ઔર વકત રૂકુ, દોનોં ગુઠને દોનોં પંજોં ખુલે હુવે ઉંગલીયોંસે પકડના; ઔર રૂકુસે ઉઠતે વકત "સમે અલ્લાહો લેમન હમેદા" ઇમામ, ઔર અકેલેકો; ઔર "રબ્બના લકલ હમ્દ મુકતદીયોં ઔર અકેલેકો કેહના; ઔર દોનોં કાઅદોંમેં સીધા પેર (પાઉ) ખડા રખના, ઔર બાયાં પેર બીછાકે ઉસપર બેઠના મરદકો, ઔર ઔરતકો **દોનોં** પાઊં દાહની તરફ નીકાલના; ઔર ઝમીનપર બૈઠના ઔર અત્તહીયાતકે બઅદ દરૂદ **નબી** પર ભેજના, ઔર **બઅદ** દરૂદ, **દુઆ**, અપને ઔર અપને માં-બાપકે હકમેં, ઔર સબ મુસલમાન મરદોં ઔર સબ મુસલમાન ઔરતોંકે હકમેં કરના; જો **કુરઆને** મજીદ ઔર **હદીસે** શરીફમેં મઝકુર હૈ.

ખુલાસા—૧—અઉઝ, ઔર બીસમીલ્લાહ; મુકતદી **હોં** તો **ન** પડહેં; મગર સના, યાને "સુબહાન કલ્લાહુમ્મા" પેહલી રકઅતમેં **સબ** પડહેં ઔર અકેલા હો તો **સના** ઔર અઉઝ, વ બીસમીલ્લાહભી પડહેં.

ચોદવીં ફસલ. મુફ્સિદાતકે નમાઝકે બયાનમેં.

નમાઝકો ફાસીદ (તોડનેવાલી) કરતા હૈ બાત કરના, કસદન યા સહવન (જાન બુજકે યા ભુલસે) યા ખ્વાબમેં. ઔર ઉફ, ઔર ઉહ, ઔર આહ કરના ઔર મુસીબતસે દુઃખકે રોના (૧) ઔર ખંખારના યા ખાંસના બેઉઝર ઔર કસદન સલામ કરના, ઔર કસદન યા સહવન જવાબ સલામકા દેના ! (૨) ઔર ખાનાપીના, ઔર છીંકનેવાલેકો " યરહમા કુમુલ્લાહ " કેહના; ઔર અપને ઇમામકે સીવા, ઔર કીસીકો બતલાના, ઔર કુરઆન મજીદ દેખકર પડના, ઔર કીસીકો " લાઇલાહા,–ઇ-લ્લલ્લાહો ઔર અલ્લાહો અકબર, ઔર સુબહાનલ્લાહ " યા કીસી આયતે કુરઆનકે સાથ જવાબ દેના (૩) ઔર નમાઝમેં કુરઆન શરીફ અયસા ગલત પડના, કે મઅની બદલ જાએં, ઔર નમાઝમેં અપને મુકતદીકે સીવા દુસરે નમાઝી, યા ગૈર નમાઝીસે લુકમા લેના, ઔર સીજદા જાએ નજીસપર કરના ઔર કીબલેસે સીના (છાતી) નમાઝીકા ફીરના, ઔર બેઉઝર કોઇ ફરઝ નમાઝમેં તરક કરના, ઔર નમાઝમેં મુકતદીકા, ઇમામકે આગે ખડા હોના" ઔર અમલે કસીર (૪) નમાઝમેં કરના મસલન એક રૂકન નમાઝમેં તીન બાર ખુજલાના, ઔર કહેકહા ઔર ઝહકસે (થોડે આવાજસે) હંસના, ઔર નમાઝમેં ખુદાસે તલબ કરના જયસે બંદોસે માંગતે હૈં. મસલન કહે " યા અલ્લાહ ! " ફલાની ઔરતસે મેરા નિકાહ કરદે ! યા હજાર દીનાર દે ! ! ?

ખુલાસા ૧—મગર ખૌફે ઇલાહી, ઔર ખૌફે દોઝખ, યા રોઝે મહશરકે, રોના, મુફસીદે નમાઝ નહીં.

ખુલાસા ૨—નમાઝમેં, જવાબ દેના ઝબાનસે મસલન વકત સુન્ને ખુશીકે "અલહમ્દો લીલ્લાહ" કેહના, ઔર બઅદ સુન્ને ખબર તઅજ્જુબકે " સુબહાનલ્લાહ " ઔર બઅદ ખબર રંજકે " ઇન્ના લીલ્લાહે વ ઇન્ના ઇલેહે રાજેઉન " કેહના, ઔર જયસે કોઇ નમાઝીકો પુકારે ઔર વો " અલ્લાહો અકબર " યા " સુબહાનલ્લાહ " યા અત્તહીયાત વગૈરા પુકારકે કહે તો પુકારનેવાલેકો માલુમ હૈ કે, યે શખસ નમાઝમેં હૈ; પસ ઇન સબ સુરતોંમેં યે કલામ, જવાબે કલામમેં શામીલ હોગા, ઔર મુફસીદે નમાઝ હોગા (ઇશારેસે જવાબ દેના મુફસીદ નહીં)

ખુલાસા–૩—ઔર સહવન (ભુલસે) અગર સલામ નમાઝકા હો, મસલન બઅદ કાઅદે ઉલાકે ભુલકે " અસસલામો–અલૈકુમ–વ–રહમતુલ્લાહ " કહા તો વો મુફસીદે નમાઝ નહીં, ઔર અગર કોઇ ઇનસાન " અસ્સલામો–અલૈકુમ, " ભુલસેભી કહે તો વો મુફ-સીદે નમાઝ હૈં.

ખુલાસા–૪—અમલે કસીર (નમાઝમેં, એકહી વખત તીનબાર ખુજલાના) કી તફ્ઝીરમેં ઉલમાકા ઇખતલાફ (જુદી જુદી રાએ) હૈ. સહીહ ઔર મોઅતબર યે હૈ, જીસકો વો નમાઝી અમલે કસીર સમજે, યા દુસરા દેખનેવાલા જાને કે યેહ શખસ નમાઝ નહીં પડતા હૈ જો યેહ અમલ કરતા હૈ.

પંદરવીં ફસલ નમાઝકે મકરૂહાતકે બયાનમેં.

નમાઝમેં મકરૂહ હૈ ખેલના અપને કપડેકે સાથ ઔર કંકરીઆં બેહઝર ઇધરસે ઉધર કરના ઔર ચાદર યા રૂમાલ સરપર યા કંધેપર ડાલના ઔર ચારોં કોનારે ઉસકે લટકાના, ઔર બાહમ **ન** મીલાના યા અંગરખા યા કબા પહેનના, ઔર હાથ આસતીનોંમેં **ન** ડાલના, ઔર બંધ **ન** બાંધના, ઔર ઉંગલીઆં મટખાના, ઔર અપની કમરપર હાથ રખના ઔર દાએં, બાએં ગોશએ ચશમસે દેખના, ઔર કુત્તે-કીસી બૈઠક બએઠના (૧)ઔર મરદોંકા દોનોં કોહનીઆં સીજ્દેમેં ઝમીનપર બીછાદેના. (૨)ઔર અપને હાથકે ઇશારેસે સલામ કરના, ઔર પાલઠી (પલાખી)મારકર બૈઠના બેઉઝર, ઔર અપને સરકે બાલોંકો **જુડા** લપેટકર નમાઝ પડના, ઔર અપને **કપડેકો,** ખાક વગૈરાસે હીફાઝત કરના ઔર કપડા યા ચાદર લપેટના, ઔર હાથોંકો બાહીર ન નીકાલના મરદોંકા, ઔર આંખે બંધ કરના, ઔર જમાહ (બગાસે) લેના ઔર અંગડાઇ (આલસ તોડના) ઔર ઇમામકા અકેલા મસજીદકી મેહરાબમેં ખડા હોના ઔર વો કપડા પેહનના જીસમે જાનદારકી તસ્વીરેં હો ઔર સરપર ઔર મુહકે સામને તસ્વીર રખના ઔર તસબીહ, ઔર આયતોંકા ગીનના (ઉંગલીઓ વગૈરાસે) ઔર નમાઝીકા સફકે પીછે અકેલા ખડા હોના, ઔર નગેસર નમાઝ પડના, સુસ્તી ઔર કાહેલીસે ઔર ફટે મૈલે કપડોંસે બેઉઝર નમાઝ પડના, ઔર સીજ્દા પગડીકે પેચપર કરના, ઔર આસમાનકી તરફ દેખના.

ખુલાસા–૧–કુત્તોંકીસી બએઠક બેઠના યાને ઇસ્તરેહ દોનોં ઝાનું ખડેકરે, ઔર સુરીન (સુતડ) સે ઝમીનપર બૈઠે મકરૂહ હૈ.

ખુલાસા ૨–સીજ્દેકે વક્ત **મરદોંકો** દોનોં કોહનીઆં ઝમીનપર બીછા દેના, ઔર હાલાતે સીજ્દેમે પેટ ઝાનુસે મીલાના ઔર બાઝુ પેહલુસે મીલાના **મકરૂહ** હૈ. ઔર ઔરતોંકો ઇન સબ આઝાકા મીલાના **મુસતહબ** હૈ.

સોલવીં ફસલ સીજદએ સહુ વગૈરાકે બયાનમેં.

મસઅલા લેહાઝ (ખ્યાલ) રખના **તરતીબકા** (યાને પહેલે નમાઝ વકતી પડે બઅદહુ કઝા પડે) કઝા ઔર વકતકી નમાઝોંમે લાઝીમ હૈ (૧) મગર વકત તંગ હો (યાને કઝા, ઔર અદાએ નમાઝકી ગુંજાયશ ન રખતા હો) યા ભુલ જાએ યા છે નમાઝેં ફૌત (છુટ ગઇ) હોં કે યેહ સબ ગીરા દેતી હૈ નમાઝકી તરતીબકો વાજિબોંકો.

ખુલાસા ૧––સાહીબે તરતીબ યાને જીસકે ઝીમ્મે છે નમાઝોંકી કઝા લાઝિમ હૈ અગર નમાઝ વક્તી, કબલ (પહેલે) નમાઝ કઝાકે અદા કરે, બા વુજુદ હોતે હુવે વકત ઔર યાદકો તો નમાઝ વકતી જાયઝ ઔર સહીહ ન હો.

મસઅલા વાજીબ હોતા હૈ સીજ્દએ સહુ કીસી વાજીબકે તર્ક હોનેસે, બ સબબ સહુ (ભુલ) યા આગેપીછે કીસી રૂકન નમાઝકે, યા જાનેસે યા તકરાર રૂકનસે, જૈસેકે **દો** રકુ કરે **ચાર** રકઆત-વાલી નમાઝમેં કાઇદએ ઊલા (પહેલા) ભુલા, ઔર તીસરી રકઆતકે લીયે ઉઠા, અગર બૈઠનેકે કરીબ હૈ તો બૈઠે; ઔર જો નહીં, ઉઠ ખડા હો. (ફીર નમાઝકે આખીર **ના નમાઝ**

ભાતીલ હોગી), ઔર નમાઝ તમામ કરે, ઔર સીજદા સહુકા કરે. ઔર જો ભુલ, બાદ કાઇદએ અખીરકે હો ઔર ભુલસે ખડા હો જાવે, જબતક પાંચવીં રકઆતકા સીજદા નહીં કીયા, બએઠ જાવે ઔર નમાઝ તમામ કરે, ઔર સીજદએ સહુ અદા કરે. ઔર જો પાંચવી રકઆતકા સીજદા કર લીયા તો એક રકઆત ઔર ઝયાદા પઢે યેહ સબ છે રકઆતે નફલ હોંગી, ઔર જો પાંચવી રકઆત પઢે, તબભી ચાર રકઆત નફીલ હોગી; ઔર એક રકઆત ઝાયા (ફોગટ) ઔર સીજદએ સહુકી યેહ તરકીબ હૈ કે આખરી કાઇદેમેં તશહહુદકે બાદ એક તરફ સલામ ફેરકે દો સીજદે કરે બાઅદ ઉસકે દુબારા " અતહીયાત, ઔર દુઆએ માસુરા " પઢકે નમાઝસે ફરાગત કરે.

સતરવીં ફસલ જુમઆકી નમાઝકે બયાનમેં.

જુમએકે દીન ગુસલ (યેહ સુન્નત હૈ) કરે ઔર વુઝુ સાથ મીસવાક (દાતન) કે, ઔર પાકીઝા કપડે પહેનકે મસજીદકો જાવે ઔર તહૈયતુલ-મસજીદ (યેહ મુસતહબ હૈ) દો રકઆત નમાઝ અદા કરે. બાદ ઉસકે ચાર રકઆત સુન્નત જુમએકી પઢે. જબ ખતીબ ખુતબા પઢના શુરૂ કરે તો નમાઝ વગૈરા મૌકુફ કરકે ચુપકા (૧) ખુતબા સુનનેમેં મશગુલ હો બાતે ન કરે (અગરચે બાતે દીનકી ભી હો) ઔર નઝર અપની ગોદમેં રખે ઔર જબ ઇમામ ખુતબા પઢકો મીમ્બર પર આવે, તબ દુસરી અઝાં રૂબરૂ ઉસકે કહી જાવે ઔર ઇમામ દો ખુતબે બા તહારત ખડે હોકે મીમ્બરપર પઢે ઔર દોનો ખુતબોમેં બ કદર એક તસબીહકે ખામોશ બએઠે. અગર કોઇ ખુતબા પઢતે વકત આવે તો ખુતબાકી સુને સુન્નત ન પઢે બલકે બાદ ફરઝકે કઝા ઉન-સુન્નતકી પઢે ઔર બાદ દોનો ખુતબોંકે તકબીર કહી જાવે ઔર ઇમામ, મુકતદીયોંકે સાથ દો રકઆતેં ફરઝ પુકારકે પઢે ઇસ નીયતસે કે " નમાઝ પઢતા હું દો રકઆત ફરઝ, ઇસ જુમએકી, વાસ્તે ઉતરને ફરઝ ઝોહરકે મેરે સરસે, મેં ઇમામ હું જો મેરી ઇકતદા કરે. " ઔર મુકતદી કહે " મેને ઇકતદા ઇસ ઇમામકી " બાદ ઉસકે ફીર ચાર રકઆત નમાઝ સુન્નત પઢે, ફિર દો રકઆત સુન્નત પઢે ઔર જુમએકે રોઝ જબ બાંગ અઝાં દે, સબ દુનયાકે કામ તરક (છોડ) કરકે એહતિમામ (તઇયારી) ઔર સામાન નમાઝ જુમએકા કરે ઔર મસજીદમેં વાસતે નમાઝકે જાવે ઔર નમાઝ જુમઆ ફરઝ હૈ કાયમ મુકામ ઝોહર કે.

૧—ખુતબેકે વકત સલામ વ કલામ હરામ હૈ, ઔર નમાઝ નફલ વ વાજીબ ઔર અદા વ કઝા પઢના મનઆ હૈ ઔર બેહુદા વકત-દુઆ વ દરૂદભી ન પઢે.

અઠારવીં ફસલ ઇદોંકી નમાઝકે બયાનમેં.

ઇદે ફીતર (રમઝાન ઇદ) કે રોઝ નહાકર અચ્છે કપડે પહેનકર, ઔર ખુશબો લગાકર સદકા ફીતરકા અદા કરકે, ઔર કુછ શીરીની (ખજુર ખાના એકીકે-હીસાબસે) તનાવલ કરકે (યેહ સબ સુન્નત હૈ) તકબીર (૨) આહીસ્તા કહેતા હુવા ઇદગાહકો જાવે ઔર વહાં કોઇ નફલ નમાઝ ન પઢે જબ સબ લોગ જમા હો જાવેં તો દો રકઆત નમાઝ (યેહ સુન્નત હૈ) ઇમામકે સાથ ઇસતરેહ અદા કરે. ઔર નીયત ઝબાની યેહ "ઇસ ઇદકી નમાઝ પઢતા હું અલ્લાહ તઆલાકે લીયે સાથ છે તકબીરોંકે. પીછે ઇસ ઇમામકે'

"ઔર પહેલી રકઆતમેં બાઅદ તકબીરે તહેરીમાકે હાથ બાંધકે સબ નમાઝી સના (૨) આહીસતાસે પઢેં ફીર તીનબાર કાનોંતક દોનોં હાથ ઉઠાએં (દરમીયાન તકબીર કે બ કદર તસબીહકે ઠેહેરે) ઔર હરબાર "અલ્લાહો અકબર" કહેકે હાથોંકો ખુલ્લા રખેં ઔર ન બાંધેં મગર બાદ ચૌથી તકબીરકે હાથ ઝેરે નાફ બાંધેં. ઔર ઇમામ "અઉઝબીલ્લાહ વ બીસમીલ્લાહ" આહીસ્તાસે પઢકે કીરાત બ આવાઝ બુલંદ શુરૂ કરે, ઔર મુકતદી હસબે મઅમુલ (હમેશાકે મુવાફીક) ચુપકે સુના કરેં ઔર દુસરી રકઆતમેં બાદ ખતમ સુરેકે તીન તકબીરેં મીસલ અવ્વલકે કહે તકબીરેં ઝાયદ ઇદકી નમાઝમેં વાજીબ હે) ફીર, ચૌથે બાર "અલ્લાહો અકબર" કહેકે રૂકુમેં જાવે ઔર હાથ ન ઉઠાવે (૩) ઔર બાદ ફરાગત નમાઝકે ઇમામ દો ખુતબે પઢે ઉનમેં અહકામ ઇદકે સીખાવે ઔર વક્ત નમાઝ ઇદકા શુરૂ હોતા હે જબ આફતાબ બ કદર એક નેઝેકે બુલંદ હો, ઔર બાકી રહેતા હે ઝવાલે આફતાબ તક ઔર ઇદુઝ-ઝુહા (બકર-ઇદ) મેં ભી અએસાહી કરે, લેકીન ઉસમેં નમાઝસે પહેલે કુછ ન ખાવે, બાદ નમાઝકે ગોશ્ત કુરબાનીસે ખાવે. (યેહ મુસતહબ હૈ) ઔર માલદારપર કુરબાની ઔર સદકએ ફીતર વાજીબ હે-ઔર ઉસમેં તકબીર બ આવાઝ બુલંદ કહેતા હુવા જાવે. ઔર ઝીલહજ (હીજરી અખીર મહીના) કી નવ્વીં તારીખ સુબ્હો નમાઝકે બાદસે તેરવીંકી અસર તક; હર નમાઝ ફરઝકે બાઅદ જો બ જમાઅત અદા કી જાવે. મુકીમે શહેરપર તકબીરે તશરી (તીન દીન તકબીર કહેના) કહેના વાજીબ હે. યાને બાદ નમાઝકે હર નમાઝી એકબાર કહે "અલ્લાહ બહોત બડા હે. અલ્લાહ બહોત બડા હે; કીસીકી બંદગી નહીં સીવા અલ્લાહકે ઔર અલ્લાહ બહોત બડા હે. ઔર અલ્લાહકો સબ તઅરીફ હે ઔર કુરબાની ઇદકી સુબ્હોસે બારવીં તારીખ તક તીન રોઝ જાયઝ હે ઔર નમાઝ ઇદૈનકી વાજીબ હે; ઔર શરતેં ઉસકે વાજિબ હોનેકી મીસલ નમાઝ જુમઆકે હેં. જો ફીકાહકી કીતાબોંમેં ખુલાસાવાર બયાન કીયા ગયા હે.

૧-ઇદકી તકબીર અરબી, ઇસતરેહ હે "અલ્લાહો અકબર, અલ્લાહો અકબર; લાઇલાહા-ઇલ્લલ્લાહો, વલ્લાહો અકબર વલીલ્લાહીલ હમ્દ"

૨-નમાઝમેં સના અરબીમે ઇસતરેહ પઢે-"સુબહાનક અલ્લા હુમ્મા, વ બેહમ્દેકા વ તબારકસમોકા વ તઆલા જદદોકા વ લાઇલાહા ગએરોકા."

૩-નમાઝમેં ઇદકી તકબીરોકે વક્ત હાથ ન બાંધે ઔર તકબીર કહેતે વક્ત કાનોં તક દોનોં હાથ ઉઠાએં.

ઉન્નીસ્વીં ફસલ સફરકી નમાઝકે બયાનમેં.

જબ આદમી અપને વતનસે તીન દીન (૧) કી મુસાફતકા (ફાસીલા મનઝીલોંકા) ઇરાદા સફરકા કરે, ઔર ઇમારાતે શહેરસે બાહીર નીકલ જાએ તો ચાહીયે કે ચાર રકઆતવાલી નમાઝકો કસર કરે યાને દો રકઆત પઢે; ઔર દો રકઆત વાલી ઔર તીન રકઆત વાલી નમાઝ ફરઝકો પુરા અદા કરે, જબતક અપને વતનમેં ન પોંહચે ઔર પંદરા (૨) રોઝકે કયામકી નીયત ન કરે તો, નમાઝકો કસર કીયા કરે અગર

પંદરારોઝ કયામકી નીયત કરે યા અપને વતનમેં પોહચે તો નમાઝકો કસર ન કરે પુરી પઢે અગર મુસાફર મુકામકે પીછે નમાઝ પઢે તો પુરી ચાર રકઆત નમાઝ પઢે. ઔર અગર મુસાફર મુકામકી ઇમામત કરે તો કસરહી પઢે, ઔર બાઅદ સલામ ફેરનેકે મુકતદીઓંસે કહે કે મૈં મુસાફર હું તુમ અપની નમાઝ પુરી કરલો. ઔર મુકતદી બાદ ફરાગત (ખલાસ) ઇમામકે દો રકઆત બાકી બગૈર કીરાતકે અદા કરે. ઔર સફરમેં અગર ફુરસત હો તો નમાઝ સુન્નત વ નફલ પુરી પઢે, વરના તરક કરે.

ફાયદા—સફરમેં ચાર રકઆતવાલી નમાઝકો દો રકઆત પઢનેકા હુકમ ફરમાયા અગરચે પુરી નમાઝ પઢે તો ગુનાહગાર હોતા હૈ ઔર રોઝેકો ભી સફરમેં ન રખનેકી ઇજાઝત દી. યેહ કયસા ખુદાએ કરીમકા એહસાન હૈ! અફસોસ!!! તુમ બા વજુદ ઇતની આસાનીકે નમાઝકો બીલકુલ છોડ દેતે હો? ઔર ભી ઉસકા એહસાન દેખો! કે અગર ખડે રહેનેકી તાકત ન હો તો, બએઠે હુવે નમાઝ પઢના, ઔર અગર બએઠનેકી તાકાત ન હો તો લેટે હુવે ઇશારેસે નમાઝ પઢનેકા હુકમ ફરમાયા ઔર દરિંદે યા દુશમનકા ખૌફ, હો તો ચલતે ચલતે સવાર હોકર ઇશારેસે રૂકુ સીજદેસે નમાઝ અદા કરે મુસલમાનકો ચાહીયે કે કીસી વકત અપની નમાઝકો તરક ન કરે,

૧—જાડે (સરદી) કે છોટે તીન દીનોંમેં બકદર મુતવસ્સત ચાલ (ન ઝીયાદા ન કમ) પીયાદાને જીસકર મુસાફત તએ (રસતાકાટા) કીહો વોહ મુસાફત શરઇ હૈ, ઔર નીસફ (આધા)અકસર હર રોઝકી ચાલ મોઅતબર હૈ તમામ રોઝ મનઝિલેં કાટના ઝરૂર નહીં- યે ખુશકીકી રાહકા અંદાઝા હૈ; ઔર દરયામેં મુતવસ્સત (મુવાફીક)હવાકા એતબારહૈ.

મસઅલા—અગર પંદરા રોઝકે કયામ (રહેને)કી નીયત દો શહેરોમે કી, યા બઝરૂરત મહીનો કયામ રહા, મગર હર રોજ નીયતે સફર રહેતી હૈ કે કલ ઝરૂર સફર કરૂંગા, તો ઇન સુરતોંમેં કસર કરકે નમાઝ પઢા કરે૦

બીસવીં ફસલ નમાઝ કુસુફ વગૈરાકે બયાનમેં.

સુન્નત હૈ કે સુરજ ગહનકે વકત દો રકઆત નમાઝ જમાઅતકે સાથ, બ કીરાત આહીસતા પઢે. ઔર ચાંદગહન ઔર આંધી, ઔર ખૌફમેં દો રકઆત બેજમાઅત અલાહેદા અલાહેદા પઢે ઔર નમાઝકે પીછે દુઆ કરે હાદસેકે (મુસીબત)દુર હોનેતક ઔર ઇસતસકા (એક બીમારી હૈ જીસમે પીયાસ બહોત લગતી હૈ)કેલીયે એક જંગલમેં કે વહાં કોઇ ઝીમ્મી (અહલે કીતાબ પનાહ ગુઝીન)ન હો, બે જમાઅત વ બે ખુતબા નમાઝ પઢે, ઔર અસતગફાર કરે, ઔર દુઆ માંગે.

ઇકકીસવીં ફસલ તરાવીહકે બયાનમેં.

માલુમ કીજીયે કે રમઝાનકે મહીનેમેં હર શબ બાદ નમાઝ ઇશાકે, આગે નમાઝ વીતરકે બીસ રકઆતેં દસ સલામસે અદા કરના સુન્નતે મોઅકકેદા હૈ મરદો ઔર ઔરતોં કે લીયે. ઔર જમાઅતસે મસજીદમેં અદા કરના સુન્નતે કીફાયા હૈ. ઔર એક ખતમ કુરઆનશરીફ તમામ તરાવીહ રમઝાનમેં પઢના યા સુનના સુન્નત હૈ. (એક ખતમસે કમ ન કરે અગરચે મુકતદી સુસતી કરે)ઔર દો ખતમ મુસતહબ ઔર તીન અફઝલ હૈ. ઔર તીનશબસે કમમેં ખતમ કુરઆન મજીદકા મકરૂહ હૈ રમઝાન શરીફકા ચાંદ દેખકર છોડ દેવે. ઔર અગરચે દરમીયાનમેં એક ખતમ પુરા કર ચુકા હો, તોભી તરાવીહકી બીસ રકઆત અદા કીયા કરે સુરએ" અલમતરા કૈફ" દસ સુરે દસ રકઆતોંમેં પઢે, ઔર બાકી દસમેં,

ફીર થોડી સુરે મુકર્રર પઢે યા હર રકઆતમેં જો ચાહે પઢે મગર ઇમામ, કારીએ કુરાન ઔર સુનનેવાલા મુક્તદી, નમાઝ તરાવીહમેં કુરઆન મજીદ દેખકે હરગીઝ ન પઢે ન સુને. ઔર મુક્તદીકા ચુપકે બૈઠે રહેના, ઔર વકતે રૂકુ ઇમામકી નમાઝમેં મીલના. બુરા હૈ અદાએ સુન્નતમેં નુકસાન હોતા હૈં સુન્નત યેહ કે પુરા ખતમ એક કુરઆનકા નમાઝમેં પઢે યા સુને. ઔર ચાર રકઆતોંકે પીછે બ કદર ચાર રકઆતોંકે, બૈઠના ઔર દરૂદ યા તસબીહ પઢના મુસતહબ હૈં ગે એક તરાવીહા (બ કદર ચાર રકઆતકે બૈઠના)હુવા. ચાહીયેકે ઇન બીસ રકઆતોંકો પાંચ તરાવીહેસે ઇસીતરેહ અદા કરે હર તરાવીકા ચાર રકઆતકા દો સલામસે અદા કરે. નીયત યે હૈ યા ઇસતરેહ કહે. "નમાઝ પડતા હું દો રકઆત સુન્નત તરાવીહકી ખુદાકે લીયે" બાદ અદાએ બીસ રકઆત તરાવીહકે તરવીહા કરે યાને બ કદર ચાર રકઆત બૈઠે બાદ ઉસકે તીન રકઆત વીતરકી જમાઅતસે પઢે. ઔર સીવાએ રમઝાનકે કભી વીતર જમાઅતસે જાયઝ નહીં. ઔર હરએક નમાઝ નફલ સીવા તરાવીહકે જમાઅતસે પઢના મકરૂહ હૈ.

મસઅલા—અગર ફરઝ નમાઝ ઇશા અકેલે પઢે યા દુસરે ઇમામકે સાથ પઢે તો નમાઝ તરાવીહ ઔર વીતર જમાઅતસે ઉસ ઇમામકે (જો તરાવીહ પઢાતા હો) સાથ પઢની જાયઝ હૈ.

મસઅલા જો નમાઝ ફરઝ ઇશા યા તરાવીહ જમાઅતસે ન પઢે, તબભી નમાઝ વીતર જમાઅતસે પઢની જાયઝ હૈ. ઔર જહાંતક બન સકે વહાંતક, જમાઅત ફરઝ ઇશાકી તરક ન કરે. ઔર બાઅદ તરવીહા (ચાર રકઆતકે બાદ) કે ચાહે યેહ તસબીહ તીન બાર પઢે "યાને પાકીસે યાદ કરતા હું મૈં, અલ્લાહ સાહીબે, મુલ્ક ઔર સાહીબ બાદશાહકો; પાકીસે, યાદ કરતા હું મૈં અલ્લાહ સાહેબ ગલબા ઔર સાહીબે અઝમત, ઔર સાહીબે હયાત ઔર સાહીબે કુદરત ઔર બડાઇવાલે સાહીબ બરતરીન ઔર સાહીબે કેહરકો; પાકીસે યાદ કરતા હું મૈં, બાદશાહકો ઐસા કે ઝીંદા હૈ હંમેશા, ન સોતા હૈ. ઔર ન મરતા હૈ કભી, બડા પાક ઔર બહોત પાકીઝા મઅબુદ હમારા, ઔર મઅબુદ ફરીશતોંકા, ઔર રૂહકા (નામ હૈ એક ફરીશતેકા) " બાદ ઉસકે દોનો હાથ સીનેકે બરાબર ઉઠાકે યે મુનાજાત પઢે. અએ ખુદા તહકીક હમ માંગતે હૈ તુજહસે જન્નત, ઔર પનાહ પકડતે હૈં તેરી આગસે, અએ પએદા કરનેવાલે જન્નત ઔર દોઝખકે, વાસ્તે રહેમત તેરીકે "અએ ગાલીબ અએ બડે બખશને વાલે, અએ કરમ કરનેવાલે, ઔર છુપાનેવાલે એબોંકે અએ રહમ કરનેવાલે, અએ કહર કરનેવાલે, અએ પએદા કરનેવાલે હર ચીઝકે, અએ નીકોઇ કરનેવાલે, અએ ખુદા બચા હમકો આગસે, અએ બચાને વાલે, અએ બચાને વાલે; અએ બચાને વાલે, સાથ રહમત અપનીકે; અએ બડે રહમત કરને વાલે, સબ રહમ કરનેવાલોંસે" ઇસીતરેહ ચાર ચાર રકઆતકે બાદ યે તસબીહ ઔર યે મુનાજાત પઢે. ઔર ચાહે ઔર કોઈ તસબીહ ઔર દુઆ પઢે; વ યા ચુપકા બેઠા રહે; મગર ઝુઠ વ દુન્યાકા કલામ ન કરના ચાહીયે.

મસઅલા—મર્દોકો નમાઝ તરાવીહ મસજીદમે જમાઅતસે અદા કરના અફઝલ હૈ ઘરમેં પઢનેસે.

મસઅલા—હાફીઝે કુરઆન સહી પઢનેવાલેકો આગે કરે, ખુબ આવાઝકો, ગલત પઢનેવાલેપર.

મસઅલા—ઇમામકો ચાહીએકે રીઆયત (તરફદારી, લેહાઝ) **હાલ મુકતદયોંકી** નીગાહમેં રખ્ખે, ઇસકદર કીરાત તુલ (લંબી) ન કરે કે મુકતદી **તંગ વ પરેશાન હો જાએં.** ઔર દોનોં રકઆતમેં **બરાબર** પઢે; યા અવ્વલ રકઆતમેં **દો ચાર** આયતે ઝીયાદા પઢે. ઔર ઝીયાદા ઉસસે **ન** બઢાવે ઔર દુસરી રકઆતમેં અવ્વલ રકઆતસે **ઝિયાદા** પઢના મકરૂહ **હૈ.**

મસઅલા—કુરઆન શરીફ તરતીલ (આહિસ્તા ન ધીમે ન આવાઝસે) સે ઠેરાઠેરાકર બા રીઆયત (નિગાહ કરના) અદાએ હુરૂફકે મખરિજ (મખરિજ હોનેકી, સે ઔર ખીયાલ એરાબ ઝેર, ઝબર વ અવકાફ (વકફ) કે પઢના ચાહીયે.

મસઅલા—દો યા ચંદ ઇમામ નમાઝ તરાવીહ પઢાવેં તો જાયઝ **હૈ;** મગર એક તરવીહા યાને ચાર રકઆતસે **કમ** કોઇ ન પઢાવે.

મસઅલા—અગર કોઇ આયત યા રૂકુ કુરઆનસે ભુલ જાવે જબ **યાદ** આવે ઉસકો નમાઝ તરાવીહમેં પઢલે **ફરઝ** ઇશા ઔર નમાઝ **વીતરમેં** ઉસકો **ન** પઢે; ઇસ વાસતે કે પુરા **એક ખતમ** કુરાનકા કરના નમાઝ તરાવીહમેં **સુન્નત** હૈ.

મસઅલા—નમાઝ તરાવીહમેં તમામ ખતમ કુરઆનમે એક જગે **"બીસમીલ્લા** હીરરહમા નીર-રહીમ" પુકારકે ઇમામકો પઢના ચાહીયે, સીવાય ઉસ આયત **બીસ-મીલ્લાહ** કે જો સુરે **નમલમે** આઇ હૈ. વર ન **ખતમ** નાકીસ નહીં હોગા. ઇસવાસતેકે ઇમામ **આઝ-મ** અલેહે રહમાકે મઝહબમેં **બીસમીલ્લાહ** એક **આયત** હૈ કુરઆનકી, **ઔર** જુઝ કીસી સુરતકા નહીં હૈ. ઔર આદત **હાફીઝોંકી** હૈ કે વખતે ખતમ, સુરે **ઈખલાસ** પર બીસમીલ્લાહ પઢતે હૈ. ઔર નમાઝમે વકતે ખતમેં કુરઆન બાદ સુરે **વદદુહાસે** તકબીર યાને "લાઇલાહા, ઇલ્લલ્લાહો, વલ્લાહો અકબર" આખરકી સુરત **તક** કહે (૧) ઔર આયત મુત-ફરરકા જાબજાકા ખતમકે પઢના **મકરૂહ** હૈ. ચાહીએકે વકત ખતમ **એક** રકઆતમેં બાદ "અલહમ્દ" કે **મઉઝતેન** "કુલ અઉઝ બે રબ્બીલ ફલક, ઔર કુલ અઉઝ બે રબ્બીન્નાસ" ઔર દુસરી રકઆતમેં બાદ **અલહમ્દકે શુરૂ** સુરે બકર "અલીફ, લામ-મીમ" સે **મુફલેહુન** તક પઢકે રૂકુ કરે, ઔર કુછ ઉસપર ઇઝાફા (ઝીયાદા) હરગીઝ ન કરે. ઔર જબ બીસ રક આતેં તમામ હોં તબ વીતરકો જમાઅતકે સાથ અદા કરે; ઔર ઇમામ તીન રકઆત વીતરકો બ આવાઝે **બુલંદ** પઢે. ઔર મુકતદી ચુપ રહેં ઔર રૂકુ ઔર સીજદેમે ઇમામકી તાબેદારી કરે, જમાઅતકી તરેહપર. ઔર **ઇમામ** વીતરમે **પહેલી** રકઆતમે "અલહમ્દ" કે બાઅદ "સબ્બેહ ઇસ્મા" (૨) યા "ઇન્ના અનઝલના" પઢે ઔર દુસરીમેં "કુલયા અય્યો હલ કાફેરૂન" પઢે બાદ ઉસકે બૈઠે, ઔર " અત્તહીય્યાત" પઢકે ઉઠે, **ઔર** સુરે ફાતેહા (અલહમ્દ) કે બાઅદ "કુલ હુવલ્લાહો અહદ" બ આવાઝ બુલંદ પઢે, બાદ ઉસકે દોનોં હાથ કાનકી લુ તક પહોંચાકે "અલ્લાહો અકબર" બુલંદ કહેકે હાથ બાંધલે, ઔર દુઆએ **કુનુત** આહીસ્તા પઢે, બાદ ઉસકે રૂકુ સીજદા કરકે નમાઝ તમામ કરે. ઔર દુઆએ **કુનુત** હાથ બાંધે હુવે પઢે. (દુઆએ કુનુતકી મઆની નવીં ફસલમેં નમાઝકે બયાન હો ચુકી હૈ.)

ખુલાસા—૧–ઔર ખારિજ નમાઝકે વકત, **ખતમ કુરઆન** ઇસ તકબીરકા આખી-રહો, સુરામેં કહેના **મસનુન** હૈ આખરસુરે "વદદુહાસે" આખર **સુરે** "વન–નાસ" તક કહે-ના ચાહીયે.

ખુલાસા—૨– યેહ સુરતેં નમાઝ વીતરમેં પઢના સુન્નત હૈ. ઔર ઇસકે સીવા ઔર સુરતે પઢેં તોભી નમાઝ જાયઝ હૈ.

બાવીસવીં ફસલ જનાઝેકી નમાઝકે બયાનમેં.

માલુમ કીજીયે કે જબ કીસીકો અલામત **મૌતકી** ઝાહીર વ નુમાયાં હોતો, ચાહીયેકે અગલે સબ ગુનાહોંસે તોબા કરે "અસતગફાર વ કલમએ શહાદત" પઢતા. રહે ઔર અપને મઅબુદકે ઝીકરમેં રહે, ઔર ઉસકે (બીમારકે) પાસવાલે ખુશબો રૌશન કરેં ઔર મુંહ ઉસકા કીબલેકી તરફ કરદેં. ઔર **કલમએ** "તૌહીદ" ઔર કલમએ **શહાદત** બ તકરાર, ઔર સુરે "યાસીન" ઉસકે સામને બુલંદ આવાઝસે પઢે; પર ઉસકો **હુકમ** પઢનેકા ન કરેં. કયું કે ઉસ વકત બીમારકો તકલીફ વ બેકરારી હોતી હૈ. શાયદ **ઇનકાર** કરે! યા કોઇ કલમા ગૈર **મુનાસીબ** કહે!! જબ **મર જાવે** ઠુડી બાંધદેં, તાંકે મુંહ ખુલ્લા ન રહે જાવે; ઔર આંખે બંદ કરદેં. ઔર પેટ **ફુલનેકા** ગુમાન હોતો ગેહું યા ઔર કુછ બોજ રખદેં; ફીર એક તખતે (૧) પાકપર કીબલારૂ લીટાકે તમામ કપડે આહીસ્તાસે ઉતારકે એક તહે બંધસે ઉસકા સતર (પરદા) ઔરત કરેં, ઔર ખુશબો ઉસકે પાસ સીલગાએ, ઔર પાનીમેં બેરી કે પત્તે ડાલકે બહોત જલદી ગરમ કરકે **નીમગરમ** પાનીસે નેહલાએં. (૨) ઇસતરેહ કે પેહલે વુઝુ કરવાવે બ તૌર **મસનુન**; મગર નાક ઔર મુંહ, ઔર કાનોંકે અંદર પાની ન ડાલે ફીર દાડહીકે બાલોં ઔર સરકો **ખુતમીકે** ફુલોંસે ધોવેં, ફીર પેહલે બાએં તરફ **મુરદેકો** તખતેપર લીટાકે દાહની તરફકો ધોએં, ઔર **તીન બાર** પાની તમામ ઉસકે જીસમપર બહાએં, બાદ ઉસકે સીધી તરફ લિટાકે બાએં તરફકો ધોએં, ઔર **તીન બાર** પાની બહાએં (ડાલે)ફીર મુરદેકી પીઠકો ટેકા લગાકર થોડા ઉઠાએ, ઔર નરમીસે ઉસકા, પેટ મલે, ઔર જોકુછ પેટસે નીકલે ઉસે પાક કરે, ઔર **ઝીઆદએ** (સખતીસે)ગુસલ ન કરે. અવ્વલ નીમ ગરમ પાની, ફીર વોહ પાની જીસમેં બેરીકી પત્તી જોશ હુઇ હો, બાદ ઉસકે પાનીમેં કદરે **કાપુર** મીલાકે તમામ જીસમે મય્યતપર તીન બાર ડાલે ઔર યે દુઆ પડહે. અએ અલ્લાહ, પાકકર ઇસ મય્યતકો **નજાસતોંસે** ઔર પલીદીઓંસે, ઔર તમામી ગુનાહોંસે (યેદુઆ પડના કુછ ઝરૂર સુન્નત નહીં હૈ ઔર **નેહલાને** તક **ખુશબો** સીલગાતા રહે, ફીર પારચએ (કપડેકા ટુકડા)પાકસે બદન મૈયતકા ખુશ્ક કરે. ઔર **કફન** (૩)પેહનાવે (બગૈર આસતીન ઔર કલી કે)પહેલે કુરતા, કે લાંબા દોનો તરફસે મુંદું મૈયતસે નીરફ પીંડલીતક હો, ઔર ચૌડા ઇતના દોનોં બાઝુ છુપ જાએ; ગીરેબાન મરદકે કુરતેકા મુઢુંપર, ઔર ઔરતકા સીનેપર ફાડે ઔર આધા નીચે મૈયતકે બીછાવે ઔર ગીરેબાનસે ઉસકા **સર** નીકાલકે આધા ઉસકે ઉપર ઓઢાવે. ફીર ચાદરે **ઇઝાર** (૪)પેહલે બાએં તરફસે, ફીર દાહની તરફસે મૈ, યતપર લપેટે ફીર ઇસીતરેહ ઉસપર ચાદરે **લીફાફા** લપેટે, યે દોનોં **ચાદરેં**, બરાબર લંબાઇમેં કદે મૈયતસે કુછ ઝીયાદા રખે, ઔર ચૌડી ઇસ કદરકે ઉપરકા પલ્લા ઇધરકા ઉધર આજાવે, ઔર મૈયત બખુબી લપટ જાવે. ઔર દોનોસીરે (છેડે)ઉસકે ધજીસે બાંધે ઔર બીચમેંભી બાંધદે તા હુવાસે કફન ખુલ ન જાએ. ઔરતોંકી ચાદર સીના

બંદ દરમ્યાન કુરતે ઔર ચાદર ઇઝારકે રખે, વોહ ચૌડી બરાબર દોનોં ચાદરોં ઉપરકે લાંબા મુઢેંસે ઝાનુ તક ઔર ઓડની દો હાથ લાંબી એક બાલીસ્ત ચૌડી, સરકે બાલ કે દો હીસ્સે કરકે સીને પર રખે કફનીકે ઊપર, ઔર ઓડની સરપર ઓઢાવે, ઔર દોનોં તરફ બાલોંકે ઉસકે દોનોં ઝીરે ઔડનીસે છુપાએ ઔર મૈયતકે સર ઔર દાડહીપર ખુશબો લગાએ, ઔર સાતોં આઝાએ સીજ્દેપર, યાને પેશાની ઔર દોનોં હાથ ઔર દોનોં ગુઢને ઔર દોનોં પાઉં પર કાફુર મલે ઔર મૈયતકો તખ્ત યા ચાર પાઇ પર રખકે ઔર સર ઉસકા આગે કરકે ચાર આદમી ઉઠાએં ઔર જલ્દ બે હરકત ઔર તકાનકે લેજાએ. ઔર ઉસકે લેજાને ઔર ઉઠાનેમેં સુસતી ન કરેં ક્યું કે ઇસ અમરમેં પૈગમ્બરે ખુદા સ૦ ને બહોત જલદી ફરમાઇ હૈ ઔર ઇસ કામસે બડે બડે (૫) ગુનાહ બખશે જાતે હૈં ઔર સાથ વાલે પીછે મય્યતકે દુન્યાકી બાતેં ન કરેં, ઔર કુછ બુલંદ આવાઝસે ના પડહેં. મગર આહીસ્તા કલમા વ દરૂદમેં મશગુલ રહેં, ઔર અપની મઓત યાદ કરે. ઔર જબતક જનાઝા ઝમીનપર ન રખા જાએ ન બૈઠેં; ઔર હત્તલ મકદુર ઉસકી તજહીઝ વ તકફીન વ દફનમેં જલદી કરેં. ઔર અપને કારોબાર કે દુન્યાકે મસલન ખાના ઔર તીજારત કરના વગૈરા હુકુફ ફરાગતે દફીનતક મૌકુફ કરેં ઔર કલમાત જઝઆ, વ ફઝઆ (રોના, ધોના) ઝબાનપર ન લાએં, આવાઝ બુલંદસે ન રોએં, ઔર નમાઝ જનાઝેકી (૬) ઇસ તરેહ હૈ કે પહલે નીયત કરે કે “ અદા કરતા હું મૈં ચાર તકબીરે, નમાઝ જનાઝેકી, તારીફ વાસ્તે અલ્લાહકે, ઔર દરૂદ ઉપર પૈગમબરે ખુદા સ કે, ઔર દુઆ વાસ્તે ઇસ મૈયતકે, પીછે ઇસ ઇમામકે, મુંહ મેરા તરફ કાબએ શરીફકે, અલ્લાહો અકબર ” કેહકે દોનોં હાથ કાનોં તક ઉઠાવે ઔર ઝેરે નાફ બાંધે, ઔર પડહે (૭) “ સાથ પાકીકે યાદ કરતા હુ મૈં તુજકો અએ અલ્લાહ, ઔર સાથ તારીફ તેરીકે, ઔર બહોત બરકતવાલા હૈ નામ તેરા ઔર બહોત બુલંદ હૈ મરતબા તેરા, ઔર નહીં કોઇ લાયક બંદગીકે સીવા તેરે” ફીર “ અલ્લાહો, અકબર ” કહે ઔર હાથ ન ઉઠાએ ઔર યે દરૂદ પઢહે “ ઇલાહી રહમતે ખાસ ભેજ ઉપર મોહમ્મદકે ઔર આલે મોહમ્મદ સ કે જયસી કે બરકત તુને ભેજી ઉપર ઇબરાહીમકે ઔર આલે ઇબરાહીમકે બેશક તુહી હૈ સરાહાયા બુઝુરગીવાલા ફીર તીસરી બાર બગૈર હાથ ઉઠાએ “ અલ્લાહો અકબર ” કહે અગર જનાઝા બાલીગ કા હૈ તો યે દુઆ પઢહે “ અએ સાહીબ હમારે બખ્શ હમારે ઝીદોંકો ઔર મુરદોંકો ઔર ઉનકો જો હાઝીરહૈં ઔર ગાયબહૈં ઔર છોટોંકો, આર બડોંકોશદે ઔર હમારે મરદોંકો, ઔરતોંકો, અય અલ્લાહ, જીસકો ઝીદા રખે તુ હમસે, પસ કાયમ રખ ઉસકો ઇસલામ પર. યાને અપના ફરમાં બરદાર રખ; ઔર જીસકો મારે તુ હમસે, પસ માર તુ ઉસે ઇમાનપર. યાને ઉસકા ખાતેમાઇમાનપર હો ” ઔર જો જનાઝા લડકે કા હો તો યે દુઆ પડહે “અએ અલ્લાહ કર ઉસે હમારે વાસ્તે મીર મનઝિલ ઉસે કેહને હૈ જો પેહલી મનઝિલપર જાકર સબ સામાન દુરસ્ત કરે) ઔર કર ઉસે વાસ્તે હમારે અજર, ઔર ઝખીરા, ઔર કર ઉસે વાસ્તે હમારે સીફારીશ કરનેવાલા ઔર સીફારિશ કુબુલ કીયા ગયા.” ઔર જો લડકી હો તોભી યેહી દુઆ પઢહે (ઉપરકે મુવાફીક) મગર લડકા હોતો અરબીમેં હુ પડે ઔર લડકી હો તો હા પડે. ફીર ચૌથે બાર બગૈર હાથ ઉઠાએ ઔર “અલ્લાહો અકબર”કેહકે દોનોં તરફ સલામ ફેરકે નમાઝ ખલાસ કરે. ઔર જો બચ્ચા પેદા હોકર રોવે. યા હરકત કરે

જીસસે **હયાત** ઊસકી માલુમ હો; ઉસપર નમાઝ પઢહે, ઔર ગુસ્લો, કફન બતૌર મસનુને દીનકે (હુકમકે મુજબ) કરેં ઔર જો **મરાહુવા** (બચ્ચા) પૈદા હોતો નેહલાકે એક કપડે મેં લપેટકર દફન કરદેં, નમાઝ ન પડહેં. ઔર "હીદાયા" (ફીકાહકી કીતાબ) મેં લીખ્ખા હૈકે **ઈમામ** મૈયતકે સીને (૮) કે બરાબર ખડાહો ખ્વાહ મૈયત ઔરત હો ખ્વાહ **મરદહો**; ઇસ વાસ્તે કે સીના દીલકી જગા હૈ ઔર દીલમેં ઇમાનકા નુર હૈ, તો સીનેકે બરાબર ખડા હોના **શફાઅતકી** તરફ ઇશારા હૈ ઉસકે ઇમાનકે સબબ.

ફીર મૈયતકો ઉઠાકે લેજાએં ઔર દફન કરનેમેં મશગુલ હોં; મૈયતકો કીબલેકી તરફસે કબરમેં ઉતારે તાકે ઉતારને વાલોંકા **મુંહભી** કીબલેકી તરફ હો, ઔર મૈયતકો ઉતારતે વકત કહે "બીસમીલ્લાહે-વ-અલા-મીલ્લતે રસુલીલ્લાહે" ઔર મય્યતકા મુંહ **કીબલેકી** તરફ કરેં (૯) જબ દફન કર ચુકેં કરબઉપર, પાની ડાલેં તાં મટ્ટી જમ જાએ, ઔર અલ્લાહ આલાસે **મગફીરત** ઉસકી માંગે. ઔર સીરહાનેપર મૈયતકે—" અલીફ લામ–મીમસે મુફલેહુન" તક પઢહે. ઔર. પાઇન (પાઉકી તરફ) ઉસકે આયત "આમન ર–રસુલઆખીર" **સુરે** તક આહીસ્તા પઢહેં. બાદ ઉસકે મૈયતકે કરાબત વાલોંકો **સબરકી** નસીહત કરેં. ઔર **તીન દીનસે** ઝીયાદા સોગ કરના જાયઝ નહીં. (તીન દીનજાયઝ હૈ ચાહે કરે ચાહે ન કરે) મગર તીન દીનસે ઝીયાદા સોગમેં રેહના **હરામ** હૈ ઔર **ઔરત** ખાવીંદકે વાસતે **ચાર** મહીને દસ દીન સોગ કરે (ઇસકદર ઉસપર વાજીબ હૈ ઝીયાદા ઉસે મનઆ હૈ) ઔર કબરસ્તાનમેં **ઝીયારત** કે વાસ્તે જાના મુસતહબ હૈ, મરદોંકો (ઔરતોંકો મનઆ હૈ) પર કબરોંપર **ચિારાગ** રોશન કરના ઔર **તવાફ વ સીજદા** વગૈરા કરના નીહાયત બુરા હૈ અયસી બાતોંસેં આપભી પરહેઝ કરે ઔર દુસરોંકોભી મનઆ કરે.

કબરસતાનમેં જબ જાવે તો અપની મૌતકો યાદ કરે, ઔર ખુદાસે **અપને** ઔર **મુરદોંકે** વાસતે **રહમત** ઔર **બખશીશકી** દુઆ માગે, ઔર **અલ્હમ્દ** ઔર **કુલહોવલ્લાહુ** ઔર **આયતલ કુરસી** ઔર **અલ્હાકો મુત–તકાસરો**" ઔર કુછ કલમા ઔર દરૂદ શરીફ પઢકર સવાબ ઉસકા મુરદોંકો બખશે. ઔર આયતલ કુરસી યે હૈ (માઅની) અલ્લાહ; ઉસકે સીવા કીસીકો બંદગી નહીં, ઝીંદા હૈ, સબકા થામનેવાલા, નહીં પકડતી હૈ ઉસકો ઉંઘ, ઔર **ન** નીંદ, ઉસકી હૈ જો કુછ હૈ આસમાન ઔર ઝમીનમેં, કૌન અયસા હૈ કે સીફારશ કરે ઉસકે પાસ, મગર ઉસકે ઇઝનસે; જાનતા હૈ જો ખલકકે રૂબરૂ હૈ ઔર પીઠ પીછે, ઔર નહીં ઘેર સકતી ઉસકે ઇલમ મેંસે કુછ: મગર વો જો ચાહે. સમાઈ હૈ ઉસકી કુરસી આસમાન ઔર ઝમીનકો, ઔર થકતા નહીં ઉનકી નીગેહ બાનીસે; ઔર વહી ઉપર હૈ સબસે બડા." (ઔર જો દો આયતેં ઉસકે બાદકી "**ખાલેદુન**" તક પઢહે તો બેહતર હૈ) ઔર જબ કબરસતાનમેં જાએ (૧૦) તો યે દુઆ પઢહે સલામ હૈ તુમ પર અએ કબરવાલો મુસલમાનો ઔર મોમીનોસે, તુમ હમસે આગે પોહચેહો, ઔર હમ તુમસે પીછે આને વાલે હૈં; ઔર હમ અગર ચાહે ખુદા, તુમસે મીલને વાલે હૈં. રહમ કરે અલ્લાહ અગલે હમારે પર ઔર પીછલે હમારોં પર માંગતે હૈ હમ અલ્લાહસે અપને વાસ્તે ઔર તુમહારે વાસ્તે આફીયત. બખશે અલ્લાહ તુમકો ઔર હમકો, ઔર રહમ કરે અલ્લાહ હમ પર ઔર તુમપર" ઔર જો ઇબાદત ખુદાકે વાસ્તે કરે. જયસા નમાઝ વ રોઝે નફલ યા હજ્જે નીફલ. યા ફકીરોંકો ખાના ખીલાના. યા પાની પીલાના. ફીર ઇસ ઇબાદતકા સવાબ, મૈયતકી **રૂહકો બખશે** તો ઉસકો પોહચતા હૈ.

ખુલાસા. ૧–મૈયતકો તખતેપર કીબલે રૂ લીટાતે વકત: ખુશબો મીસલે અગર વ લોબાન

વગૈરા સીલગાકે તખતે કે ગીરદ (આજુબાજુ) તીનબાર યા પાંચ બાર બ અદદ તાક (એકીકે) ફીરાએં ઔર ઇસીતરેહ કફનકો ઉસકી ખુશબોસે બસાએં.

ખુલાસા–૨ મુરદેકો ગુસલ દેના, ઔર કફનદેના ઔર નમાઝે જનાઝા પડના ઔર દફન કરના ઝીંદોપર **વાજીબેકીફાયા** હે, યાને અગર બઅઝ મુસલમાન યે સબ કામ મીલકર કરદેં તો સબકે સરસે ઉતર જાએ (મરદેકા હક) ઔર જો કોઇ **ન** કરે તો સબ ગુનેહગાર હોં જીસ જીસકો ઇસ બાતકી ખબર હો ઔર તાકત રખતા હો ઉસકે ઉપર **વાજીબ** હે.

ખુલાસા.૩–કફન ઉસ કપડેકા દેના હલાલ હે, જો કપડા, પેહનના મર્દ ઔર ઔરતકો ઝીંદગીમેં **હલાલ** હે, ઔર બેહતર હે **સુફીદ** કપડેકા કફન દેના **નયા** હો યા **ધોયા** હુઆ હો, ઔર ઇફ્રાત ઔર તફરીત (બહોતઝીયાદ) કફનમેં મકરૂહ હે. યાને **ન** બહોત ઉમદા ઝીયાદા કીમતકા, **ન** બહોત ખરાબ સસતી કીમતકા; બલકે અયસા કપડા ચાહીયે કે જીસકો વો (મૈયત) હાલત ઝીંદગીમેં વકતે મુલાકાત **દોસતોંકે** ઔર નમાઝ **જુમઆકે** પેહનતા થા ઊસ કપડેકા **કફન** દેના ચાહીયે.

ખુલાસા.૪–**મરદોંકે** લીયે કફન સુન્નત **તીન** કપડે હેં, ઇઝાર, લીફાફા, કમીસ ઔર **ઔરતોંકે** લીયે **પાંચ** કપડે હે. ઇઝાર–લીફાફા–કમીસ–સીનાબંધ–ઓડની ઔર ઝીયાદા ઇસસે કોઇ કપડા **બડહાના** મરદ યા ઔરતકે વાસ્તે મકરૂહ ઔર અસરાફ ઔર બીદઅત હે. ઔર બ વકત તંગીકે (ગરીબી) જીસકદર મયસ્સર આવે અગર ચે. **એક** ચાદર હો, કફન **ઝરૂર** હે. ઔર મરાહક યાને મૈયત નઝદીક બુલુગકે હો તો હુકમ બાલીગકા રખતા હે કફનમે. ઔર ગૈર બાલીગ (છોટે)લડકોંકે મીસલ બાલીગોંકે કફન દેના બેહતર હે.

ખુલાસા–"હદીસ **સહીમેં**" મરવી હેકે જો શખસ મૈયતકે કારોબાર કા ઝીમેદાર હોમા **નમાઝ** જનાઝેતક, ઉસકો **સવાબ એક કીરાતકે** બરાબર હોતા હેં; ઔર **દફનતક** શરીક રહે ઉસકો સવાબ **દો** કીરાતકે બરાબર હે. ફીર ફરમાયા **આં**–હઝરત **સ** ને કે કીરાત એક **પહાડકે** બરાબર હેં.

ખુલાસા ૬–નમાઝ જનાઝેકી ફરઝ કીફાયા હે ઔર ઊસકે દો રૂકન હેં **કયામ** ઔર **ચાર** તકબીરેં. અગર એક તકબીર ભી તરક હો તો નમાઝ જનાઝા જાયઝ **નહો**. ઔર **શરાયત** ઉસકે, પાકી બદન નમાઝીકી નજાસત **હકીકી** ઔરે હુકમીસે ઔર તહારત પારચએ મુસલ્લા, ઔર તહારત (પાક) મકાને નમાઝ યાને જહાં કદમ રખકે ખડા હો, ઔર સતરે ઔરત (ઘુંટનેકે નીચે તક કા કપડા) ઔર તવજ્જહે કીબલા ઔર રૂકુ, ઔર સુજુદ વ કીરાત, વ કઉદ વ તશહહુદ; ઇસ નમાઝમેં **નહી** ઔર જહર (પુકારકે પડના) ઇસમેં નહીં, ચુપકે પડે.

મસઅલા અગર મય્યતકો બગૈર નમાઝ જનાઝેકે દફન કીયાં હો તો ઉસકી કબરપર નમાઝે જનાઝા અદા કરે જબતક કે ગુમાન ઉસકે સડનેકા કબરમેં નહો. ઔર બબાદ ઉસકે નમાઝ **ન** પઢકેં અગર **સડ** જાનેકા યકીન હો જાવે.

ખુલાસા ૭–મુસતહબ હે કે નમાઝ જનાઝેકે વાસ્તે મુકતદી **તીનસફેં** કરલેં અગરચે છ સાત મુકતદી હોં. ઇસવાસ્તે **હદીસ** શરીફમેં મરવી હે કે જીસ મય્યતકે લીયે **તીન સફેં** મુસલમાનોંકી મગફીરત ચાહેં વો બખશા જાતા હે"

મસઅલા– જીસ મસજીદમેં જમાઅત હોતી હો ઉસકે અંદર જનાઝા રખકે નમાઝે જનાઝા પઢહના મકરૂહ હે ઔર અગર જનાઝા મસજીદસે બાહીર હુવા ઔર નમાઝી મસજીદમેં હે

તો બઅઝ ઉલમાકે નઝદીક મકરૂહ નહીં, ઔર બઅઝ ઉલમાકે નઝદીક **અબઝી મકરૂહ** હૈ (શરહે વીકાયા).

ખુલાસા ૮—બેહતર **ઈમામત** જનાઝેકે વાસતે **બાદશાહ** ફીર કાઝી ફીર **ઇમામે** મોહલ્લા ફીર **વલી** (વારીસ) મૈયતકા ઔર મુરદેકે વલીસે ઇજાઝત લેકર દુસરેકો ઇમામત કરના જાયઝ હૈ ઔર જો વલીકે સીવા દુસરોંને નમાઝ પડલી તો વલીકા ઇખતીયાર હૈ ચાહે નમાઝકો દોહરાવે (ફીરપડાવે) ઔર ચાહે ન દોહરાવે.

ખુલાસા ૯—મૈયતકે દફનકે વકત અગર કફન ખુલનેકા ખૌફ હૈ તો ચાદરે લીફાફા જો બાંધા થા ઉસકી ગાંઠ ખોલ દે. ઔર કચ્ચી ઇંટ, યા બાંસસે કબરકો પાટેઃ (બંધ કરે) ઔર સબ આદમી તીનલપ (મુઠી) મટ્ટી ઉસકા કબરમેં ડાલેં ઔર યે આયતે કરીમા પડહેં "મીનહા—ખલકના કુમ વ ફીહા નુઇદોકુમ,—વ મીનહા—નુખરેજો—કુમ, તારતન ઉખરા" ઔર ઔરતકે દફનકે વકત કબરપર પરદા કરલેં. તા અજનબી (ગૈરશખ્સ) ઉસકે જનાઝેકો ન દેખે. ઔર મહરમ (ઉસકે, નઝદીકવાલે) ઉસકો કબરમેં ઉતારેં ઔર પકી ઇટેં, ઔર લકડી કબરમેં બીછાના મકરૂહ હૈ. ઔર કબરકો માહી પુસ્ત (ગછલીકે પીઠકે જયસી) કરે, ઔર મુરબ્બા (ચૌખંડ) ન કરે, ઔર બહોત ઉચાં ન કરે (શરહે વીકાયા).

ખુલાસા ૧૦—બાદ કીસીકે મરનેકે પુકારકે રોના. ઔર બૈન કરના ઔર ચીલ્લાના ઔર પીટના, ઔર ખાક ઊડાના, ઔર કપડે ફાડના, હરામ હૈ, ઔર બડા **ગુનાહ** હૈ, ઔર દીલસે ગમ કરના, ઔર આંસુસે રોના, બે ફરયાદો ફુગાકે જાયઝ હૈ.

તરીકે ફાતેહા.

ઇસતરેહ કહે કે "અએ ખુદા પોહચા સવાબકો ઇસ ચીઝકે જો પઢહા મૈને કુરઆનસે. ઔર દરૂદસે ઔર કલમએ પાકીઝા ઔર તૈયબાતસે ઔર સવાબ ઉસકા જો ખૈરાત કીયા મૈંને તેરે લીયે ઇસ ખાને ઔર પીનેસે તરફ રૂહે પાક નબી અપને ઔર મહબુબ અપને ખાતીમ મુરસલોંકે શફી ગુનાહગારોંકે સાહેબે તાજ ઔર મેરાજકે **અહમદ મુજતબા મોહમ્મદ** મુસતફા સલ્લલ્લાહો અલેહે વ આલેહી વ અસહાબેહી વ સલ્લમ; દરૂદ હોજીયો **અલ્લાહકા** ઉનપર ઔર **આલ** ઔર **અસહાબ** ઔર **બીબીયોં** પર ઉનકે ઔર **અહલે** બયેતપર ઉનકે ઔર સલામ પોહચે તરફ રૂહ ફલાને (મરને વાલેકે) કે ફીર તરફ રૂહ તમામ **નબયોંકે** ઔર **મુરસલોંકે** ઔર તરફ બદો **સાલેહોંકે** ફિરતરફ રૂહોં તમામ **મોમિનોંકે** રહમતસે તેરે. અય બડે રહમ કરનેવાલે સબ રહમ કરનેવાલોસે.

ખુલાસા જબ કુરઆન મજીદ પડહે, યા ખાના વગેરા ખુદાકી રાહમેં સરફ (ખરચ) કરે બાદ ઉસકે ઉપરકે મુવાફીક દુઆ કરે ઔર **ફલાનકી** જગે જીસકી ફાતેહા કરતે હોં ઉસકા **નામ** લે. અગર એક શખ્સ મુકરરકી ફાતેહા ન હો તો ઉપર **રૂહ** ફલાનેકે ન કહે.

તેઇસવીં ફસલ— રોઝેકે બયાનમેં.

રોઝે રમઝાન શરીફકે હર મુકલ્લીફ (તંદરૂસ્ત) મરદ, ઔર ઔરત પર **ફરઝ** હૈ; જો કોઇ ફરઝ ન જાને, વો **કાફીર** હૈ. ઔર જીસપર ફરઝ હો, ઔર વો બે ઉઝર ન રખ્ખે, વો **ફાસીક** બડા ગુનાહગાર હૈ. રોઝે રમઝાનકે, ફરઝ હૈ. ઔર, રોઝે, નઝર, વ કીફારેકે, **વાજીબ** હૈં ઔર રોઝે સીવાય ઉનકે, સબ નફલ હૈં. ઔર નીયત (દીલી ઇરાદા) સબ રોઝોંકે વા-

સ્તે ઝરૂર હૈ; બગૈર નીયતકે રોઝા દુરૂસ્ત નહીં. મગર રોઝએ કઝા, ઔર નઝર, બગૈર મુકરર-રર. ઔર રોઝે કફારેકે વાસ્તે **રાતસે** નીયત કરના શરત હૈ; **દીનકો** જાયઝ (**દુરૂસ્ત**) નહીં, બીલ્લઇતીફાક. ચાર ઇમામોંકે, ઔર રમઝાનકે રોઝે, ઔર મુકરરર નઝરકે, ઔર તમામ નફલ. રોઝોંકી નીયત; રાતસે, **દોપેહર** દીનકે આગેતક દુરૂસ્ત હૈ. જીસને નીયત રોઝે રમઝાનકી શબસે **ન** કીહો, વો પેહેર દીનસે પેહલે કરલે, અગર કુછ ખાયા પીયા ન હો; ઔર દો પેહરસે પીછે નીયત કીસી **મઝહબમેં** દુરૂસ્ત નહીં. નીયત રોઝે રમઝાનકી યે હૈ "અય અલ્લાહ! કલકા રોઝા રખતા હું મૈ વાસ્તે તેરે, બખશ તુ અગલે પીછલે ગુનાહોંકો મેરે" ઔર ઇફતાર (ખોલને) કે વકત યે દુઆ પડહે. અય અલ્લાહ રોઝા રખા મૈને તેરે લીયે, ઔર ઇમાન લાયા તુજપર, ઔર ભરોસા કીયા તુજપર, ઔર ઇફતાર કીયા મૈને રીઝકસે તેરે; સો કુબુલકર તુ રોઝેકો મેરો ગઇ પીયાસ, ઔર તર હુવીં રગેં, સાબીત હુવા સવાબ, ઔર અજર, જો ચાહા અલ્લાહે બરતરને. ઔર રોઝા, શરઆમેં, **તરક** કરના ખાને, પીને ઔર જમાઅ (ઔરતસે હમબીસતરી)કા, સુબોહ **સાદીક** સે ગુરૂબ **અફતાબ** તક; બ નીયત-રોઝ હૈ. ઔર ફરઝ હોતા હૈ રોઝા રમઝાનકા, **ચાંદ** દેખનેસે, યા શબ-બરાતકે **તીસ** દીન ગુઝરનેસે. અગર રોઝાદાર! ભુલેસે ખાએ, પીયે યા જમાઅ કરે, યા ખુન નીકલવાએ, યા તેલ મલે, યા ઉસકે હલકમેં બે કસ્દ ગરદ (ધુલ) જાએ, યા મખ્ખી, યા મચ્છર જાએ રોઝા! નહીં ટુટતા. (૧) ઔર અગર જાન બુજકર કસદન રોઝેમેં ખાએ; પીયે યા જમઆ કરે (આગેસે યા પીછેસે, હમબીસતર હો તો; દોનોંપર કઝા, વ કફારા, વાજીબ હૈ) તો **કઝા** કરે; ઔર **કફારા** દે; યાને એક ગુલામ આઝાદ કરે. ઔર યે ન હો સકે તો દો મહીને, કે બરાબર (બીચમે; છોડે બગૈર)રોઝે રખે. ઔર યેભી ન હો સકે તો, **સાઠ** મીસકીનોં કો ખાના ખીલા દે યે કફારા! ખાસ, રોઝા રમઝાનકે તોડનેસે લાઝીમ આતા હૈ યા કસદન કૈ (ઉલટી) કી, યા બાકી કૈ કુછ નીગલ ગયા, યા કંકરી યા **ઉસકે** માનીન્દ કુછ ખાએ તો **કઝા** કરે, ઔર કફારા **ન** દે. ઔર મુસાફીર (૨) ઔર **બીમાર** (રોઝેસે ખૌફ, બીમારીકા બડહ જાનેકા હો તો,) ઔર **હમલ** વાલી, ઔર **દુધ** પીલાને વાલી ઔરત જો અપને બચ્ચે યા અપને નફસ (ખુવાહીશ) પર ડરેં; ઝરર (નુકસાન કે ખૌફસે) કો રોઝા ન રખેં; ઔર કઝા કરે. ઔર **શેખ ફાની** (વો બુઢા જો રોઝા, રખનેકી તાકાત ન રખતાહો) રોઝા ન રખે ઔર હરરોઝ એક **મીસકીન** કો ખીલાએ; ઔર જબ તાકત આ જાએ તો, કઝા કરે. ઔર અગર સેહરી (સરગી) ખાઇ **રાત** જાનકર, ઔર **સુબોહ** સાદીક હો ચુકી થી; યા રોઝા ખોલા, **ગુરૂબ** જાનકર, ઔર **દીન** બાકી થા; તો **કઝા કરે**, કફારા લાઝીમ નહીં આતા. ઔર **પાંચદીન** ઉસમેં દો, દીન ઇદકે, (રમઝાન, વ બકરી ઇદ) ઔર તીન દીન, બઅદ બકરી ઇદકે, (ગીયારવીં, તેરવીં; બારવીં, **ઝીલહજ** મહીનેકી) રોઝા રખના **હરામ** હૈ. ઔર જો **ઔરત** હૈઝો, નફાસ વાલી **હૈ રોઝા ન રખે**; ઔર બઅદ રમઝાનકે, જીસ કદર રોઝે ખાએ (છોડેહોં) ઉસકી **કઝા** કરે.

ખુલાસા ૧--રોઝા નહીં ટુટતા અગરસોયા ઔર ઉસકો એહતલામ (ખ્વાબમેં **ઇનઝાલ** હોના) હુવા; યા સુરમા લગાયા, યા ગીબત કી, યા ઉસપર કૈ (ઉલટી) **ગાલીબ હુવી એકા-એક**, યા હાજત ગુસલ થી, ઔર સુબોહ હો ગઇ; યા અપને સુરાખે ઝકરમેં (**પેશાબકી** જગે) તેલ ડાલા, તો ઇનસબ સુરતોંમેં રોઝા ! નહીં જાતા; ઔર કઝા, ઔર કફારા, લાઝીમ નહીં આતા.

ખુલાસા ૨—રોઝા ! અગરચે **મુસાફીર** કો તકલીફ, ઔર ઝરર (નુકશાન) ન કરે તો ભી, ઉસકો ઇફતાર (નહીં રખનેકી) કી રૂખસત હે. ઔર ઇસ સુરતમેં (મુસાફરીકી હાલત મેં) **અગર** રોઝા રખા તો બહતર હૈ.

ખુલાસએ કઝા, વ કફારા.

ઇસીતરેહ રોઝેમેં, અગર **કુલ્લી** કરનેકે વકત બગૈર કરદકે પાની હલકમેં ઉતર ગયા; યા કીસીને ઝબર દસ્તીસે ઇફતાર કરા દીયા, યા હુકના (પૈખાનેકી જગેહ દવા ડાલના) કીયા; યા કાન, નાકમેં દવા ડાલી; યા સરકે ઝખમપર **દવા** લગાઇ, ઔર દીમાગમેં **ઉતર** ગઇ; યા પેટકે ઝખમ પર દવા લગાઇ, ઔર **અંદર** પેટકે ચલી ગઇ; યા સેહરી ખાઇ, બ ગુમાને શબ, ફિર મઅલુમ હુવા કે સુબ્હ સાદીક થી; યા ઇફ્તાર કીયા, બ ગુમાને ગુરૂબે આફતાબ, ફીર દરયાફત હુવાકે દીન હૈ; યા ભુલેસે કુચ ખાયા, ઔર સમજા કે રોઝા ટુટા, ફીર કસદન ખાયા; યા તમામ મહીનેમેં રોઝેકી **નીયત** નહીં કી, ન ઇફતાર કી યા સુબ્હતક રોઝેકી નીયત નહીં કી થી, ઔર ફીર કુછ ખાયા, યા પીયા; તો ઇન સબ સુરતોમેં, ઉસ દીનકા વો રોઝા **પુરા** કરે, ઔર એક રોઝા કઝાકા ફીર રખે, ઔર ઉસપર **કફારા** લાઝીમ નહીં.

ચૌબીસ્વીં ફસલ—અકીકા વગૈરાકે બયાનમેં.

માલુમ કીજીયે કે જબ લડકા પૈદા હો તો, ઉસકી અવલ નાડ કાટકે આલાયશસે સાફ કરકે નેહલાએ, ઔર સુફેદ કપડે પેહનાએં, ઔર ઝરદ કપડેસે બચાએં. ઔર ઉસકે દાહને કાનકીતરફ **અઝાં** (બાગ) દેં; ઔર બાએ કાનકી તરફ **તકબીર** કહેં, ઔર નામ ઉસકા નેક (૧) અચ્છા સમજહ કર રખેં. ઔર સાતવેં યા ચૌદવેં દીન, યા ઉસી હીસાબપે રોઝ **પૈદાયશસે** હીસાબ કરકે **અકીકા** કરે કે સુન્નત હૈ. ઇસતરેહકે અગર **બેટા** હો તો, દો બકરે, અગર મકદુર હો; વર ન એક બકરાભી દુરસ્ત હૈ. ઔર જો **બેટી** હો તો **એકહી** ગોસફંદ (બકરા) નઝરે અલ્લાહ ઝબહા (કાટના) કરેં. ઔર એક રાન, ઉસકી દાઇકો દે; ઔર બાકી ગોશતકા ખાના પકવાકર અહબાબ, (દોસ્તોં) ઔર અઝીઝોં (સગેસોદરે) ઔર મિસકીનોંકો ખીલાએં. ઔર **ન** મકદુર હો તો, કચ્ચા ગોશ્ત તકસીમ (બાટના) કરેં. ઔર એક તેહાઈ (તીસરા હિસ્સા) ગોશત અકીકેકા **ખેરાત** કરના મુસતહબ હૈ, બાકી ગોશતકા ઇખતીયાર હૈ ખાએં, યા ખીલાએં. વકત ઝબહા ! જાનવર અકીકે કે, યે દુઆ પડહેં " અય અલ્લાહ યે મેરે ફલાને બેટેકે લીગે કુરબાની હૈ; લહુ ઉસકા બદલા હે ઉસકે લહુકા, ઔર ગોશત ઉસકા એવઝ હૈ ઉસકે ગોશતકા; ઔર હડડી ઉસકી બદલ હૈ ઉસકે હડડીકા; ઔર બાલ ઉસકા ઉસકે બાલકે ઇવઝ, ઔર હર જુઝ ઉસકા ઉસકે જુઝ (આઝા, સાંધે) કે બદલે, ઔર હર કુલ (તમામ) ઉસકા ઉસકે કુલકે બદલે. યા પરવરદીગાર ! ઇસ અકીકેકો મેરે બેટેકે, દોઝખસે છુટનેકા બદલા, ઔર વસીલા કર " ફીર બીસમીલ્લાહ અલ્લાહો–અકબર કેહકે ઝબહા કરે. અગર **બાપ** ઝબહા

કરનેવાલા હોતો ઈસતરેહ કહે. (ઉપરકે મુવાફીક) ઔર જો સીવા બાપકે ઔર કોઇ દુસરા ઝબહા કરે તો "ઇબની ફુલાન" કે મુકામમેં "ઇબને ફુલાન" કહે ઔર જો બેટીકા અકીકા હોતો ઇબનીકે જગે "બિનતી યા બીનતે ફુલાન" કહે. ઔર અરબીમેં "ઝમીરકી જગે ઝમીરહા" કહે ઔર બજાએ લફ્ઝ ફુલાનકે **નામ** ઉસ લડકેકા યા લડકીકા કહે; ઔર બઅદ લફ્ઝ "ઇબને યા બીન્ત" કે નામ ઉસકે બાપકા જો હો સો લેવે. ઔર શરાયત જાનવર અકીકેકે મીસલ કુરબાનીકે હૈ. ઔર ઉસ લડકેકે તમામ **બાલ** સરકે મુંડાકે ઊસકે બાલોંકે બરાબર **ચાંદી** યા **સોના** હસ્બ મકદુર તોલકે **સદકા** કરદેં

ખુલાસા–નામ રખના, યાને બેહતરીન નામોકા વો નામહૈ જીસકી નેક માઅની બંદેપનેપર દલાલત કરે. યાને "અબદુલ્લાહ, અબદુર રહેમાન," યા **હઝરત** સ. કે નામપર હો; મસલન "મહમદઅલી, અહમદહસન" વગૈરા.

પચીસ્વીં ફસલ--કુરબાનીકે બયાનમેં.

એક (૧) બકરી કુરબાની કરના એકહી આદમીસે દુરૂસ્ત હૈ. ઔર એક ગાઈ, ઔર એક ઉંટ, એક આદમીસે ભી દુરૂસ્ત હૈ; ઔર અગર **સાત** આદમી તક શરીક (બાગીદાર) હોકર એક ગાઇ, યા એક ઉંટ કુરબાની કરેં, તબભી દુરૂસ્ત હૈ; મગર જબ કે સાતો આદમી બરાબર સાતવાં સાતવાં હીસા **કીમતકા દે**. ઔર અગર સાતોં શરીકમેસે, એકભી સાતવેં હીસ્સેસે કમ કીમત દેગા તો; કીસીકી **કુરબાની** દુરસ્ત ન હોગી. ઔર સબોંકી **નીયત** કુરબાનીકી હો, ઔર જો એકકીભી નીયત, મસલન ગોશત બેચનેકી હોગી તો, કીસીકી કુરબાની દુરૂ**સ્ત** ન હોગી, ઔર સબ **શરીક** ખરીદનેકે વક્ત હોં; ઔર બઅદ ખરીદનેકે ફીર **શરીક** ન કરે. ઔર કુરબાની ઉંટ, ઔર ગાઇ, ઔર બકરી, ઔર ભેંસકી **દુરૂસ્ત હૈ.** ઔર કુરબાનીકા ગોશત, શરીક લોગ તોલકર તકસીમ કરે; અટકલસે નહીં. ઔર કુરબાનીકા અવ્વલ **વકત** ઇદુઝ ઝુહા (બકરીઇદ)કી નમાઝકે બઅદ હૈ ઔર દુરૂસ્ત હૈ, છ મહીનેંકા દુંબા કુરબાની કરના; ઔર છ મહીનેસે કમકા દુરૂસ્ત નહીં હૈ ઔર ઉંટ **પાંચ** બરસ યા ઝીયાદા કા; ઔર પાંચ બરસસે કમકા દુરૂસ્ત નહીં હૈ. ઔર ગાઇ. **દો** બરસ યા ઝીયાદાકી, ઔર દો બરસસે કમકી દુરૂસ્ત નહીં ઔર બકરી. એક બરસ યા ઝીયાદાકી; ઔર એક બરસસે કમકી દુરૂસ્ત નહીં. ઔર અગર કુરબાનીકા જાનવર **મુંડા** હો, યાને બે સીંગકા યા **બુઢા** હો, યા ખસ્સી, યા છોટે કાનોંકા, યા સીંગ ટુટા હુવા, હો. તો કુરબાની દુરૂસ્ત હૈ. ઔર અગર **અંધા** યા **કાના** હો, યા બહોત લાગિર (કમતાકત)હો, યાને ઇસકદર લાગિર હો, (દુબલા) કે ઉસકી હડીયોમેં **મગઝ** નહો. યા લંગડા હો, ઇસકદર કે કુરબાની કરનેકી જગા તક **ન** જા સકે તો ઇન સબ જાનવરોંકે કુરબાની કરના દુરૂસ્ત **નહીં**. યે (શરહા વીકાયામે હૈ) ઔર જીસ જાનવરકા એક હાથ, યા એક પાઉં, કટા હો; **યા ઉસકા કાન, તીસરે** હીસ્સેસે ઝીયાદા કટપડો, યા ઉસકી દુમ તીસરે હીસ્સેસે ઝીયાદા કટી હો યા ઉસકી **આંખ** તીસરે હીસ્સેસે ઝિયાદા કટી, હો યા ઉસકા સુતડ, તીસરે હીસ્સેસે જીયાદા કટાહો તો; ઇન સબ જાનવરોંકો કુરબાની કરના દુરૂસ્ત નહીં. ઔર કુરબાની કરનેવાલા, કુરબાનીકે ગોસ્તમેંસે **આપ** ખાએ, ઔર **ગની** ઔર **ફકીરોંકે** ખીલાએ, ઔર જમઆ (એકજા)કર રખ્ખે. ઔર **મુસતહબ હૈ,** તસદદુક (ખેરાત)કરના, ગોશત કુરબાનીકા, તીસરા હીસ્સા; ઔર **અયાલ** દાર (બાલબચ્ચેવાલા) સદકા ન કરે; ઇસ વાસતે કે લડકે ફરાગતસે ખાએં. ઔર મુસતહબ હૈ, ઝબહા કરના.

અપને **હાથસે** અગર બખુબી ઝબહા કરસકે; ઔર અગર બખુબી ઝબહા (કાટના) ન કરસકે તો, દુસરેકો, **હુકમ** કરે. ઔર **કીબલેકી** તરફ ઉસ જાનવરકા મુંહ કર દે ઔર ઝબહાકે વકત કહે "મુતવજ્જહો કીયા મૈંને, મુંહ અપના ઉસકી તરફ, જીસને પૈદા કીયા આસમાનો ઔર ઝમીનોંકો એક તરફકા હોકર, ઔર નહીં મૈં શરીક કરને વાલોંસે અય ખુદા ! સબ તેરેસે હૈ, ઔર તરફ તેરે રૂજુ સબકો, તહકીક નમાઝ મેરી ઔર કુરબાની મેરી, ઔર ઝીંદગી મેરી ઔર મૌત મેરી, વાસતે અલ્લાહકે હૈ; જો રબ હૈ તમામ આલમકા; નહીં કોઇ શરીક ઉસકા, ઔર સાથ ઇસી બાતકે હુકમ કીયા ગયા હું મૈં, ઔર મૈં, પેહલે મુસલમાનોંસે હું. ઇલાહી કુબુલ કર! ફલાન બેટે ફલાનેસે (જીસકે નામકી કુરબાનીહો ઉસકા નામ લે) જયસા કુબુલ કીયા તુને, અપને દોસ્ત ઇબરાહીમ, ઔર અપને મહબુબ **મોહમ્મદ** અલેહીસસલાત વસ સલામસે," ફિર બીસમીલ્લાહો અલ્લાહો અકબર; કહેકે, ઝબહા કરે. ઔર ઝબહા કરકે છોડ દે જબ સરદ હો, તબ ઉસકી ખાલ ખેંચે, ઔર ગોશત બનાએ, યે મઝમુન કનઝુલ ઇબાદકા હૈ. "(નામ કીતાબ ફીકહાકા)"

મસઅલા–મકરૂહ હૈ ઝબહા કરના હયવાનકા. રૂબરૂ દુસરે હેવાનકે ઔર કીબલેકી તરફ વકતઝબ કે મુંહ જાનવરકા ન કરના. ઔર સખત, ઝબહા કરના ઔર ખાલ ખેચના. કબલ ઠંડે હોનેકે **મન**આ હૈ.

મસઅલા–અગર કુરબાની આદમીકે ઝીમ્મેપર વાજીબથી, ઔર કીસી સબબસે ઉસને કુરબાની ન કી, ઔર ઐયામ (વકત) કુરબાનીકે ગુઝર ગંએ, તો ઉસકો ચાહીયે કે કીમત કુરબાનીકી **ખૈરાત** કરે, ઔર અગર કુરબાની ઉસપર વાજીબ ન થી, ઔર જાનવર કુરબાનીકે વાસ્તે ખરીદા થા, ઔર કુરબાનીકે દીન તમામ હુવે; ઔર કુરબાની ન કી, તો ઉસપર વાજીબ હૈ કે ઉસ જાનવર કુરબાનીકો, **ઝીંદા** ખૈરાત કર દે.

મસઅલા–જાનવર કુરબાની, ઔર અકીકેકી ખાલ, ઔર કોઈ ચીઝ ઉજરત (બદલા) કસ્સાબમેં ન દે, બલકે ઉસકો ખૈરાત કરે યા અપને સરફમેં (ખરચમે) લાએં.

મસઅલા-કુરબાની સાહીબે નસ્સાબ (માલદાર) પર ફકત અપની ઝાતકી તરફસે **વાજીબ** હોતી હૈ, અપને છોટે લડકોં વગૈરાકી તરફસે નહીં.

મસઅલા–જીસપર કુરબાની વાજીબ નહીં, વોભી અગર કુરબાની કરેગા તો **સવાબ બહોત** પાએગા.

મસઅલા–ના–બાલીગ (કમઉમર)અગર માલીકે નસ્સાબ (સાહીબે ઝકાત)હોતો ઉસકે માલસે જાનવર કુરબાની ખરીદ **કર વલી** (મુખતાર)ઉસકા ઉસકી તરફસે કુરબાની કરે.

મસઅલા–મુસાફીરપર કુરબાની **વાજીબ** નહીં.

ખુલાસા–કુરબાની સાહીબે નસ્સાબ (માલદાર)પર **વાજીબ** હૈ, અગરચે નસ્સાબ(મીલકત–દોલત)નામી યાને બડહનેવાલી ન હો, ઔર એક **સાલ** કામીલ ઉસપર ન ગુઝરા હો, ફીરભી ઉસકો **કુરબાની** કરના ચાહીયે.

તમામ હુઇ ફસલેઇસ કીતાબકી.

બયાન ઝકાતકા.

જાનના ચાહીયે કે સાહીબે ઝકાતકો, અદા કરના ઝકાતકા વાજીબ હૈ. હકસુબહાનહુતઆલા નમાઝકે સાથહી ઝકાત અદા કરનેકા **હુકમ** ફરમાતા હૈ "અકીમુસ્સલાત,

આતુઝ—ઝકાત **ઝકાત**" અડહાઇ રૂપીયે સેંકડે ખુદાકે નામપર દેના હૈ. જો શખ્સ સાહીબે મકદુર હો. ઔર કીસી કીસમકા માલ **તીજારતકા** રખતા હો: ઔર કીસીકા દેન (કરઝ) વ હકકે-શરઇ ઉસકે ઝીમ્મે ન હો, ઔર વો માલ સાલ (બરસ) ભરતક ઉસકી મીલકમેં રહે, **નામી** યાને બડહને વાલા હો; યા જો શખસ સોના, વ ચાંદી, અસબાબ નકદો જીન્સ: વ ઇમલાક. વ રીયાસત, રખતા હો, કે વો ઉસકી હવાઇજ (હાજતે) ઝરરીયાતસે ઝીયાદા હો, ઔર શરાયત **ફેરઝીયતે** ઝકાત. ઉસકે ઝીમ્મે પાઇ જાએ, ઉસકો સાલ ભરકે બઅદ **અડહાઇ** રૂપીયા; સેંકડે હીસાબ કરકે એક મુશત (એકદમ) યા થોડા થોડા કરકે, બ નીયતે **ઝકાત** દેના **ફરઝ** હે. (વરના) રોઝે કયામત વો "માલ" ઉસકા વબાલ ઔર વો શખસ મુબતલાએ હઝાર હઝાર **અઝાબ વ સવાલકે** હોગા.

પંજગાના નમાઝકે બઅદ, ઔર સુબોહ શામ પડનેકે વઝીફોંકા બયાન.

બઅઝ કલામે **વઝીફે** (ઝીકરકે) જો સહી હદીસોસે સાબીત હે, મુસલમાનોં કે દરયાફતકો, ખાસ કીતાબમે લીખ ગએ હે, જો બઅદ નમાઝકે પડહા કરે, ઔર બહોત **સવાબ** પાએં. બઅદ હર **નમાઝકે** "સુબહા નલ લાહ" તેતીસ (33) બાર, ઔર "અલહમ્દો—લીલ્લાહ" તેતીસ (33) બાર, ઔર "અલ્લાહો—અકબર" ચૌતીસ (34) બાર પડહે. બઅદ ઉનકે કલમાતે તૌહીદ પડહે. ઔર ફીર ઉસકે બઅદ, એક એક વકત, "આયતુલ—કુરસી. ઔર કુલ યા—અય્યો હલ —કાફિરૂન; ઔર કુલ—હો વલ્લાહો—અહદ, ઔર કુલ—અઉઝો—બે—રબ્બીલ—ફલક; ઔર કુલ—અઉઝો—બે રબ—બીન્નાસ" યે સબ હર નમાઝકે બઅદ એક એક વકત પડહા કરે; કે ઇસમે ઉનકે (પડને વાલેકે) દીન; ઔર દુન્યાકી બેહતરી, ઔર સવાબે **અઝીમ** હૈ ઔર હમેશા **સુબોહ**, ઔર **શામકો**, તીન બાર યે પડહે "બીસમીલ્લા—હીલ્લઝી—લા—ય—દુરરો. મઆ—**ઇસમેહી**—શૈઉન—ફીલઅરઝે, વલા—ફીસ—સમાએ, વ—હુવસ—સમીઉલ—અલીમ" ઔર તીન બાર "અઉઝો—બે—કલમા તીલ્લાહીત—તામાતે મીન—શર્રે મા—ખલકા" ઔર તીન—તીન બાર સુરે **ઇખલાસ**—(કુલ હો—વલ્લાહો—અહદ) ઔર મઉઝતેં (સુરે. ફલક ઔર નાસ) પડહેં; ઔર સો સો બાર (100) "સુબહાનલ—લાહ: ઔર અલહમ્દો—લીલ્લાહ; ઔર લા—ઇલાહ— ઇલ્લલાહ; ઔર અલ્લાહો—અકબર," પડહે. ઔર ફીર સો બાર "લા ઇલાહ, ઇલ્લલ્લા—હુલ—મલેકુલ—હકકુલ મુબીન. ઔર અલ્લા—હુમ્મા અજરની—મીનન—નારે;" સાત સાત બાર પડહે. ઔર "સય્યદુલ—અસ તગફાર" એક. એક બાર પડહે, ઔર તીન દફઆ "અસતગ—ફીરુલ્લા હલ—લઝી લા—ઇલાહ—ઇલ્લા હુવલ—હય્યુલ—કય્યુમો, વ અતુબો—ઇલૈહ" કહે.

ઔર **સોતે** વકત **એકબાર** "આયતુલ કુરસી: ઔર કુલયા—અય્યોહલ—કાફિરૂન; ઔર કુલ—હો—વલ્લાહો—અહદ; ઔર કુલ—અઉઝો—બે રબ્બીલ ફલક. ઔર કુલ—અઉઝો—બે—રબ્બીન્નાસ." યે સબ એક એક વકત પડકર દોનો હાથોકી **હથેલીયોંકો** એકઠી કરકે; ઉસપર **દમ** કરકે, તમામ **બદન** પર ફેરે, ઔર ફીર "સુબહાનલ—લાહ, ઔર—અલહમ્દો—લીલ્લાહ" તેતીસ (33) બાર, ઔર "અલ્લા—હુમ્મા—બે ઇસમેકા—અમુતો, વ અહયા—રબ્બેકીની અઝાબકા, યૌમા— તબઅસો ઇબાદકા" પડકે **સોરહે** (સો જાવે.)

ઇસકે સીવા દુસરે **વઝાઇફ,** ઔર **દુઆએં** બહોતરી હૈં; જીસકો શૌક હો વો કીતાબ " હસને,-હસીન" મેં દેખલે. વર ન, ઉપર જો **કલેમાત** લીખે ગએ હૈં વો તો ઝરૂર પડહે ઔર ઉસસે **કમ** ન કરે. અલ્લાહ તઆલા, **તુમકો** (પડનેવાલે, સબ મુસલમાન) ઔર **હમકો,** ઇસકે **પઢનેકી** હીદાયત; ઔર ઇસપર **અમલ** કરનેકા-તૌફીક બખશે; ઔર ઇસ **રીસાલેકો** (તરકીબુસ્સલાત કામીલ) મકબુલ ફરમાવે **આમીન.**

ખુલાસા-હદીસ શરીફમેં આયા હૈ કે, મુફ્લીસોં (ગરીબ લોક) ને શીકાયત (ફરયાદ) કી,. આં-**હઝરત** સ. પે કે માલદાર, હમપર સબકત લે (આગે બડહ) ગએ **ઇબાદતમેં,** ઇસવાસ્તે કે વો **નમાઝ-રોઝા** કરતે હૈં મીસલ હમારે, ઔર **ઝકાત** દેતે હૈં, ઔર **સદકા** વ ખૈરાત-ભી કરતે હૈં, ઔર હમારે પાસ **માલ** નહીં હૈ. પસ ફરમાયા, આં—**હઝરત** સ. ને કે બતાદું તુમકો એક અમલ અગર કરલો તુમ ઉસકો, તો કોઇ શખ્સ **સવાબમેં,** બરાબર **તુમહારે** ન હોવે મગર વહી શખ્સ, જો ઇસ અમલકો કરે. વો **અમલ** યે હૈ કે બઅદ હર **નમાઝકે,** સુબાહાનલલાહ; તેંતીસ બાર, ઔર અલહમ્દો-લીલાહ તેંતીસ બાર, ઔર અલ્લાહો-અકબર " ચૌતીસ બાર પડહા કરો. જબ માલ દારોંકો યે ખબર પોહંચી, તો વો-ભી યે **તસબીહ** પડને લગે ફિર મુફલીસોને શીકાયત કી, કે માલદારભી યે તસબીહ પડતે હૈં, અબ ફિર વો હમપર **ગાલીબ** (બડહ ગએ) રહે ! આપને (હઝરત સ) ફરમાયા કે યે **ફઝલે** અલ્લાહકા **હૈ,** દેતા **હૈ** જીસકો ચાહતા હૈ; ઔર અલ્લાહ, સાહીબ ફઝલ **બડેકા હૈ.**

નમાઝ તરાવીહકે કાયમ હોનેકા બયાન.

"**તરીકા—તરાવીહ**" કા જો ખુલફાએ-રાશેદીન (ચાર યાર) ઔર આઇમ્મએ-મુજતહેદીન (ચારઇમામ) ઔર સલફે-સાલેહીન (અગલે ઝમાનેકે નેકબખ્ત) સે આજતક ચલા આયા હૈ, વો ઇસ **રીસાલેમેં** બ કદર ઝરૂરત મઝકુર (બયાન) હુવા; લેકીન બઅઝ **અરબાબે-ઝવાહીરને** (સાહીબઝાહીરીકે) જો અપને તઇ **આસીલબીલ-હદીસ** (હદીસ પર અમલ કરનેવાલે) મશહુર કર રખ્ખા **હૈ,** ઉનહોને તરાવીહકી **બીસ** રકઅતોંકો **બીદઅતે ઉમરી** (હઝરત ઉમરકી નીકાલી હુવી) કરાર દીયા હૈ; ઔર ઉસકે (તરાવીહકો) સુન્નતે **મોઅક્કદા,** હોનેમે **ઇનકાર** કીયા **હૈ** હત્તાકે બીસ-રકઆતોમેસે **બારાકી** તખફીફ (કમતી) **કરકે, આઠ** રકઅતે તરાવીહકી પડને લગે, ઔર વીતર સમેત **ગયારા** રકઅતોંકે કાયલ હુવે. ઔર દલીલ ઉસપર ઝાહીર હદીસ હઝરત **આયશા** રદીઅલ્લાહો-અનહાકી લાતે હૈ. યાને હઝરત આઇશા **ર.** ને ફરમાયા કે " રમઝાન ઔર ગૈર-રમઝાનમેં આ-હઝરત ગયારા-રકઅતોંમે ઝીયાદા નહીં બડહાતે થે" યે હદીસ નમાઝ તરાવીહકે બારેમે **નહીં હૈ,** બલકે વાસ્તે **તહજ્જુદકે** હૈ, સુ કે **આં-હઝરત સ.** રમઝાન-શરીફમેં કસરતે (ઝીયાદા પડનેકી) ઇબાદતકી **તરગીબ** દેતે થે, ઔર કયામ. રમઝાનમે ઝીયાદા જહો-જેહદ (કોશીશ) કરતે થે. ચુનાચે ઇનહીં હઝરત આઇશા ર, સે, યે હદીસ ભી વારીદ હૈ કે " આ-હઝરત સ જીસ કદર ઇબાદત ઔર કયામ; રમઝાનમેં જહોજેહદ ઔર કોશીશ ફરમાતે થે, ઇસ કદર ગૈર-રમઝાનમેં નહી કરતે થે" **ઇસ** બયાનસે લોગોંકો **શુબહા** હુવા કે શાયદ આં-**હુઝુર** સ. ને રમઝાન શરીફમેં **તઅદાદ** (ગીનતી) રકઆત નમાઝ **તહજ્જુદમે** કુછ બડહા દીયા હો લેહાઝા હઝરત **આઇશા ર.** ને વાસ્તે રફઅ (દૂર કરને) ઇસ શુબહાકે ફરમાયા કે " માહે-રમઝાન વગૈરામેં આં-

હઝરત **સ** નમાઝ તહજ્જુદકી મએ વીતરકે **ગયારા** રકઅતે પડતે થે; ઉસપર કુછ ઝીયાદા ન ફરમાતે થે " ઔર લફ્ઝ લા ગી ગૈરેહી " (દેખો હદીસોમેં) સે સાફ ઝાહીર હૈ કે યે **હદીસ** નમાઝ તહજ્જુદ બારેમે હૈ કે રમઝાન ઔર ગૈર–રમઝાનમેં આપ બરાબર પડતે થે **ન** દરબારે **તરાવીહ**, અગર તરાવીહકે બારેમેં યે **હદીસ હોતી** તો, ગૈર–રમઝાનમેં (રમઝાનકે સીવા દુસરે મહીને) ભી **તરાવીહ** જાયઝ હોતી ? હાલાંકે રમઝાનકે સીવા દુસરે–મહીનેમે તરાવીહ **નાજાયઝ હૈ** ઔર જનાબ મૌલાના શાહ **અબ્દુલઅઝીઝ** સાહીબ " કદદસા સીરરહુ" કે **ફીતવેભી જો** મૌલાના **રફીઉદ્દ દીન** સાહીબ મુરાદાબાદીને અપને રીસાલે **ફવાઇદમેં નકલ** કીયા હૈ; યહી **સમજા** જાતા હૈ કે હદીસ હઝરત આઇશા ર કી ગહુમુલ (ગુમાનકી ગઇ) ઉપર નમાઝ **તહજ્જુદકે હૈ**, ઔર નહી (ઇનકાર) ઝીયાદા કરના નમાઝ તહજ્જુદપર દલાલત કરતી હૈ. ઔર દલીલ ઇસ **હમલ** (વઝનદાર બાત) પર યે હૈ કે **રાવી** ઇસ હદીસકે **અબુ સલમાં**, ઇસ રીવાયતકે તતમેં (આખર) મેં ફરમાતે હૈ કે " હઝરત આઇશા ર ફરમાતે **હૈ કે**, પુછા મૈને રસુલુલ્લાહ **સ સે**, કે આપ **વીતરકી** નમાઝ પડનેસે પેહલે સોતે **હૈ** ? પસ આપને ફરમાયા કે અય આઇશા! બેશક દોનોં– આંખે મેરી ઝાહીરમે સોતી હૈ, મગર દીલ મેરા **સોતા** નહી **હૈ** " ઇસીતરેહ **સહી–બુખારી** ઔર **સહી–મુસલીમમેં** મરવી **હૈ**. પસ **સોના** આગે વીતરકે **નમાઝ** તહજ્જુદમે ઝાહીર ઔર કરીને –કયાસ (અકલમે આએ બરાબર) **હૈ**. ઔર **યે હદીસ** **સલાતુલ લૈલ** મેં વારીદ હૈ, **કે** મુરાદ ઇસસે **તહજ્જુદ** હૈ; **કયામ** રમઝાનમેં. **કે** ઉસ વકત **કે** અરફ (ઝબાન) મેં કયામ, "રમઝાન તરાવીહ" કો કેહતે થે જયસા **કે હદીસ** શરીફમે વારીદ હૈ કે, " બેશક અલ્લાહતઆલાને માહે રમઝાનકે રોઝે રખનેકો તુમપર **ફરઝ** કીયા, ઔર ઉસમેં કયામ " (નમાઝે–તરાવીહ) **ઔર** ફરમાયા **આં**–હઝરત સ ને **કે** નમાઝ તરાવીહકો તુમહારે વાસતે **મસનુન** કરાર દીયા. બાકી રહી યે બાત **કે આં–**હઝરત સ ને નમાઝ તરાવીહકી **બીસ**–રકઅતેં પડહી હૈ યા **કમ** ? સો બીસ–રકઅતેં પડના અપના **સાબીત** હૈ ચુનાચે ઇબને **અબી શીબાબ**–રીવાયત ઇબને **અબ્બાસ**, અપની મસનદ (હદીસકી કીતાબકા નામ) મેં લીખતે **હૈ** કે " બેશુબહા રસુલુલ્લાહ સ રમઝાન શરીફમે તરાવીહકી **બીસ** રકઅતે પડતે થે, ઔર વીતરકી **તીન** " ઔર **બયહકીભી** ઇબને અબ્બાસસે રીવાયત કરતે હૈ કે " તહકીક **આં**–હઝરત સ રમઝાન શરીફમેં બગૈર જમાઅતકે **બીસ** રકઅતે, **તરાવીહકી** પડતે થે, ઔર વીતરકી **તીન** " ઔર નીહાયતુલ મુરાદમેં **જમઉલ–જવામેઅ** (હદીસકી કીતાબકા નામ) સે મનકુલ **હૈ કે** " નમાઝ તરાવીહ **સુન્નત** રસુલુલ્લાહ **સ** કી હૈ. પડહા થા આં– હઝરત **સ** ને ઉસકો **દો–રાત** ઔર બે શુબહા **હઝરતને** તરાવીહ પડહી **બીસ** રકઅત સાથ **કસ્ર** સલામોકે. ફિર આપને છોડ દીયા ઉસકો ઇસ ખૌફસે કે **ઉમ્મતપર વાજીબ** હો જાવે તો **મુશકીલ** પડેગી. ઔર થા રસુલુલ્લાહ ઔર **ઉનકે અસહાબકો** બડા **શૌક** નમાઝ પડનેમેં રમઝાનકી **રાતોંકો**; **કોઇ** ઉનમેંસે સો રકઅતે પડતા થા, ઔર કોઈ ઝીયાદા ઉસસે. ઔર ઇસીતરેહ **હઝરત અબુબકર ર કે** ઝમાનેમેં પડતે થે. ફીર જબ સુસ્તી ઝાહીર હુઈ હઝરત **ઉમર ર** કે ઝમાનેમેં. તો આપકો ઇસ સુન્નતકે છુટ જાનેકા **ખૌફ** હુવા; પસ સબ **અસહાબને** હઝરત ઉમર **ર** **કે** સાથ ઇસ બાતપર **ઇત્તફાક** કીયા કે, નમાઝ તરાવીહ, **બ જમાઅત** પડહેં; ઔર મસજીદોકો કનાદીલ (હાંડી, ઝુમર) સે **રોશન** કરે. ઔર ઉસ વકત હઝરત **અલી** ર હાઝીર ન

થે. જબ આપને (હઝરત અલી ર) જમાઅત નમાઝ **તરાવીહ** ઔર કનાદીલકો દેખા તો ફરમાયા, હકતઆલા, હઝરત ઉમર ર. કે કામોંકો **કાયમ** રખે; જયસા કે ઉનહોંને હમારે **નબીકી સુન્નતકો** કાયમ રખા" પસ યકીની **સાબીત** ઔર **સહીહ** હો ગયા કે આં-હઝરત **સ** ને નમાઝ તરાવીહકી બીસ રકઅતે પડહીં હૈ. ઔર **ખનઝાતુલ ફતાવી,** ઔર **કબીરી,** ઔર **કાફીઝમ,** ઔર **મુરાત ,** (હદીસોંકી કીતાબ) મે આયા હૈ કે "બેશક આં હઝરત સ ને **ચાર** રાતોં તક મએ **જમાત** સહાબાકે તરાવીહકી **બીસ** રકઅતે પડહીં" ઔર **ગુનયામેં** મરકુમ હૈ કે "આં-હઝરત સ. ને તીન રાતોં તક સહાબાકે સાથ નમાઝ તરાવીહકી પડહી" ઔર **ઝાહીદીમેં** લીખ્ખા હૈ કે "આં-હઝરત સ ને **દો**- રાતોં તક નમાઝ તરાવીહકી **બીસ**-રકઅતે **બાજમાઅત** પડહીં, મગર તીસરી-શબ, આપ નમાઝ તરાવીહ પડનેકો નહીં નીકલે; ઇસ ખૌફસે કે ઉમ્મત પર **ફરઝ** ન હો જાવે." ઔર **ફતાવીયુલ હુજ્જામેં** મરકુમ હૈ કે "નમાઝ તરાવીહ બ ઇજમાએ સહાબએ કીરામ. ઔર તાબઇને ઉઝઝામકે સુન્નતે-**મોઅકકેદા** હૈ. ઔર **ઇનકાર** કરને વાલા ઉસકા **ગુમરાહ** ઔર **બીદઅતી** હૈ; કે **ગવાહી** ઉસકી મકબુલ **ન** હોગી" બહર-હાલ **સાબીત** હો ગયા કે નમાઝે તરાવીહ, **બીસ**-રકઅતોંકે સાથ **સુન્નતે**-નબવી હૈ; ફકત હઝરત **ઉમર** ર ઇનહીં **બીસ** રકઅતોંકો જો આં-હુઝરત સ ને પડહીં થીં, બ ઇત્તેફાક દુસરે **સહાબાકે** જમાઅતસે પડહા, ઔર સુન્નતે નબીકો **રીવાજ** દીયા. પસ બીસ-રકઅત નમાઝ તરાવીહકો "સુન્નતે ઉમરી, ઔર બીદઅતે ઉમરી" કેહનેવાલા ખુદ **ગુમરાહ** ઔર **બીદઅતી** ઔર **મરદુ-દુશ શહાદત** (ઉસકી ગવાહી કબુલ નહીં) બલકે **રાફઝી** હૈ જયસા કે **ફતાવી તાતાર ખાનયામેં** લીખ્ખા હૈ "બેશક નમાઝ તરાવીહ સુન્નત પૈગમબરે ખુદાકી હૈ, પડહા ઉસકો આહઝરત સ ને **દો** રાત તક, ઔર **રાફઝી** ઉસકો સુન્નતે ઉમરી કેહતે હૈ" નમાઝ તરાવીહકો કુછ હઝરત ઉમર **ર** ને અપને તરફસે **નહીં** નીકાલી ? ચુનાચે ઇમામ **અબુ યુસફને** જબ ઇમામ **આઝમ** ર. સે, દરબારે **તરાવીહ,** હઝરત ઉમર **ર** કે પુછા, તો આપને ફરમાયા કે "તરાવીહ સુન્નતે- મોઅક્કદા હૈ ઔર નહીં નીકાલાહૈ ઉસકો હઝરત ઉમર **ર** ને અપની તરફસે, ઔર નહીં હૈ ઇસમેં વો બીદઅતી, ઔર નહીં હુકમ કીયા નમાઝ તરાવીહ જમાઅતસે પડનેકો, મગર મુતાબીક ઉસી **અસલકે,** કે ઉસકા સુબુત **આં**-હઝરત **સ** સે ઉનકો પોંહચા થા" ઔર અગર હમને ફરઝ (કબુલ) કીયા કે વો (હઝરત ઉમર) ઇસ અમર (નમાઝ તરાવીહ)કે મોઉઝદ (નીકાલને વાલે) થે; તોભી, બીદઅતે ઉમરી કેહના કબ **જાયઝ હૈ?** ઇસવાસ્તે કે જીસ તરેહ સુન્નત પૈગમ્બરે ખુદા સ કી **ઉમ્મત** પર સુન્નત હૈ, ઇસી તરેહ ખુલફાએ-રાશદીન (ચાર યાર) કીભી હર મુસલમાનકે **હકમેં** સુન્નત હૈ. જયસાકે **હદીસ** સહીહમે વારીદ હૈ કે "લાઝીમ પકડો અપને ઉપર હમારી સુન્નત, ઔર સુન્નત હમારે સબ ખલીફોંકી, કે રશદ, (હીદાયત) ઔર હીદાયત પાએ હુવે હૈ, ઔર ચુંગલ (ઝડપ) મારો ઉન સબ સુન્નતોં પર, ઔર સખ્ત (મઝબુત)પકડો ઉન સબકો અપને દાતોંસે" જબ **આં**-હઝરત **સ** ને યે ફરમાયા કે **કે** **અસે-સહાબા** (કામ ચાર યારો કે)ભી મીસલ **મેરી** સુન્નતકે સુન્નત વાઝેબુત-તામીલ (અમલ કરનેકે લાયક) હૈ, તો કેઅસે-સહાબાકો **બીદઅત** કેહના સરાસર **જેહલ** વ **નાદાની** હૈ; બલકે સુન્નતકા નામ "બીદઅત" રખના હૈ "નઉઝો બીલ્લાહે- મીન શુરૂરે-અન ફુસેના, વ મીન સય્યેઆતે-આમાલેના." ઔર ઇખત્યાર શરહે **મુખતારમેં** **મરકુમ** હૈ કે" તરાવીહ સુન્નતે-મોઅક્કદા હૈ! ઇસવાસ્તે કે આ-હઝરત **સ** ને ઉસકો

રમઝાન શરીફકી બઅઝ રાતેમેં જમાઅતકે સાથ પડહા હૈ, ઔર ફીર ઉસકો છોડ દેનેકા યે ઉઝર બયાન કીયા કે, હમ લોગોંપર તરાવીહકે ફરઝ હો જાનેકા ખૌફ હૈ. ફિર હઝરત ઉમર ર. કે ઝમાનેમેં સહાબએ કીબાર, ઔર સબ મુસલમાનોંને ઉસકો જમાઅતકે સાથ પડહા." ઇસીતરેહ આજતક સબ મુસલમાન પડહતે ચલે આએ હૈં. ઔર જો અમલ કે આં- હઝરત સ. સે, ઇસવકત (અબીતક)તક બરાબર જારી હૈ ઔર ખુલફાએ-રાશેદીન ઔર અઇમ્માએ મુજતહદીન, ઔર અવલીયાએ કામેલીન, ઔર ફુકહાએ મુસતનેદીના ઔર સબ સલફે સાલેહીનને તરાવીહકી બીસ રકઅતે પડહીં હૈ. ઔર શરકન (મશરક) વ ગરબન (મગરબ) જુનુબન (જુનુબ) વ શીમાલન (શીમાલ) તમામ આલમમેં, અહલે ઇસલામકા ઇસીપર અમલ હૈ. ઔર બ-દલાયલ રીવાયતે સહીહાકેબી સાબીત હો ચુકા હૈ કે આં-હઝરત સ. ને બી બીસ રકઅતેં તરાવીહકી પડહી હૈં. ઔર કોઇ મઆરઝ (ઝગડા) હદીસે હઝરત આઇશા ર. કી નીસબત ન રહા; જયસા કે ઉપર બયાન હો ચુકા ફીર ઉસમેં રખના (ફીતના) ડાલના, ઔર એક નયા-ફસાદ નીકાલના જહાલત ઔર હીમાકતકા કામ હૈ; બલકે બાની ઉસકા દુશમન દીન ઇસલામકા હૈ; અલ્લાહ-તઆલા, અપને હબીબ, રસુલે (કરીમ કે)સદકેમેં, હમ સબ મુસલમાનોંકો શરીઅતકી સીધી રાહ પર ચલાવે; ઔર અગલે નેક બન્દોંકે તરીકે દીનમેં, રખના ડાલને વાલોંકે મકરો-ફરેબસે બચાવે. આમીન; યા મુજીબુસ સાઇલીન.

તમામ હુવી તરકીબુસ્સલાત.

૧-રિસાલએ બેનમાઝાં.

બાદ હમ્દે પાક રબ્બીલ આલમીં, ઔર દરૂદે રહમતુલ લીલ આલમીં.
હાલ અપના અબ સુનો અય બેનમાઝ, ક્યૂં રહે માલીકકે ફરમાનેસેં બાઝ.
તુમકો સબ હરચંદ સમજાતે રહે, રાહે હક હરચંદ બતલાતે રહે.
પર ન કુછ ઉસકા અસર તુમપર હુવા, ગરચે ઉસકા શોરો ગુલ ઘર ઘર હુવા.
ઇસતરેહ બે હોશ ક્યું સોતે હો તુમ, ઉમ્ર સબ ગફલતમેં ક્યું ખોતે હો તુમ.
બેનમાઝો ક્યા ગઝબ કરતે હો તુમ, હક તઆલાસે નહીં ડરતે હો તુમ.
કુછ ન તુમને અપને રબકી યાદ કી, ઉમ્ર અપની મુફતમે બરબાદ કી.
કુછ ન કી આમાલપર અપને નઝર, આખીરતકા આએગા આખીર સફર.
જો કોઇ ઇસ બાતસે ગાફીલ રહા, અપના કુછ ખોયા કીસીકા ક્યા ગયા.
અબતો સર અપના જહુકા અય બેનમાઝા, રૂબરૂ માલીકકે બા ઇજઝો નીયાઝ.
સર જહુકા કાહીલ ન હો ઉઠ તો સહી, બંદા હોનેકી અલામત હય યહી.
સર જહુકાનેસેહી ઇઝ્ઝત હય યહાં, બીન જહુકાએ સર કીદાના હય કહાં.
સર જહુકાકર મનસબ અપનેપર નઝર, દેખતા હય અબ તુ હયરાં હો કીધર.
મતકર અબ હીલા બહાના અય અઝીઝ, અપને દરજેપર ઝરા તુ કર તમીઝ
કીસલીયે રખતા હયે તુ કલપર યેહ કામ, સહેલ જો હકને કીયા તુજહપર તમામ.
સર જહુકા સરબર ન લે દોઝખકો તુ, સર જહુકા માલીકસે હો લે સુર્ખ રૂ.
સર જહુકાનેહીસે બા ઇમાન હો, બીન જહુકાએ સરકો તુ શએતાન હો.
સર જહુકા સીજદેમેં ઔર હુશયાર હો, ખ્વાબે ગફલતસે ઝરા બેદાર હો.
સરજહુકા મતકર ગુરૂર અય બેનમાઝ, અબતો આ ઇસ અએંઠ બએંઠ અપનેસે બાઝ.

અઝાબઠાબએ આવેગા તેરે કુછ નકામ, હમ નીકલતે ફી સભી તુરકી તમામ.
આ ખડા હો સરપે ઇઝરાઇલ જબ, ભુલ જા યેહ કરરોફર થક લખ્ત સબ.
ખીંચને ઉસદમ લગે વોહ જાનકો, ઢુંડતા ફીરને લગે ઇમાનકો.
જીસ ઘડી સારી રગેં ખીંચને લગેં, જીસ્મકે આઝા સભી ભીચને લગેં.
આપકે જીસદમ અરે તુજહપર બલા, કઓન હો ઉસદમ તેરા સાથી ભલા.
આખીર ઇસ દુનયાસે હય ઉઠના તુજહે, ઝાયકા ઇસ મઓતકા ચખના તુજહે.
છોડ જાવેગા સભી ઓલાદો માલ, આ પડે તુજહ એકસે આખીર સવાલ.
કબ્રમેં જનકા પડેગા જબ કે તુ, ફીર ફરીશ્તા આ ખડા હો રૂબરૂ.
હડ્ડી ઓર પસલી લગેં સબ ટુટને, જીસ્મસે આઝા લગેં સબ છુટને.
ઉસ ઘડી ક્યું કર ઉસે દોગે જવાબ, જીસ ઘડી હોને લગે તુમપર અઝાબ.
ફિર જવાબ ઉસદમ તુમ્હેં આવે કહાં, હોએ હાએ કહેકે રહે જાએ વહાં.
હશ્રમેંભી ફિર બહોત હોગે ખરાબ, હો વહાંભી સખ્ત શીદ્દતકા અઝાબ.
યાને જબ કબરોંસે સેં તુમકો ઉઠા, ઓર સવા નેઝેપે સુરજ હો ખડા.
નફ્સી નફ્સી ઉસ ઘડી હોને લગે, ચશ્મે ઉઝફ્ત હર કોઇ ધોને લગે.
ઇસકદર પડને લગે જબ આપ ધાપ, બાપસે બેટા જુદા બેટેસે બાપ.
જબ ન દે માં બાપભી બેટેકા સાથ, ફિર વહાં પકડે તુમ્હારા કૌન હાથ.
ફિર ચલે જાઓગે તુમ પકડે હુવે, દસ્તો પા હરએકકે જકડે હુવે.
ફિર ચલો માલીકકે જબ તુમ રૂબરૂ, આ પડે અવ્વલ ઉસીકી ગુફતગુ.
યાને જબ હોવે નમાઝોંકા હીસાબ, બેનમાઝો ઉસકા ક્યા દોગે જવાબ.
જબ ન બન આવે જવાબ ઉસકા તુમ્હે, ફિર લગે હોને અઝાબ ઉસકા તુમ્હેં.
જબ વહાં ચીકલે નમાઝોંમેં કુસુર, હો જમાઅતસે મુસલમાંનોંકી દૂર.
હોવેં ફિર સંગતમેં સબ કાફરનકે, ઓર ઉબ્બી બીન ખલફ ફીરઓનકે.
ઇસમેં હરગીઝ શક નહીં કર તુ યકીન, યેહ તો ફરમાતે હયં ખતમુલ મુરસલીન.
જો કરે કોઇ નમાઝ અપની કઝા, ઉસકો હઝરતને વહીં કાફીર કહા.
ઓર ઇસસે કુછ નહીં મકસુદ હય, કદ કુફ્રકા લફ્ઝ ખુદ મૌજુદ હય.
જીસ ઘડી યેહ બેનમાઝી હોં ઉનકે સંગ, ઉસ ઘડી ઉડ જાએં સબ ચેહેરોંકે રંગ.
આવેગા ગુસ્સેસે જબ દોઝખમેં જોશ, પાસવાલોંકે ભી ઉડ જાવેગે હોશ.
જા પડેં દોઝખમેં ફિર ઉસદમ તમામ, હો વહાં ખલકતકા ઉનપર ઇઝદેહામ.
જા હ.હુનમમેં પડેં. વોહ સબકે સબ, ગીર્દ ઉનકે હો હુજુમે ખલ્ક તબ.
જન્નતી ઉનસે કરેં ઉસદમ સવાલ, આજ ક્યું દઓગા તુમ્હારા સખ્ત હાલ.
ક્યા કસબ તુમને કીયે દુનયાકે ઘર, જીસ લીયે તુમપર પડી નારે સકર.
આગને સબ તન તુમ્હારા ખા લીયા, બીચ્છુ ઔર સાંપોને સબ સુંઘત્રા લીયા.
દોઝખી દોઝખમેં બોલે યું તમામ, બાનમાઝોંમેં ન· થે હમ ઉસ મુકામ.
હમકો સબ હરચંદ સમજાહાતે રહે, હમ બહોંતસે ઉઝર વાં લાતે રહે.
જબ ન સમજહા હમને ઉનકી બાતકો, તજ લીયા સર અપને ઇન આફાતકો.
આજ ઇસ દોઝખમેં હમ આકર ગીરે, મકરે શઅતાંસે દગા ખાકર ગીરે.
ઔરભી એક બાત અબ સુન લીજીયે, કાન દીલકે ઇસ તરફ ફુક કીજીયે.

બેનમાઝ ઉસકો ફકત કહેતે નહીં,
જો નમાઝ અપની કભી પઢતે નહીં.

બલકે જીસસે એક વકતી હો કઝા,
વાસ્તે ઊસકોભી હય દોઝખ લીખા

બલકે પાંચોં વકત ગર પઢતા રહે,
ઔર હારે જી અદા કરતા રહે.

ઉસમેંભી બુએ મુસલમાની નહીં,
દીલમેં ઉસકે નૂરે ઇમાની નહીં.

વોહ મુનાફીક હય દગાબાઝોંકા શાહ,
કબ્રમેં દોઝખકે હોગી ઉસકી રાહ.

બે નમાઝોંમેં વોહ હયં દાખીલ સભી,
હય નહીં કુછ એતેબાર ઉનકા કભી.

યેહ સભી કુરઆનમેં મૌજુદ હય,
જો નમાને ઇસકો વોહ મરદુદ હય.

બેનમાઝો કાન દે સુન લીજીયે,
જો લીખા હયે ઉસ બમુજબ કીજીયે.

છોડીયો મત તુમ નમાઝ અપની કભી,
આજેઝીસે સર જહુકા રખીયો સભી.

જો નમાઝ અપની કરોગે સબ અદા,
બખ્શ દેગા રબ તુમ્હારી સબ ખતા.

જો કબીરાસે કોઇ તૌબા કરે,
ઉસકે સબ છોટે ગુનાહ હક બખ્શા દે.

ઇસકોભી દીલસે સભી કરના યકીં,
હય યેહી ફરમાને ખતમુલ મુરસલીં.

અય મુસલસમાનો સુનો દીલસે ઝરા,
વકતપર કીજે નમાઝ અપની અદા.

વકતસે ઉસકે કભી ટલના નહીં,
વકત નીકલા હાથ ફીર લગતા નહીં.

વકતસે હરગીઝ ન કીજે દર ગુજર,
કારે દુનયાપર ન કીજે કુછ નઝર.

યાને જબ હોવે તલબ દરબારકી,
કુછ ન હો ઉસદમ રેઆયત કારકી.

યાને જબ મસજીદમેં હો જીસદમ અઝાં,
સબ જમા હોકર ચલો ઉસદમ વહાં.

જો કોઇ મસજીદમે જબ દાખીલ હુવા,
ઉસપે ફીર ઇનઆમે હક નાઝીલ હુવા.

જીસ ઘડી મીલકર ચલો રબકે હુઝુર,
ઉસ ઘડી રહમત કરે તુમપર ગફુર.

અય મુસલમાનો ચલો મીલકર સભી,
દેખીયો તનહા ન રહે જાઓ કભી.

મીલકે જહુકનેકા તો હય હુકમે ખુદા,
ઉસને હય કુરઆનમેં ફરમા દીયા.

જો જમાઅતસે હુવા તનહા કોઇ,
ફિર કહો ઉસકી કહાં ઇઝ્ઝત રહી.

યાને હો તાકત જમાઅતકી જીસે,
જાનકર ઉસમે કુસર ઉસદમ કરે.

જીસને તાકતસે કીયા અપના કુસૂર,
ઊસપે હો ગુસ્સા ખુદાકા બીઝ્ઝુરર.

જો ન યેહ ઉસકા કરે કહેના અદા,
કયૂં ન હો ઊસપર ભલા ગુસ્સે ખુદા.

જો કોઇ ઇસ બાતકા મુનકીર હુવા,
ઉસકા સબ કરના અકારત હો ગયા.

દેખીયો મુનકિર ન ઉસકે હોજીયો,
હર જગા માલીકકા કહેના કીજીયો.

હય ખુદા રાઝી જમાઅતસે જુરૂર,
ઉસકી કોશીશમેં ન કીજે તુમ કુસર.

આગે અબ ઇસકે ફઝીલતકા બયાં,
હય કલામ અલ્લાહ હદીસોંમેં અયાં.

જીસકી માલીક ખુદ ફઝીલત કહે ચુકા,
ઔરકૂ કહેનેકો કયા બાકી રહા.

સુન ચુકે તુમ સર જહુકાનેકા પયામ,
ઉસસે ઝીયાદાતર હય અબ એક ઔર કામ.

યાને ઇસ સરકો જહુકાકર ફિર કહીં,
ગએરકે આગે ન રખ દો સર કહીં.

ઇસસે બચના શીર્ક ઇસીકા નામ હય,
આખીરતમેં ઇસકા સખ્ત અંજામ હય.

ગએરકે આગે ન દીજે સર જહુકા,
માલીક અપનેકો ન કર દીજે ખફા.

જો દીયા તુમને કહીં સરકે જહુકા,
ફીર ન બખશેગા તુમ્હેં હરગીઝ ખુદા.

ગર જહુકાયા તુમને અપના સર કહીં,
યેહ નમાઝેંભી તુમ્હારી સબ ગઇ.

કુછ ન કામ આવે તુમ્હારી યેહ નમાઝ,
જો કરો કુછ ગએરતે ઇજઝો નીયાઝ.

સર જહુકાના ગએરકો જબ શીર્ક હો,
દીલ જહુકાના ગએરકો કયુંકર ન હો.

નામ[illegible]ા ઉસકાભી હય શીર્ક અય અઝીઝ,
ગૈરસે તુ દીલમેં અપને કર તમીઝ.
યાને જો દીલકો જહુકા દેગા કહીં,
ફિર ઝરા ઉસકી કહીં ઇઝ્ઝત નહીં.
હાથસે અપને ન ઇઝ્ઝત દીજીયે,
બંદગી ખાલીસ ઉસીકી કીજીયે,
હરતરેહ હકપર ભરોસા કીજીયે,
ગએરકો દીલમેં જગા મત દીજીયે.
બાનીયાઝોંસે ન કીજે તુમ નીયાઝ,
હય નીયાઝ ઉસકો જો હય વોહ બેનીયાઝ.
જુઝ ખુદાકે સબકે સબ હય બા નીયાઝ,
હય ઉસીકા વસ્ફ બેશક બેનીયાઝ.
ઔરભી એક કામ અબ તુમ કીજીયે,
સાથ પએગમબરકા તુમ સબ દીજીયે.
જો કીયા હઝરતને વોહ કરના ઝુરૂર,
ઉસમેં હરગીઝ કીજીયે મત કુછ કુસૂર.
યાને ઉનકી પએરવી કરતે રહો,
બર ખીલાફ ઉનકે કભી કુછ મત કરો
જો કુસૂર ઉસમેં કરોગે તુમ કભી,
નામ હોવેગા તુમહારા બીદઅતી.
બીદઅતી દૌઝખમે જાવેગે ઝુરૂર,
ઉસમેં હરગીઝ જાનીયે મત કુછ કુસૂર.
અય મુસલમાનો ઇસે સુનલો ઝરા,
યેહ સભી હઝરતને હય ફરમા દીયા.
જો કરો હઝરતકે ફરમાનેપે કામ,
હો તુમ્હારા જન્નતુલ માવા મુકામ.
દેખીયે હઝરતકા કહેના કીજીયે,
દખ્લ અપની રાએકો મત દીજીયે,
જો દીયા અપની બનાવટકો દખલ,
વોહ ગયા હઝરતકી ઉમ્મતસે નીકલ.
જબ હુવા ગએરોંકી રસમોપર યકીં,
ફિર કહાં બાકી રહા ઇસલામો દીં.
અય મુસલમાનો ઉસી રસ્તે ચલો,
કમીગમેં ગએરોકે હરગીઝ મત પડો.
જો મીલેગા ગએરસે જાકર કહી,
ઉસકો હઝરતને કહા હમમેં નહીં.
જો હુવા હઝરતકી સંગતસે જુદા,
વોહ હુવા મરદુદ દરગહે ખુદા.
મીલ્લતસે ઉસકી અલગ મત હોઇયે,
પએરવી હરદમ ઉસીકી કીજીયે,
ઉનકા તુમ કહેના અદા કરના સભી,
માલો જા ઇઝ્ઝત ફીદા કરના સભી.
જાનો માલો આબરૂ ખોના યહાં,
જાનીયે તુમ ઇઝ્ઝતે હર દો જહાં,
પએરવીકા ઝીક્ર સુન અબ અય અઝીઝ,
તા કે હો ઇસ અમ્રમેં તુજહકો તમીઝ.
યાને હો તૌહીદપર અવ્વલ મુકીમ,
દુસરે સુન્નતપે હો ફિર મુસ્તકીમ.
ફિર અલલ અએલાન હો ઉસકા બયાં,
તા હકીકત ઉસકી હો સબપર અયાં.
યાને સબ અહેકામ હક કહેતા રહે,
ઉસમે જો સરપર પડે સહેતા રહે.
ખુબરસી ઇસ કામમેં શોહરત કરે,
ગર ન નીકલે કામ ફીર હીજરત કરે.
યાને ઘર અપનેસે ફિર જાવે નીકલ,
ઘરકે રહેનેમે ભી હય પુરા ખલલ.
જીસને નેકીસે મનઅ જીસદમ કીયા,
વોહ ભલા અપના કહાં ઉસદમ રહા.
વોહ અઝીઝ અપના રહા કીસ તૌરસે,
જો બઝીદ માનેઅ હુવા ઇસ તૌરસે.
યારો જો કોઈ હુવા મન્નાએ ખએર,
હોગયા વોહ સખ્તતર ગએરોંકા ગએર.
યાને વોહ નીકલા જભી ઇસલામસે,
જીસ ગડી માનેઅ હુવા ઉસ કામસેં.
જો ખુદાકી રાહસે માનેઅ હુવા,
ઉસકા ફિર ઇસલામ ક્યા બાકી રહા.
ઉસકે કહેનેપર કરે ક્યુંકર અમલ,
પડ ગયા ઇસલામમેં જીસકે ખલલ.
જીસકો હોવે શક અગર ઇસ બાતમેં,
દેખલે ઉસકો સરીહ આયાતમેં.
યાને જો નેકીસે કુછ માનેઅ હુવા,
ઉસકો માલીકને ભલા ક્યા ક્યા કહા,
જો કહે કોઇ કે મયં હકદાર હું,
યા કે દરજેમેં બડા સરદાર હું.

બે રેઝા મેરી અગર જાવે કહીં, તુજહકો ગેહ જાના રવા હરગીઝ નહીં.
ઉસકો બસ ઈતનાહી તુમ કહે દીજીયો, ઝીયાદા તર તકરીર કુછ મત કીજીયો.
યાને જીસને હમકો યું પએદા કીયા, અકલો બીનાઇસે ફિર દરજા દીયા.
અવ્વલ ન હક હએ ઉસીકા અએ અઝીઝ, જીસને યેહ હમકો દીયા અકલો તમીઝ.
હમ ઉસીપર જાંનો દીલસે હય ફીદાં, ગો મઝહીબ હોં હઝારોં હમકો કયા.
અય ખુદાએ દોજહાં પરવરદીગાર હમ ગુનાહગારોંકા બેડા કરદે પાર.
આઝ તુફએલે હઝરતે ખએરુલ બશર, ખાતમા બીલ ખએર જાવેં સબ બશર.

૨—નઝમ બેનમાઝોંકી બુરાઈમેં.

તેરે સબબ આલમ ઉપર, આઈ બલા અય બે નમાઝ,
વાકેઅ હુવા અંદર શહર, કહતો વબા અય બેનમાઝ.
શામત તેરી અએસી પડી, રાહત કીસે નઇં એક ઘડી,
સારે ગુનાહોંસે બડી, તેરી ખતા અય બેનમાઝ.
હકને તુજહે બખ્શા જીયા, સુન્નત શકલ ખુસ્તર દીયા,
ઉસકા શુકર તુ ના કીયા, એકદમ અદા અય બેનમાઝ.
કયૂં પેટભર ખાવે હય તૂ, કયૂં નીંદભર સોવે હય તૂ,
ના રબસે શરમાવે હય તૂ, અય બેહયા અય બેનમાઝ.
આદમસે એક આયા ગુનાહ, હકને ગઝબસે કી નીગાહ,
કયા તૂ કહે પેશે ઈલાહ, મુજહકો બતા અય બેન માઝ.
તુજહ ખઓફ નઇં રહમાનકા, કયું રહેવે તૂ ઈમાનકા.
દેખ હાલ તુ શએતાનકા, હાંકા ગયા અય બેનમાઝ
જબ પુલકે ઊપર આવેગા, દોઝખમને જહીપ લાએગા,
ઉસવકત તુ વાં પાએગા, તેરા કીયા અય બેનમાઝ.
માના ન તૂ રબકા કહા, વકતે ફજરમેં સો રહા,
ખોયા તૂ આપરાકા નફા, અબ મુંહ છુપા અય બેનમાઝ.
જીસ ઘરમેં ગઇ તેરી નઝર, વાં નઇં ફુશાયશકા અસર,
હય યું હદીસોંકે બીતર, પાયા લીખા અય બેનમાઝ.
જીસ રાહ તૂ જાવે ચલા, ઉસ રાહમેં આવે બલા,
અએસે ગુનાહમેં મુબતીલા, તુ કયું હુવા અય બેનમાઝ.
ગુસ્સેસે તુજહ દાબે કબર, આયા હય યું અંદર ખબર,
સુન બાત મેરી મોતેબર, ટુક દીલ લગા એય બેનમાઝ.
વકતે ફજરમેં તુ ખજીલ, ઉડતા હય ચોરાંકે ગીસલ,
કાલા હુવા તેરા હય દીલ, હો કયું સફા અય બેનમાઝ.
છોડા નમાઝેં પંજ તૂ, ઝાયા કીયા યેહ ગંજ તૂ.
દેખેગા ઈસકા રંજ તૂ, રોઝે જઝા અય બેનમાઝ.
લઅનત કરેં સાતોં ફલક, બેઝાર હોં તુજહસે મલક.

ગરદન કશી સો કબતલક, દુક સર નમા અય બેનમાઝ.
યક વકત જો કરતા કઝા, હક દે તુજહે ઉસકી સઝા.
શરમીંદા તુ નીઝદે ખુદા, અબ કયું ન હો અય બેનમાઝ.
જીન એક નમાઝ કીતી નહી, વોહ છે હઝાર બરસોં તઈ.
ડાલે ઉસે દોઝખમહીં, કહેરે ખુદા અય બેનમાઝ.
મસજિદ તરફ અબ કર ગુઝર, હકસે હો રહમતકી નઝર.
દઅમ કદર દઅમા કદર, ખુદ નાશફા અય બેનમાઝ.
છાગઇ સીયાહી દીલ ઉપર, અફ્ઝુદ તેરે મુખ ઉપર.
ઔર રદ દોઆ હય તુજહ ઉપર, મરદુદ સચ હય બેનમાઝ.
જીસ જાએ વોહ કાયમ રહે, ઉસપર વોહ જા લઅનત કરે.
ઔર બર દુઆ બેહદ કરે, ટલજા યહાંસે બેનમાઝ.
સુબ્વર કહે શુકરે ખુદા, કુત્તાભી બોલે હય સદા.
મએ બેનમાઝી નઈં હુવા, ફીન્નાર હોગા બેનમાઝ.
કહેતે શજર હજરો રમલ, દરયા વ સારે ઔર જબલ.
નઝદીક મત આ દૂર ટલ, ખન્નાસ હય તુ બેનમાઝ.
હકકા અમલ કરતા અદુલ, ફીરતા સદા હય ખુલ ફુઝુલ.
હોવેગા આખીર ખાકો ધુલ, ડર તુ ખુદાસે બેનમાઝ.

દીગર. ૩

મોમિનો ઇસ બાતપર ઇબરતસે તુમ કીજે નઝર,
બેનમાઝી હય હુઝુરે હકમેં બેશક બેતકર.
યા ઇલાહી દે હિદાયત તૂ જમીએ ખલકકો,
તા નમાઝે પંજગાના સબ ગુઝારે. શઓકસુ.
હય હદીસે મુસ્તફાકા તરજુમા યેહ મોમિનો,
જાનો દિલસે કાનસે ઇસ તરજુમેકો તુમ સુનો.
જિસને બેઉઝરે સહીહ છોડા નમાઝ યક વકતકી,
કાતિલ અપને નફસકા બેશક હુવા બદબખ્ત વોહ.
છોડી દો વકતોંકી તાઅત જિસને અમદન બેઉઝર,
યક નબીકા કત્લ ગોયા કર દીયા વોહ ઝિસ્તખો.
તીન વકતોકી ઇબાદત જિસને છોડા બેસબબ,
ઉસને ગોયા કઅબેકો દસ બાર તોડા જાનીયો.
તર્ક જીસને ચાર વકતોંકી ઇબાદતકો કીયા,
ઓર કીયા માસે ઝિના સત્તર દફા બદ રાહ જો.
પાચો વકતોંકી ઇબાદત મુતલકન છોડા જીને,
હક તઆલાકા ગઝબ હોતા હય ઉસપર દોસ્તો.
ઇસ્સે હો બેઝાર કહેતા હય ખુદા ઇસ તરેહસે,
તુ મેરે અર્ઝો સમાં અંદરસે ઇસદમ બાર હો.

દુસરા રબ કર તલબ મેરે સિવા તુ બેહયા,
વરના તાઅતસે મેરી ઝિનહાર મત ગાફિલ રહો.
યેહ હદીસે મુસ્તફા હય દીલસે મયં બોલા નહીં,
અય ગીરોહે બેનમાઝાં કહરસે હકકે ડરો.
કબતલક ગાફિલ રહોગે તાઅતે માઅબૂદસે,
મતલબો મઝમૂનપર ઇસકે અમલ તુમ સબ કરો.
નફ્અ દેવે હમકો ઔર તુમકો ખુદાએ ઝુલજલાલ.
હુરમતે આયાત કુરઆંસે સદા ફી કુલ્લે હાલ.
પસ તુમ્હીં સબ મગફેરત ચાહો ખુદાસે મોમિનો,
બિલયકીં વોહી ખુદા હએગા રહીમ અય દોસ્તો.

ગઝલ

જો કે પડતે હયં નમાઝ ઉનપર ખુદાકા પ્યાર હય,
બેનામાઝોંપર સદા અલ્લાહકી ફીટકાર હય.
એક બસ ઇબલીસને ઇનકાર સીજદેસે કીયા,
વર્ના કીસકો સીજદએ અલ્લાહસે ઇનકાર હય.
છોડદે જો અપની બેબાકીસે રોઝા ઔર નમાઝ,
દુશમને પએગમબર ઔર ઇબલીસકા વોહ યાર હય.
કુફ્ર ઔર ઇસલામમેં ગર ફર્ક હય તો હય નમાઝ,
બેનમાઝી જો હુવા ઉસપર ખુદાકી માર હય.
ગએરતે ઇસલામ જીસકો હય વોહ પડહતા હય નમાઝ,
જો કે બેગએરત હય સીજદા ઉસકો કરના બાર હય.
રોઝે મહેશર હય દલીલે મગફેરત બસ યેહ નમાઝ,
બેનમાઝ ઉસદીન મુઅઝ્ઝબ ઔર નિહાયત ખ્વાર હય.
સાથ ફીરઔન ઔર હામાકે ઉઠેગા બેનમાઝ,
કુફ્ર હય તરકે સલાત ઉસસે ખુદા બેઝાર હય.
બેનમાઝોકો હય હુકમે કત્લો હબ્સે દાયમી,
ઝીલ્લતે દુનયા યેહ હય ઔર આખેરતમે નાર હય.
જો કે પઢતે હય નમાઝે પંજગાના રાતદીન,
ઉનકો કયા ફીરકો ફુજુર ઔર માસીયતસે કાર હય.
જો લબે દરયા ન હોવે એક દીનમેં પાચ બાર,
મએલ ઉસકે તનપે ઠહેરે યેહ બહોત દુશવાર હય.
દીદાઓ દાનીસ્તા નાફરમાની હકકી જો કરે,
ફિર બતા દુનયા વ દીનમેં કૌન ઉસકા યાર હય.
ગર વોહ હો બીમાર કઓન ઉસકો ભલા દેવે શફા,
કબરમેં જાવે તો ઉસકા કઓન ફિર ગમખ્વાર હય.
સોહબતે કુફ્રો •ઝીનાસે ભાગતે હએં દીનદાર,

જો કે ઇસ સોહબતમેં બએઠે ઉસસે ગીલના આર હય.
દસ્ત દરકાર ઔર દીલ બાયાર રખના ચાહીયે,
જુઝ ખુદા દોનોં જહાંમેં કઔન કીસકા યાર હય.
ખુબીયે ઇનસાં યહી હય સાજીદે અલ્લાહ હો,
વર્ના બેશક ઉસસે બેહતર હર દરો દીવાર હય.
કઔનસી શએ હય કે તસ્બીહે ખુદા કરતી નહીં,
યેહ તો આયાતે કલામુલ્લાહકા ઇઝહાર હય.
તુહી ગાફીલ હય વગરના યાદમેં અલ્લાહકી,
આસમાંસે તા ઝમીં જો હય શો વોહ હુશયાર હય.
દેખ આંખેં ખોલકર વકતે સહર હર જાનવર,
કીસતરેહ યાદે ખુદામેં ખુદ બખુદ બેદાર હય.
યા ઇલાહા તુ ઉસે તોફીક દે તોબાહકી,
દીનો દુનયામે કબાયર પર જિસે ઇસરાર હય.
જો કે અંધે દીલકે હએં કઔન ઉનકો બીના કરસકે,
તુહી કર સકતા હય સબ કુછ તેરાહી યેહ કાર હય.
વોહ બગીરત દેકે તેરાહી ઝુહુર આવે નઝર,
મઝહર" અબ દોનો જહામેં તાલીબે દીદાર હય.

૫—નસીહતનામા.

અય બન્દે તું કર બંદગી, દૌલત બડી હય ઝીંદગી,
ઇસયાંસે કર શરમીંદગી, આરીકા ઘર ફીન્નાર હય,
અફસોસ દર લહવો લઅબ, કી સર્ફ અપની ઉમ્ર સબ,
ગફલતમેં ગુઝરા રોઝો શબ, હોતા નહીં બેદાર હય.
ખાયા પરાયા માલ તઅેં, કલ્લે કીયે હય લાખ તઅેં,
બહોતી ફુલાએ ગાલ તએ, હકકી તુજહે ફીટકાર હય.
ખાકર પુલાવ ઔર કોરમેં, ગુમરાહ હુવા તો ઝોરમેં,
જાના નહીં કયા ગોરમેં, મરનેસે કયા ઇનકાર હય.
કયું ઝુલ્મપે બાંધી કમર, અય બેહયા કુછ ઔફ કર,
દુનયાસે કરના હય સફર, ફિર ગોરહી ઘરબાર હય,
ટુક આંખ ખોલ ઔર કર નિગાહ ક્રીસ જા ગએ વોહ પાદશાહ,
થે સાહિબે ફોજો સિપાહ, ઉનકા કહાં દરબાર હય.
ઉનકે કહાં હયં વોહ મહલ, ઔર ઊંટ હત્તી અસ્તબલ,
તાજ ઔર ચવર ઔર મોરછલ, ઔર કીસતરફ સરકાર હય.
માદર પિદર ફરઝંદો ઝન, હય છોટે સબ ખદાઝન,
પહેના દીયા જિસ દિન કફન, એક એક સબ અગયાર હય.
જફુલેપે જો અફલાકમેં, વોહ મીલ ગએ હયં ખાકમેં,
હય મૌત સબકે તાકમેં, મુફલિસ હય યા ઝરદાર હય.
યેહ દોસ્ત હએંગે ગોરતક, પાછે ફીરેંગે ઉનકે પગ,

ઊલફતકી કટ જાતી હય રગ, કોઈ નહીં દીલદાર હય.
અબ ઝીંદગીકા રાજ હય, કર લે જો કરના આજ હય,
જબ મર ગયા મોહતાજ હય, ફિર તુ નહીં મુખ્તાર હય.
જો ચાહે તૂ હકકી રઝા, મતકર નમાઝ અપની કઝા,
અએસેકી દોઝખ હય સઝા, બઅનત ગલેકા હાર હય,
અય બેનમાઝી બેહયા, અએસા રીતમ તુને કીયા,
સિજદા ન ખાલિકકો કીયા તુજહપર ખુદાકી માર હય.
હકકી ઇબાદત કુછ ન કી, ગોર અપની આતશસે બરી,
દોઝખકી સીધી રાહ લી, ધકતી જહાં અંગાર હય.
અય બેનમાઝી બે ખબર, તેરા તો દોઝખ હય ગીતર,
પરમા ચુકે ખએરૂલ બશર, અલ્લાહકા ઇકરાર હય.
સિજદા ન ગએરોંકો કરો, ધર ધર ગંડેરી મત ધરો,
મત ખાકપર સરકો ધરો, યેહ શિર્કકા આસાર હય.
અબ દિલમેં અપને સોંચલો, બેહુકમે હક કુછભી ન હો,
મત જા બ જા બહેકે ફિરો, સબકા ખુદા મુખ્તાર હય.
પુજા ન કીજે ગોરકી, ગીબત ન કીજે ઔરકી,
આદત ન કીજે ચોરકી, યેહ તો બુરા અતવાર હય.
પુજો ન પરથોં ભુતકો, નઝરેં ન દો તુમ ઊતકો,
ચેચક જો હોવે પુતકો, માને તો અઝ કુફ્ફાર હય,
કાલી પરી દરયા પરી, દેતી હય તુજહકો અબતરી,
મત માન ઇસમેં બહેતરી, તેરી નહીં ઝીનહાર હય
મત જાન અચ્છા આપકો, કર દૂર દિલસે પાપકો,
આદાબ કર માં બાપકો, ફિર તૂ તો બરખુરદાર હય.
મત ઔરકા તૂ હક જહપટ, મીસ્કીંકો નાહક મત દપટ,
દીલમેં ન રખ કીના કપટ, ઇસસે ખુદા બેઝાર હય.
સોહબત બુરીસે ભાગ તૂ, ગુસ્સેમેં મત હો આગ તૂ.
બાજેસે મત સુન રાગ તૂ, શએતાંકા યેહ મીઝમાર હય.
લોગોં પર મત બોહતાન કર, ગએરોંકા મત નુકસાન કર,
કુછ દેકે મત એહસાન કર, અએસા દીયા બેકાર હય
હરએકસે મીઠા બોલીગો, બેહૂદા મતલબ બોલીયો,
તોલે તો પૂરા તોલીગો, કમદએ ગફ્ફાર હય.
જો ચાહે અપની બહેતરી, બદકામસે રહેના બરી,
ગર હૂર હો યા હો પરી, ઇસ કામપર ફિટકાર હય.
મતકર અમાનતમેં ખલલ, યેહ રાહ તૂ હરગોઝ ન ચલ,
ઔર નેક કર સારે અમલ, ગર તુજહકો અકલ અય યાર હય
કર આર્જઝી જબતક કે હો, ગુરરેમેં મત અપનેકો ખો,
મગરૂર થા શએતાન, તો, વોહ રાંદએ જબ્બાર હય.

છોટે બડેકા પાસ કર દિલમેં ન ફિર વીસવાસ કર,
અલ્લાહકી બખ્શીશ આસ કર, યેહ રાહ નેકો કાર હય.
જો ચાહે તૂ અપના ભલા, મત કર કિસીકા તૂ બુરા,
તેરા બુરા હો બરમલા, યેહ ફએલે બદ કીર્દાર હય.
બદકામપર બહેકાવ મત, ભૂલોંકો તુ ભુલવાવ મત
બેગાના હક છીનવાવ મત, યેહ અશ્કીયાકા કાર હય.
હરએકસે કર શરમો હયા, યેહ હય તરીકે મુસ્તફા,
બેશર્મકા મરના ભલા, ગોર ઉસકી પરદાદાર હય.
એક અર્ઝ મેરી સુન ઝરા. અવ્વલ ન દે કર્ઝ આશના,
ઔર જો કિસીકો દે દીયા, ફિર માગના એક આર હય.
દુનયાકા જાહુઠા અએશ હય, આખીર ફના દરપેશ હય,
પસ નોશમેં એક નેશ હય, યેહ ઝહેરે કાલા માર હય.
ફરમાતે હય ખએરૂલવરા, જિસદિનકે હો રોઝે જઝા,
દુનયાકો લાવેં બરમલા, યેહ કઓલ બસ મુખ્તાર હય
સૂરતમેં હોના બદતર, નફરત કરેં જિસસે બશર
હો બૌજિ ફમકો દેખકર, વોહ શકસ અએસી ખ્વાર હય.
ઉસદમ જનાબે કિબરીયા, પુછેગા સબસે બરમલા,
ઉસકો બતાઓ હય યેહ ક્યા, જો કોઇ વાકીફ કાર હય.
ઉસવકત બોલે ખલ્ક સબ, હમ જાનતે હએ ઉસકો કબ,
ફરમાંવે ઉસદમ ઉનકો રબ, જાનો જો દુનયાદાર હય.
ઉસદમ કહે સબ આદમી, અય ખાલિકે અરશો બરીં,
ઇસકો છુપા ઝેરે ઝમીં, નફરત હમે બિસયાર હય.
ફિર ઇસતરેહ ઇરશાદ હો, મરતે થે જીસપર શાદ હો,
વોહ હય યેહ દુનયા યાદ હો, ક્યું નફરતે સરશાર હય
ચાહતે થે જિસકો તુમ સદા, રહેતે થે તુમ જિસપર ફિદા,
ભૂલે થે તુમ અપના ખુદા, વોહ હય તો યે બેકાર હય
ફિર હોવે યુ હુકમે ખુદા, દોઝખ હય બસ દુનયાકી જા,
ઔર જો થેં ઉસપર મુબતીલા, ઉનકો યેહ દોઝખ નાર હય.
અબ જાન લો અય દોસ્તો, જાના હય હકકે રોબરો,
દુનયાસે તુમ યકસૂ રહો, દુનયા બડી ગદ્દાર હય,
ઇતની નસીહત મયને કી, કુછ તુમનેભી દિલસે સુની,
ઇસમે લગાયા કુછભી જી, યાને યેહ ક્યા ગુફતાર હય.
દુનયાકો હય આખિર ફના, હય દીનકો યારો બકા,
ઇસ જા નહીં રહેના સદા, વોહ સમજહે જો હુશયાર હય.

નસીહત

અબ સીદક દીલસે મોમીનો, અલ્લાહકી બાતેં તુમ સુનો,
અલ્લાહકો હાઝીર તુમ ગીનો, મત ભુલો ઉસકો એકદમ.

માનો તુમ ઉસકે અમ્રકો, બાઝ આઓ ઉસકે નેહીસો,
જીસને કીયા સબ ખલ્કકો, યક કુનસે મૌજુદ અઝ અદમ.
જો અમ્રસે ગાફીલ રહે, ઔર નેહીસે શાગીલ રહે,
દર દોઝખે અસ્ફલ રહે, જલતા બસદ દર્દો અલમ.
જો અમરે હક લાવે બજા, ડરતા રહે હકસે સદા,
કરતા રહે ફરઝેં અદા, જન્નત મીલે ઉસકો ઇરમ.
દુનયાકો ફાની જાન લો, મરનેકો બરહક માન લો,
યેહ બાત હક હય માન લો, જાનો ઉસે ફરઝો અતમ.
યારો અઝીઝો દોસ્તો, દુનયામેં હરગીઝ મત ફંસો,
દીલ ઉસકી ઉલફતમેં ન દો, મત હારો તુમ અપના જનમ.
આદમ કહાં હવ્વા કહાં, ઇસા કહાં મરયમ કહાં,
મુસા કહાં હારૂં કહાં, ઇસ બાતકા હય સબકો ગમ,
ચલના યહાંસે એક દિન, આવે ન કુછ આમાલ બિન,
ચલેનેકા દીન આવે હય ગિન, વઅદેસે દમ ઝીયાદા ન કમ.
એક રોઝ અએસા હોએગા, જા કબરમે તુ સોએગા,
શરમેં ગુનાહસે રોએગા, મૌલા રખે વાંપર શરમ.
ચલના વહાં નાચાર હય, જીસ જા ન કોઇ યાર હય.
યા મોર હય માર હય, યા ખાક હય યા ખું બહમ.
મત કર ભરોસા ઝોરકા, મત્ત દીલ દુખા એક મોરકા,
કર યાદ અંધેરા ગોરકા, જો હય વહાં સૌ સૌ કદમ.
ડર ઇસ ઘડીસે જાનેમન, છોડેં તુજહે કરકે દફન,
ઉસજા ફીરે સબ મર્દોઝન, માટીમેં કરકે મીન અદમ.
મુનકર નકીર આવેંગે જબ, પુછે તેરા હય કઓન રબ ?
ચારોં તરફસે અઝ ગઝબ, ફિર ખાક હોવે તુજહપે ઝમ.
રોઝે કયામત આવો જબ, ખલકત ઉઠે કબરોંસે સબ.
કાઝી તો હો ઉસ રોઝ રબ, જારી કરે સબપર હુકમ.
નેકી બદી તોલે વહા, નામા સભી ખોલે વહાં,
જબ દસ્તો પા બોલે વહાં, જાતા રહે સારા ભરમ.
ભાઇકો ભાઇ છોડ દે, બેટેકો માઇ છોડ દે,
ખાવીંદ લુગાઇ છોડ દે, અએસી પડે ખલબલ બહમ.
બેટા તુજહે જબ બાપકો, દેખે જો ઉસકે પાપકો,
સબ યાર હોં આપ આપકો, સાથી નહીં જુઝ અપના દમ.
આદમસે તા ઇસા નબી, નફ્સી પુકારે વાં સભી,
બોલેં વહાં એક ઉમ્મતી, અહમદ નબી સાહેબ હશમ.
કોઇ ન કામ આવે વહાં, ગએરઝ અમલ અય મોગીના,
યા મુસ્તફા હોવેં શફીઅ, યા બખ્શે મૌલા અઝ કરમ.

દીગર-૭.

આજલકે કુચેમેં તેરા ગુઝાર હોવેગા,
તેરા કરાર બ દારૂલ કરાર હોવેગા.
લહદકે ગોશેમેં તુજહકો ઝમીંપે સોના હય,
બદન તેરા ખુરિશ મોરો માર હોવેગા.
રખેંગે તુજહકો જનાઝેપે તખ્તે શાહીસે,
અગર ખઝાના વ લશકર હઝાર હોવેગા.
અગરચે બાગે જહાંમેં તૂ મીસ્લે ગુલ હય આજ,
પ તેરી ખાકપે આખીરકો ખાર હોવેગા.
નકરતુ ફખ્ર યહાં અપની શાહ સવારીકા,
આમલસે પ્યાદા વહાં શાહ સવાર હોવેગા.
નીડર તૂ હોકે ખુદાસે ગુનાહ કરતા હય,
ન જાને કયા તેરા અંજામ કાર હોવેગા.
તમા કીસીસે ન ર ખતુ જહાંને ફાનીમેં,
સીવા અમલકે તેરા કૌન યાર હોવેગા ?
હરેક હલાલસે તેરે હીસાબ લેવેંગે,
હરેક હરામકા તેરે શુમાર હોવેગા.
અગર છુપાએ કીસી તરેહસે તુ અપને ગુનાહ,
પર એક દીનકો વોહ સબ આશકાર હોવેગા.
જ઼ફા કીસીપે ન કર સોચ તૂ યેહ આખીરકો,
ખુદાહીસે તેરા દારો મદાર હોવેગા.
કુછ અપને તોશેકી તુ ફીક્ર કર યહાં શએદા,
કલામે સઆદી તેરા યાદગાર હોવેગા.

બ કલમ ખાકસર.

સુલેમાન અબદુલ રસૂલ

પોરબંદરી.

દીનદારોંકો ખુશ ખબરી.

બ્હોતસે હમારે ભાઈ મુસલમાન; જો ઉરદુ; ફારસી; ઔર અરબી પડહના નહીં જાનતે ઔર ગુજરાતી ઔર મરાઠી પડહના જાનતે હૈં વો અપની દીની મઝહબી બાતે સમજહનેસે બિલકુલ લાચાર હૈં ઉન્કી બ્હેતરી ઔર ફાયદેકો ઔર દીનકી તરકકીકે હમને બડી કોશિશ ઔર મહેનતસે નીચે લિખી હુવી કિતાબેં ઉરદુ ઝબાન ઔર હરફોંમેં નિહાયત ઉમ્દગી ઔર ખુબીસે છાપકર તૈયાર કી હૈ; અલ્લાહ તઆલા હમારે મઝુર કરે. ઉમ્મીદ હૈ કે હમારે ભાઇ ઇન કિતાબોંકો ખરીદ કરે ઔર પડહકે ફાયદા ઉઠાવે ઔર અપને દીનકો તરકકી દેં ઔર હમકે દોઆએ ખૈરસે યાદ કરેં.

શહાદત ઔર પૈગમ્બરોંકી અહવાલકીકિતાબેં.

	રૂ. આ. પા.
જંગનામા મોહમ્મદ હનીફયાનેદસ મજલિસ નએ છાપેકી ...	૦-૧૦-૦
ઐઝન પુરાની	૧-૦-૦
ગુલઝારે હુસૈની...	૦-૩-૦
મખાવતનામા હઝરતઅલી ...	૦-૧-૦
રિવાયત ફાતમા સુગરા	૦-૧-૬
મજમુઆ જોગી નામા... ...	
મોહર્રમ	૦-૧-૦
વફાતનામા બીબી ફાતમા ...	૦-૦-૯
મજમુઆ મુનાજાત	૦-૧-૬
સબીલ હઝરત ઇમામહુસૈન ...	૦-૦-૬
સકગત નામા	૦-૧-૬
કસસુલ અંબિયા જીલ્દવાલી ...	૨-૦-૦
ઐઝન બગૈર જીલ્દ	૧-૧૪-૦
દફતરે માતમ યાને મરસીયા મિરઝા દબીર ઇસ્કે ૧૦ હિસ્સે હૈં.	
કીમત ફી હિસ્સા	૦-૨-૦
મજમુઆ મદઆત	૦-૪-૦
મજમુઆ નજમુઝઝિયા	
હિસ્સા પહેલા	૦-૪-૦
ઐઝન હિસ્સા દુસરા	૦-૫-૦
નુરનામા મએ કિસ્સા હઝરત બિલાલ	૦-
દરયાએ ગમ	૦
સહેરે ગમ	૦-૩
ગમે હસનેન	૦-૨-
શોરે કરબલા	૦-૩-૦
તુફાને કરબલા	૦-૩-૦
મુરદા અહવાલ દાદ નામા મએ... ખાતુને જન્નત	૦-૨-૦
મોઅજેઝાત ફરઝાંદાને જાબિર...	૦-૨-૦
ગુલઝારે બલાયગ	૦-૩-૦
મઝમુઆ મોઅજેઝાતેરસુલે ...	૦-૧-૦
અકરમ યાને મોઅજેઝા હુરની વગેરા.	
બાગે રસુલ કામિલ	૦-૩-૦
શાદીનામા ખદીજતુલકબરા ...	૦-૦-૯
શાદીનામા બીબી ફાતમા ...	૦-૦-૯
દરયાએ નઅત કલામે વાકિફ ...	૦-૩-૦
ગુલઝારે માતમ	૦-૧-૦

હિની કીતાબેં.

	રૂ. આ. પા.
કિરાતુસ સઅદૈન	૦-૪-૦
કશફુલ ખુલાસા	૦-૨-૦
રાંડોંકી શાદી	૦-૨-૦
મજમુઆ નસાયાહ	૦-૨-૦
હકીકતુરસલાત	૦-૩-૦
મજમુઆ અકાયદ ઔર ફિકાહ	૦-૪-૦
ઝવાજિર હિંદી બડી	૦-૬-૦
ઐઝન છોટી	૦-૪-૦
રાહે નજાત	૦-૩-૦
કયામત નામા	૦-૩-૦
તરકીબુસ્સલાત બડી	૦-૪-૦
સિરા જુન્નિસા	૦-૧-૬
કિતાબ ન્નીસા	૦-૩-૦
તબીહુન્નિસા	૦-૩-૦
અનવારૂલ ઇસલામ હિસ્સાઅવલ	૦-૪-૦
ઐઝન દુસરા હિસ્સા	૦-૫-૦
સિરાજુલ ફુકરા	૦-૩-૦
જામે શરાબ ખાના ખરાબ ...	૦-૧-૬
ખઝીનતુલ ફુકહા	૦-૪-૦
મિફતાહુલ જનના યેહ કિતાબ ફિલહાલ નઇ છપી હૈ લેનેકે કાબિલ હૈ	૦-૮-૦

કિસ્સોંકી કિતાબેં.

	રૂ. આ, પા.
પશેફ લૈલા કામિલ ૨૪ હિસ્સે ...	૩-૮-૦
ન અમીર હમઝા	૨-૦-૦
આજાયબ મએ	
ેલી ભઠીયારી ...	૦-૮-૦
.ઇ કપડેકી	
.દવાળી	૦-૯-૦
પુહડેવાલી	૦-૭-૦
,, ચહાર દુરવેશ	૦-૬-૦
ગુલે બકાવલી ...	૦-૮-૦
યુસુફ ઝુલૈખા	૦-૧૨-૦
લ બા સનોબર ચે કર્દ ...	૦-૪-૦
જહાં શાહપરી... ...	૦-૩-૦
.હરામ ગોર બાનો હસન...	૦-૩-૦
,, ચુહા બિલ્લી મોટી તસ-	
,, વીર વાલી.	૦-૩-૦
,, ઝૈતુન મૌહમ્મદ હનીફ ...	૦-૨-૦
,, રોશનમીયાં વ શમસુદદદા ...	૦-૩-૦
દાસ્તાને ઔરત મક્કરા ..	૦-૪-૦
કિસ્સા તમીમ અનસારી ...	૦-૨-૦
કિસ્સા ગોહર વ અચ્છુ ગુલાબ ...	૦-૨-૦
તુખમે તાસીર વ સોહબતેઅસર...	૦-૨-૦
કિસ્સા જમજમા	૦-૧-૦
કિસ્સા શાહે રૂમ	૦ ૧-૬
,, શાહેયમન	૦-૧-૬
,, સિપાહીઝાદા	૦-૨-૦
,, સૌદાગર બચ્ચા	૦-૧-૬
,, સિકંદર ઝુલ કરનૈન... ...	૦-૨-૦
,, લાલ વ ગોહર	૦-૨-૬
,, લૈલી મજનુ	૦-૨-૦
,, કાલી ગોરી	૦-૧-૬
,, બીરૂલ અલમ	૦-૧-
,, બીબી મરયમ	૦-૩-
,, મસનવી બદરેમુનીર ...	૦-૫-
કબારામાસી	૦-૦-
મોહમ્મદ હનીફ સફેદ દેવ ...	૦-૩-
કિસ્સા શાહે ઝકકુમ	૦-૩-૦
બહારે દાનિશ	૦-૧૩ ૦
તવારીખે બકાવલી	૦-૧-૦
કિસ્સા ગુલફામ	૦-૧-૦
મુન્તખબુલ હિકાયત	૦-૧-૬
લતાએફુલ હિકાયત	૦-૩-૦
કિસ્સા દાઇ હમીમા	૦-૧-૦
,, ખલીફા હારૂન રશીદ ...	૦-૩-૦
હાલાતે નાદેરા યાને ગુલશને	
હિકાયત	૦-૩-૦
સરગુજિશ્ત મુલ્લા દોપ્યાઝા ...	૦-૨-૦
મજમુઆ બનજારા નામા ...	૦-૧-૬
કિસ્સા માહે રમઝાન	૦-૧-૦
,, ઔરત ડલ્લા	૦-૧-૬
,, છબીલી ભઠીયારી ...	૦-૨-૦
,, મકતુલે જફા	૦-૩-૦
અકસુની નામ.	૦-૦-૬
બિરબલ નામા પહેલા હિસ્સા	૦-૨-૬
,, ,, દુસરા હિસ્સા ...	૦-૨-૦
,, ,, તીસરા હિસ્સા ...	૦-૨-૦
કુદરતે ખુદા યાને કિસ્સા.	
હઝરત સુલેમાન વ સીમુર્ગ ...	૦-૩-૦
બહારે ઇશ્કે હકીકી યાને	
કિસ્સા મનસુર	૦-૩-૦
કિસ્સા તંબોલન	૦-૩-૦

ઉમદ ઉમદા ગઝલોંકી કીતાબેં.

ઇન્તેખાબે ચમન બેનઝીર	૦-૩-૦
દીવાને ઝામિન	૦-૪-૦
,, સાદિક	૦-૪-૦
હાફેઝુલ ખિયાલ...	૦-૪-૦
ગાયન દિલચસ્પ	૦-૪-૦
બહારે ગુલશન હિસ્સા ...	૦-૧-૬
અવ્વલ	
દુસરા હિસ્સા.	૦-૧-૬

નાટકકી કિતાબેં.

ગુલશન દહેલી	૦-૨-૬
ઇંદરસભા તસ્વીર વાલી ...	૦-૨-૦
લૈલીમજનું દાદીફરીશ ...	૦-૧-૬
બદરે મુનીર બેનઝીર ...	૦-૨-૦